

TAMPEREEN YLIOPISTO

Helvi Kolehmainen

”RIKOLLISUUS ON HALLINNASSA”

Rikollisuuskeskustelu eteläafrikkalaisessa lehdistössä
kevättalvella 2007

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2008

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

KOLEHMAINEN, HELVI: ”Rikollisuus on hallinnassa”. Rikollisuuskeskustelu eteläafrikkalaisissa lehdissä kevättalvella 2007

Pro gradu -tutkielma, 120 s.

Tiedotusoppi

Toukokuu 2008

Tutkielma käsittelee eteläafrikkalaisissa sanomalehdissä 19.1.–4.3.2007 käytyä keskustelua maan rikollisuudesta. Keskustelu käynnistyi maan presidentin Thabo Mbekin televisiohaastattelusta, jossa hän totesi ”rikollisuuden olevan kontrollissa” maan korkeista rikostilastoista huolimatta. Tutkimuksessa selvitetään, millä tavoin lehdet reagoivat presidentin väitteeseen ja minkälaista keskustelua niiden palstoilla asiasta käytiin.

Tutkimuskysymyksinä ovat, minkälaisia rikollisuuden syitä nähtiin, minkälaisia vaikutuksia rikollisuudella on ihmisten elämään ja minkälaisia ratkaisuja rikollisuuden torjumiseksi esitettiin. Tutkimuksessa käsiteltiin kirjoittajien arvioita tasavertaisesta kohtelusta oikeusjärjestelmän edessä sekä myös yhteisöjen vastuuta rikollisuuden torjunnassa. Tutkimuksessa analysoitiin Etelä-Afrikan yhteiskunnallista tilannetta lehdissä käydyn keskustelun perusteella sekä rikollisuuden vaikutusta siihen. Erikseen arvioitiin eri lehtien painopisteitä ja eroja kannanotoissa ja käsittelytavassa.

Tutkimuksen mukaan presidentin puhe aiheutti laajan ja monipuolisen keskustelun ajankohtaisesta teemasta, koska odotettavissa olivat parlamentin avajaiset ja siellä presidentin vuotuinen kansakunnan tilaa käsittelevä puhe. Rikollisuuskeskustelun keskeinen sisältö oli painostaa presidenttiä tunnustamaan rikollisuuden keskeinen rooli eteläafrikkalaisessa yhteiskunnassa ja saada hallitus ponnistelemaan aikaisempaa enemmän sen torjumiseksi. Keskustelussa nousivat varsin voimakkaasti esiin myös kansalaisten eriarvoisuus lain edessä, yhteiskunnalliset tekijät rikollisuuden syynä ja lehtien tapa kohdella eri tavalla valkoisista väestöstä muihin rotuihin verrattuna. Keskustelun sisältöön vaikuttivat lehden asema eteläafrikkalaisessa yhteiskunnassa, kieli sekä lukijarakenne.

SISÄLLYSLUETTELO

1.	JOHDANTO	1
1.1.	Periytyvä väkivalta.....	1
1.2.	Etelä-Afrikan lehdistön piirteitä	3
1.3.	Tutkimustehtävä	5
2.	HISTORIA	7
2.1.	Maaailman syvin rotuerottelu.....	7
2.2.	Demokratian aika.....	20
3.	RIKOLLISUUS.....	25
3.1.	Rikollisuuden kehitys.....	25
3.2.	Rikollisuus ja media.....	31
4.	AINEISTO	37
4.1.	Tutkimusaineisto.....	37
4.2.	Tutkimusmenetelmä.....	38
5.	TULOKSET	40
5.1.	<i>Sowetan</i>	40
5.2.	<i>Die Burger</i>	54
5.3.	<i>Cape Times</i>	68
5.4.	<i>Mail & Guardian</i>	87
6.	JOHTOPÄÄTÖKSET	99
6.1.	Heitä arvosteltiin.....	99
6.2.	Rikollisuuden syyt ja rangaistukset	105
6.3.	Rikollisuuden seuraukset.....	110
6.4.	Rikollisuus ja yhteiskunta	114
6.5.	Lopuksi.....	117
	LÄHDELUETTELO	119

1. JOHDANTO

Etelä-Afrikan rikostilastot ovat tällä hetkellä, ja myös historiallisesti, maailman korkeimpia. Rikollisuus tuntuu ja näkyy jollakin tavoin jokaisen eteläafrikkalaisen arkielämässä joko omina tai läheisten kokemuksina tai tiedotusvälineitä seuraamalla. Kevättalvella 2007 aihe nousi tavanomaista vahvemmin esiin, kun maan presidentti Thabo Mbeki vastasi 16.1.2007 South African Broadcasting Companyn haastattelussa tavalla, joka aiheutti ärtyneen reaktion maan kansalaisissa, radio- ja tv-kanavilla sekä lehdistössä. Maassa alkoi värikäs keskustelu siitä, onko rikollisuus maassa presidentin ja hallituksen kontrollissa vai ei. Presidentti vakuutti haastattelussa sen olevan kontrollissa ja samaa vakuuttivat myöhemmin sekä maata johtava African National Congress (ANC) että maan hallitus. Tiedotusvälineet ja suurin osa yleisöstä olivat eri mieltä ja ihmiset vetosivat arkielämän kokemuksiinsa. Syksyllä 2006 julkaistut poliisin tilastot osoittivat rikollisuuden laskeneen, mutta suuri yleisö ei niihin uskonut. Tiedotusvälineissä alkoi haastattelun jälkeen laaja keskustelu rikollisuudesta, sen muodoista, syistä ja seurauksista ja tätä keskustelua neljässä sanomalehdessä tutkin kuuden viikon ajalta alkuvuodesta 2007.

1.1. Periytyvä väkivalta

Etelä-Afrikan rikostilastoja lukevat ja arkielämässä rikollisuutta kokevat kansalaiset ja erityisesti ulkomaalaiset tarkkailijat ovat ihmeissään, kuinka maa, joka onnistui siirtymään rauhanomaisesti apartheidista demokratiaan, on kehittänyt niin väkivaltaisen rikollisuuden. Toinen asia, jota ihmetellään, kuinka apartheidin aikana tehokas poliisi on niin avuton kasvavan laittomuuden edessä.

Väkivalta ei ole uutta Etelä-Afrikassa. Tätä asiaa selvitän tarkemmin tutkimukseni Historia- ja Rikollisuus-luvuissa. Väkivalta periytyy vuosisatojen taakse, mutta lähimpänä demokratiaa on apartheidin aika, jolloin maan mustaan enemmistöön kohdistunut järjestelmällinen sorto vietiin pisimmälle koko maailmassa.

Apartheidin aikana nähtiin maan valkoihoisen johdon, Kansallispuolueen ajamaa mustaan väestöön kohdistuvaa poliittista väkivaltaa, jota harjoitti poliisi ja turvallisuusjärjestelmä. Pääasiassa maan alla toimineet mustat ja värilliset vapaustaistelijat vastasivat väkivaltaan väkivallalla. Maassa oli paljon myös nk. tavallista rikollisuutta, mutta sitä ilmeni pääasiassa köyhien asuttamissa townshipeissa, sillä valkoihoisen väestön asuma-alueita suojelivat poliisit. Rikostilastoja tehtiin vain näillä ja kaupungin keskusta-alueilla. Townshipeihin poliisit eivät menneet muulloin kuin poliittisten liikehdintöjen aikana. Townshipeissa asuvien annettiin muulloin selvittää välejäan keskenään. Tilastot eivät toisin sanoen kertoneet totuutta apartheid-ajan rikollisuudesta.

Apartheid ajan poliisi oli lisäksi täysin rikollisuuteen ja rikosten rankaisuun keskittyvä poliisi. Minkäänlaista rikollisuuden ehkäisemiseen tähtäävä politiikkaa ei hallitus ollut poliisille kehittänyt.

Demokratian alkuvaiheessa uuden hallituksen keskeinen tehtävä oli kehittää apartheidin ajan rasistisesta poliisista koko kansan palvelija. Se oli helpommin sanottu kuin tehty, sillä myös osa järjestelmää palvelleista mustista poliiseista oli rasisteja. Näin demokratian ajan poliisin koulutuksessa oli ensimmäiseksi keskityttävä demokraattisten periaatteiden istuttamiseen skeptiselle poliisikunnalle. Rikollisuuden ennaltaehkäisy ja rikosten torjunta saivat odottaa vuoroaan.

Kun maan todellisesta rikollisuudesta 1990-luvun puolivälistä lähtien alettiin tehdä tilastoja, olivat tulokset alusta lähtien hätkähdyttäviä. Tavallinen kansa, poliittinen eliitti ja media alkoivat nähdä rikollisuuden uhkana maan uudelle demokratialle. Valkoihoinen väestöryhmä on erityisen vakavasti menettänyt rikollisuuden vuoksi luottamustaan uuteen järjestelmään, sillä rikollisuuden uhriksi joutuminen on heille suhteellisen uusi kokemus. Valkoihoisten kokema rikollisuus on kuitenkin edelleen huomattavasti vähäisempää kuin köyhän, mustan väestön kokema.

Rikollisuudesta on Etelä-Afrikassa tulossa, ehkä jo tullut, poliittisia seurauksia, joka edellyttää hallitukselta tehokkaita toimenpiteitä. Sitä ei vaadi yksinomaan kansalaisten turvallisuus ja talouselämän toimivuus, vaan myös uhka, jonka

kohteeksi maan haavoittuva demokraattinen järjestelmä on joutunut. Media on vahvasti osallistunut ongelman esille nostamiseen sekä tehokkaiden toimenpiteiden vaatimiseen hallitukselta.

1.2. Etelä-Afrikan lehdistön piirteitä

Etelä-Afrikassa ilmestyy 18 viisipäiväistä sanomalehteä ja kahdeksan viikonvaihteessa ilmestyvää sanomalehteä. Sen lisäksi maassa on lähes 120 paikallis- ja maakunnallista lehteä; useimmat kerran viikossa ilmestyviä. Suurin osa lehdistä on joko englannin tai afrikaansinkielisiä; maasta löytyy myös muutamia alkuperäiskielillä ilmestyviä paikallislehtiä.

Etelä-Afrikan lehdistön tekninen taso kuuluu maailman kehittyneimpiin. Samaa ei voi sanoa toimituksellisesta tasosta. Tutkimukset ovat osoittaneet, että toimittajien perusammattitaito on puutteellinen ja erityisesti toimitushenkilökunnan nopea nuorentuminen on vaikuttanut kielteisesti suurimpaan osaan julkaisuista. Useimmat lehdistä ovat brittiläisen mallin mukaisia ja osa kustantajista onkin brittiläisiä tai muita kansainvälisiä lehtiryhmiä (Burger, 2006, 140–142).

Etelä-Afrikan media on kulkenut pitkän matkan apartheid-ajan pääsääntöisesti valtiota tukeneesta journalismista nykyiseen sananvapauteen. Asenteiden muutokseen tarvittiin median kuulemista Truth and Reconciliation Commission'ssa siinä vaiheessa, kun maa siirtyi demokratiaan. Toisen kerran Etelä-Afrikan Human Rights Commission yritti järjestää kuulemisen 2000-luvun vaihteessa, kun sille valitettiin *Sunday Timesin* ja *Mail & Guardianin* harjoittamasta, epäilystä rasismista.

Ristiriitoja herättänyt prosessi päättyi HRC:n luetteloon johtopäätöksistä, joita tutkimus oli heille tuottanut. Kymmenen lehden päätoimittajan esittämien käsitysten mukaan media on edelleen valkoihoisten kontrolloimaa, palvelee valkoihoisten intressejä ja heijastaa valkoihoisen vähemmistön maailmankuvaa. Rasismia esiintyy erityisesti korruptiojuttujen käsittelyssä. Sekä uutiset että kolumnit kehittävät mielikuvaa, että mustat ovat korruptoituneita ja tehtäviinsä epäpäteviä. Valkoihoiset asiantuntijat hallitsevat ja mustat päätoimittajat tuntevat

olevansa vaikeuksissa ympäristössä, missä valkoihoisten kulttuuri vallitsee (Rossouw, 2004, 24).

Valkoihoisten asiantuntijoiden arvovallasta kertoo tarina mustasta ministeristä, joka saadakseen toimittajat uskomaan jakamiinsa rikostilastoihin, joutui kutsumaan aloittelevan valkoisen virkamiehen todistamaan rikostilaston oikeudellisuuden. Toimittajat uskoivat virkamiehen todistukseen (Malala, 2004, 122).

Yleisesti ottaen vain pienet äärioikeistolaiset lehdet Etelä-Afrikassa ovat selkeästi rasisisia. Rasismi ei ole kadonnut, mutta se on hienovaraisempaa kuin apartheidin aikana (Malala, 2004, 118). Toimittajat rajoittavat rodun ilmaisun tapauksiin, missä se on tärkeää jutun ymmärtämisen kannalta. On kuitenkin lehtien käyttämiä tapoja ja sanoja, joiden avulla lukija voi helposti päätellä, mistä rodusta kulloinkin on kysymys. Esimerkiksi sanojen township, squatter camp, previously disadvantaged, gang of youths, informal settlement, empowerment sijasta voitaisiin yhtä hyvin käyttää sanaa musta. Toisaalta toimittajat itse arvioivat, että kehittämällä ylivarovaisuutta rotuilmaisuihin he alkavat välttää tärkeiden yhteiskunnan piirteiden esiintuomista (Malala, 2004, 119).

Rasismien lisäksi toinen keskeinen debatin aihe on ollut, kenen intressiä median tulisi palvella: kansallista intressiä vai yleisön intressiä? Vastakkain ovat olleet vasta saavutettua sananvapauttaan mustasukkaisesti puolustavat journalistit ja maata johtava ANC ja sen nimeämä hallitus.

Selkeästi ANC:n kannan on ilmaissut presidentin kansliaan kuuluva apulaisministeri Essop Pahad sanomalla, että *”the media had a patriotic contribution to make to further the agenda in areas in areas such as HIV and Aids and others”*. Pahad on myös syyttänyt mediaa negatiivisuuden kulttuurista (Rossouw, 2004, 26).

Toimittajille kansallinen intressi merkitsee politiikkaa ja mitä enemmän hallitus siitä puhuu, sitä skeptisemmäksi toimittajat tulevat. Apartheid-ajan hallituksen kielenkäyttö on toimittajilla edelleen hyvässä muistissa. Sen vuoksi lehtien päätoimittajat katsovat edustavansa tiukasti yleisön intressejä hallituksen intressien sijasta.

Lehdet ja televisio ovat kuitenkin köyhyyden ja lukutaidottomuuden takia miljoonien ihmisten tavoittamattomissa. Useat varsinaiset sanomalehdet leviävät vain kaupunkiseuduille ja alkuperäisillä kielillä lehtiä ilmestyy vähän. Radion levinneisyys on suurin, mutta senkin ulkopuolelle jää melkein 8 miljoonaa ihmistä (Rossouw, 2004, 20, 27–28).

Kuten muuallakin maailmassa, toimittajat moittivat itseään rikollisuuden episodimaisesta käsittelystä, jossa rikollisuuden trendit, sosiaaliset ja ympäristökijät sekä poliisin toiminta jäivät sivuun. Rikostilastoja ei osata lukea tavalla, joka selvittäisi rikollisuuden suuret linjat (Kruger, 2004, 24–28).

1.3. Tutkimustehtävä

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia neljässä eteläafrikkalaisessa sanomalehdessä käytyä maan rikollisuutta koskenutta keskustelua kevättalvella 2007. Maan rikostilastot olivat marraskuussa 2006 poliisin julkaisemien tilastojen mukaan korkeat, vaikka rikollisuuden sanottiin laskeneen vuoteen 1994 verrattuna (ks. s. 28).

Tilastoista huolimatta kansalaisten tuntuma rikollisuuteen aiheutti pelkoja ja oli usein henkilökohtaisesti koettua. Poliisin tilastoihin ei yksinkertaisesti uskottu, koska rikokset olivat osa ihmisten arkipäivää. Henkilökohtaiseen turvallisuuteen erilaisin keinoin varautuivat ensisijaisesti ne, joilla siihen oli varaa. Suurin osa rikoksista tapahtuikin siellä, missä puolustautumismahdollisuudet olivat vähissä ja missä rikoksia oli aina koettu, townshipeissa.

Varsinaisen liikkeellelähden laajalle sekä tiedotusvälineitä että niiden kautta kansalaisia koskeneelle rikollisuuskeskustelulle antoi presidentti Thabo Mbeki South African Broadcasting Companyn (SABC) TV-2:ssa ollut haastattelu 16.1.2007. Haastattelussa presidentti Mbeki vastasi toimittaja Tim Modisen kysymykseen ”onko rikollisuus maassa hallinnassa” tavalla, joka repäisi median. Kysymys oli vain sivujuonne laajassa maan tilaa koskeneessa haastattelussa, mutta presidentin vastaus teki siitä pitkäksi aikaa keskeisen asian maassa. Lehtien siteeraama vastaus kuului:

It is just perception that crime in South Africa is out of control and the most South Africans would agree with me. It's not as if someone will walk here to the TV studio in Auckland Park and get shot. That doesn't happen and it won't happen. Nobody can prove that majority of the country's 40 million to 50 million citizens think that crime is spinning out of control. (*Sowetan* 22.1.2007)

Tutkimuksessani käsittelen neljässä sanomalehdessä 19.1.–4.3.2007 julkaistuja rikollisuutta koskevia mielipidekirjoituksia pääkirjoituksista yleisönosastokirjeisiin. Keskeiseksi kysymykseksi nousee, minkälaisen kuvan lehtien mielipidekirjoitukset antavat eteläafrikkalaisesta yhteiskunnasta ja rikollisuuden asemasta siinä. Lähemmin tarkastelen kirjoittajien reaktioita presidentin puheeseen ja hallituksen osuuteen rikollisuuden ehkäisyssä sekä poliisin toimintaan ja kansalaisten tasavertaiseen kohteluun. Tutkin myös kirjoittajien käsityksiä rikollisuuden syistä, rikollisuuteen kohdistuvista asenteista ja rangaistusten riittävydestä, korruptiosta, rikollisuuden vaikutuksesta, kansalaisten ja yhteisöjen osuudesta rikollisuuden torjunnassa sekä lehdistön tavasta käsitellä rikollisuuteen liittyviä aiheita.

2. HISTORIA

2.1. Maailman syvin rotuerottelu

2.1.1. *Sorron kehitys*

Etelä-Afrikan tasavalta kehitti lähes 1990-luvun alkuun jatkuneen, maailman pisimmälle viedyn rotuerottelun lainsäädännön maailmassa. Rotuerottelu ja epäoikeudenmukaisuus olivat toki tuttua muuallakin brittiläisten sekä hollantilaisten, belgialaisten että portugalilaisten useissa maissa harjoittamassa siirtomaapolitiikassa. Missään muualla se ei kuitenkaan kehittynyt yhtä systemaattiseksi ja lainsäädännöllä tiukasti ohjatuksi kuin Etelä-Afrikassa lähes kolmen ja puolen sadan vuoden aikana.

Tutkijoilla on erilaisia teorioita siitä mitkä tekijät, ajankohdat ja ketkä ovat eniten vaikuttaneet mustien eteläafrikkalaisten ja myöhemmin sinne tulleiden aasialaisten sortoon. Yleisimmin, kun puhutaan rotusorrosta Etelä-Afrikassa, tarkoitetaan vuonna 1948 valtaan nousseen National Partyn eli Kansallispuolueen harjoittamaa, äärimmilleen vietyä väkivaltapolitiikkaa. Kuitenkin jo 1650-luvulla maahan saapuneet eurooppalaiset aloittivat kehityksen, joka heti alkuvuosista lähtien merkitsi alueella asuneiden afrikkalaisten elämänmallin muutosta ja syntyperäisten oikeuksien katoamista.

On helppo yhtyä eteläafrikkalaisen tutkijan, toimittajan ja kirjailijan Allister Sparks'n käsitykseen, että mustat eteläafrikkalaiset ovat läpikäyneet nopeimman ja dramaattisimman yhteiskunnallisen muutoksen kuin yksikään muu yhteisö maailmassa. Vähemmässä kuin kahdessa sadassa vuodessa heidät heitettiin rauta-ajasta tieteelliseen aikakauteen, vedettiin omavaraistaloudesta teolliseen vallankumoukseen, siirrettiin mailtaan ja pois vanhoista, perinteisistä yhteiskuntajärjestelmistään ja tavoistaan. Uusi aika ja kulttuuri rikkoivat yksityiset perheet puhumattakaan afrikkalaisille yhteisöille luonteenomaisista laajennetuista perhekunnista. (Sparks, 2003, 19.)

Kaikki alkoi orjuudesta

Maakysymys, halvan työvoiman tarve ja rotu ovat keskeiset tekijät kaikissa Etelä-Afrikan epäoikeudenmukaisuuden historiaan liittyvissä vaiheissa. Saapuessaan maahan 1650-luvulla Itä-Intian kauppakomppanialla ei ollut varsinaisia valloituspyrkimyksiä, mutta nopeasti kasvava siirtokunta alkoi vaatia maata ja sen viljelemiseen työvoimaa. Kapin seutua asuttaneiden khoisanien sitominen maatyöläisiksi ei kuitenkaan helposti onnistunut ja muutoinkin heitä pidettiin aluksi liian 'villeinä' maahanmuuttajien tarkoituksiin. Tarvittiin siis muualta tuotavaa työvoimaa, orjia. Heitä tuotiin Kaukoidästä ja Madagaskarilta ja heistä kehittyi ajan myötä valkoisten, khoisanien ja muiden afrikkalaisten sekoituksena värillisten ryhmä, joiden kieleksi kehittyi afrikaans.

Maahan tunkeutuneet eurooppalaiset – aluksi hollantilaiset, myöhemmin myös englantilaiset – katsoivat oikeudekseen anastaa karjaa ja laidunmaata niiden alkuperäisiltä omistajilta, khoisaneilta ja vähitellen myös muilta afrikkalaisilta heimoilta. Afrikkalaiset joutuivat huonosti palkatuiksi maatyöläisiksi. Maatyöläisen asema ei juuri poikennut orjien asemasta, vaan myös he joutuivat maahanmuuttajien alistamiksi. Orjuus pahensi siis myös mustien afrikkalaisten kohtelua.

Maahan tunkeutuneet hollantilaiset olivat autonomisia, patriarkaalisia perheitä, jotka vähät välittivät kauppakomppanian määräyksistä siirtyessään pois Kapin vaikutuspiiristä. Orjiin ja maatyöläisiin kohdistuva fyysinen ja henkinen väkivalta oli yleistä. Perheet elivät erillään toisistaan ja myös orjat ja työläiset olivat erossa kohtalotovereistaan. Tällaisissa oloissa ei ollut mahdollista valittaa kohtelusta kenellekään ja seurauksena oli alistuneisuus. Kun työvoiman tarve kasvoi, väkivalta lisääntyi. Seurauksena oli, että orjien ja mustien persoonallisuus murskautui.

Kun orjuus virallisesti lopetettiin vuonna 1834, tilalle astui uudenlainen työvoiman kontrolli ja riisto. Halvan työvoiman tarve kasvoi ja lailliset alistamisen muodot kehittyivät.

2.1.2. Englantilainen valta

Brittiläisen siirtomaavallan kausi Etelä-Afrikassa kesti runsaat 100 vuotta, vv. 1675–1910. Revisionistisen koulukunnan mukaan britit toivat maahan siirtomaavaltansa luonteen: kapitalistisen talouden, militarismin ja rasismien (Terreblanche, 2002, 180). Talous perustui Adam Smithin teeseihin: Yksityisomistukseen, teollistumiseen ja merkantilismiin. Yksityisomistus oli mustalle alkuperäisväestölle tuntematon asia, mutta valloittaja ei sitä ottanut huomioon. Englantilaiset säätivät heti 1800-luvun alkupuolella useita lakeja, joilla afrikkalaiset sidottiin epävapaaksi työvoimaksi maataloille. Jo vuonna 1828 luotiin passikäytäntö, josta ajan mittaan kehittyi kaikkein pahin mustan väestön syrjinnän muoto ja symboli. Monet historioitsijat pitävät 1800-luvun alussa alkanutta työvoimapolitiikkaa pohjana apartheid-ajan äärimmilleen viedylle syrjintäpolitiikalle.

Englantilaisten hallinnassa ollut Natalin valtio otti ensimmäisenä käyttöön virallisesti vahvistetun rotuerottelujärjestelmän 1860-luvulla. Sir Theophilus Shepstonen kehittämän järjestelmän mukaan afrikkalaisia hallittaisiin omien tapojensa ja perinteidensä mukaisesti heille varta vasten perustetuissa reservaatteissa. Shepstone puolusti mallia humanitaarisin perustein ja sanoi sen suojelevan alkuperäiskulttuuria eurooppalaisten tapojen toisinaan vahingolliselta vaikutukselta (Mason, 2002, 115). Samoja perusteluja on käytetty myöhemminkin mustien siirtämisessä pois valkoisten asuttamilta alueilta.

Terreblanche pitää kuitenkin Englannin parlamentissa vuonna 1832 laadittua Reform Act -lakia merkittävimpänä virstanpylväänä taistelussa vallasta erilaisten eturyhmien välillä. Tämän lain seurauksena Englannissa valta siirtyi maatalousaristokratialta kasvavalle teollisuusporvaristolle. Porvaristo kannatti kansainvälistä kauppaa ja armotonta kilpailua työvoimasta, jonka alhaisten palkkojen avulla porvariston rikkaudet luotaisiin. Laki ei taannut vain poliittista ja taloudellista menestystä teollisuusporvaristolle. Se vahvisti myös ryhmän luokka- ja rotuylemmyyden tunnetta ei ainoastaan Englannissa vaan myös sen siirtomaissa. Tällä oli erityisen suuri merkitys juuri Etelä-Afrikassa (Terreblanche, 2002, 180).

Sparks ilmaisee kehityksen sanomalla, että arrogantit englantilaiset tulivat Etelä-Afrikkaan ja toivat tullessaan teollisuuskapitalismin. Englantilaiset puhuivat kristillisistä arvoista ja humanismista, mutta he aloittivat sodat mustia ja buureja vastaan ja hallitsivat muita. Afrikanerit kohtelivat kaltoin mustia alkuasukkaita, mutta englantilaiset lopulta tuhosivat mustien valtiot, ottivat mustilta ja joskus afrikaanereiltakin maat ja ennen kaikkea timanttien ja kullan löydyttyä kaivokset. Englantilaiset loivat Etelä-Afrikan teollisen kapitalismin halvan afrikkalaisen työvoiman avulla. (Sparks, 2003, 42–43.)

2.1.3. Buurivaltioiden kehitys

Vuosien 1834 ja 1840 välillä 15 000 afrikaaneria jätti Kapin läntisen ja itäisen seudun ja siirtyi syvälle nykyiseen Etelä-Afrikkaan. Lähdön syynä olivat maahan tulleet englantilaiset, jotka ottivat Kapin maakunnat haltuunsa ja lopettivat orjuuden. Muuttajat olivat pääasiassa köyhiä afrikaanereita, jotka halusivat säilyttää oman patriarkaalisen elämänmallinsa. Vauraat afrikanerit jäivät Kapin maakuntiin ja aloittivat yhteistyön englantilaisten kanssa. Buurien perustamisessa tasavalloissa säilyi feodaalinen talousjärjestelmä brittien kapitalistisesta kehityksestä poiketen.

Työvoiman saaminen maatiloille oli keskeinen ongelma ja sitä varten The Natal Volksraad, buurien edustuslaitos Natalissa sääti vuonna 1840 ensimmäisen lain The Apprenticeshipin, jonka avulla afrikkalaiset lapset voitiin sitoa 25 ikävuoteen syntymätalonsa töihin. Tämä oli jatkoa jo orjuuden aikana olleelle käytännölle. Sama laki säädettiin myös toisessa buuritasavallassa Transvaalissa ja otettiin käyttöön myös Oranjessa. Natal menetettiin pian englantilaisille, mutta Transvaalin ja Oranjen hallinto jätettiin buureille.

Sekä englantilaiset että afrikanerit vuokrasivat jonkin verran maata mustille viljelijöille. Köyhät afrikanerit ja mustat vuokraviljelijät toimivat jonkinlaisessa yhteistyössä keskenään ja myös avioliittoja solmittiin rotujen kesken. Mustien kohtelu buurialueilla ei muutenkaan ollut niin erottelevaa kuin englantilaisten asuttamilla alueilla, vaikka isäntä/palkollinen-suhde toteutui usein väkivallan uhan alla (Sparks, 2003, 106). Brittien porvarillinen demokratia teki selvän eron

omistajien ja työläisten kesken. Suurmaanomistajat, englantilaiset ja rikkaat afrikaanerit, loivat jo 1800-luvun alkupuolella alipalkatun maatalousköyhälistön, mihin buurialueiden maanomistajat eivät kyenneet. Kun suurmaanomistus levisi myös Buurivaltioihin, afrikaaneri-pienviljelijöiden oli vaikeaa saada työvoimaa tiluksilleen. Kaupallinen maatalous köyhdytti sekä mustat että osan valkoisista afrikaanereista.

Timanttien ja kullan löytyminen Etelä-Afrikan maaperästä muutti lopullisesti maan kapitalistiseksi valtioksi, jossa afrikkalaisten köyhyys ja alistaminen saatettiin loppuun.

2.1.4. Kaivokset ja halpa työvoima

Timanttien löytyminen vuonna 1867 ja kullan löytyminen vuonna 1885 vaikuttivat ratkaisevasti Etelä-Afrikan talouteen. Mineraalit löytyivät buurien hallitsemilta alueilta, mutta englantilaiset ottivat nopeasti kaivokset haltuunsa ja liittivät myös hajallaan olevat buurivaltiot brittiläisen hallinnon alaisuuteen. Transvaalin itsehallinto palautettiin kuitenkin buureille. Brittiläistä pääomaa alkoi virrata maahan ja nopeita voittoja hakevat sijoittajat tarvitsivat runsaasti halpaa työvoimaa, mustia afrikkalaisia.

Aluksi afrikkalaiset tulivat kaivoksiin omasta halustaan. Työvoimasta oli pulaa ja miehille maksettiin suhteellisen hyvin. Kaivoksilla hankituilla rahoilla tuettiin kotona olevaa maataloutta. Pian työvoimasta alkoi olla ylitarjontaa ja mustien tuloa alettiin estää. Kaivoksia vallanneen ja Transvaalin hallintoon voimakkaasti vaikuttaneen Cecil Rhodesin aikana 1902 mennessä rotujen erottelu ja mustien alistus vietiin pisimmälle. Valkoihoisten keskuuteen levitettiin propagandaa valkoisten ylemmyydestä, liberalistisesta kapitalismista ja rotuihin pohjautuvasta erottelusta. (Terreblanche, 2002, 240)

Mustien työläisten kurissa pitämiseen vaadittiin leirimajoitus ja tiukka passikontrolli. Passilait estivät liikkumisen kaivosalueen ulkopuolella ja siirtymisen työpaikasta toiseen. Kaupunkeihin, erityisesti Johannesburgiin kehittyi väkivaltainen köyhä alaluokka, johon afrikkalaisten lisäksi kuului myös köyhiä

valkoihoisia, pääasiassa afrikaanereita. Vahvasti eriytyneet rikkaiden ja köyhien luokat olivat lopullisesti syntyneet. Myös köyhän väen keskuuteen levinnyt väkivalta oli syntynyt.

Buurisota ja buurinationalismin synty

Rikkaiden ryhmään kuuluivat englantilaiset sekä pieni joukko afrikaanereita. Suurin osa afrikaanereista katsoi jäävänsä rikkauksista osattomaksi. Kun englantilaiset vielä halusivat päästä osallistumaan Transvaalin poliittiseen päätöksentekoon, ristiriita kahden ryhmän välillä oli valmis. Kiista johti 1899–1902 käytyyn buurisotaan, johon britit lähettivät joukkoja myös Englannista. Likainen sota päättyi brittien voittoon, mutta jatkui buurien sissisodalla. Brittien rakentamissa keskitysleireissä oli vankina 70 000 afrikaanerinaista ja – lasta sekä jonkin verran afrikkalaisia. Afrikaanereiden maat ja kodit oli poltettu ja miehet joutuivat kaupunkeihin kilpailemaan työpaikoista mustien afrikkalaisten kanssa. Köyhyys, kaupungit ja työelämä siellä oli nöyryyttävä kokemus. Nöyryytys näkyi nationalismin nousuna, josta alkoi kehittyä apartheid, maailman historian pahin rotuun perustuva sortojärjestelmä.

Sodan jälkeen Transvaal ja Oranjen vapaavaltio sulautettiin brittiläiseen imperiumiin, johon jo kuuluivat Natal ja Kapin maakunnat. Johtoon tuli Alfred Milner, Kapmaan kuvernööri ja Britannian hallituksen edustaja Etelä-Afrikassa. Hänen aikanaan alkoi paitsi maan voimakas englantilaistaminen myös mustiin afrikkalaisiin kohdistuva systemaattinen erottelu. Mm. Legaassick pitää ajanjaksoa buurisodasta ensimmäiseen maailmansotaan merkittävimpanä erottelupolitiikan kehityksessä (Legaassick, 1974, 5 - 35). Ideologisena pohjana pidetään SANAC-raporttia vuodelta 1905. Työryhmässä, South African Native Affairs Commissionissa, oli mukana eri rotujen edustajia, mutta muiden kuin valkoihoisten mielipiteitä ei otettu huomioon. Tutkijoiden mukaan raportti esitteli eteläafrikkalaisille uuden, jyrkän ajattelumallin rotusuhteista ja sillä tuli olemaan valtava merkitys tulevalle kehitykselle (Terreblanch, 2002, 255).

2.1.5. *Unionin aika*

Englantilaisten ja afrikaanereiden unionisopimus vuonna 1909 vahvisti siihen mennessä laaditut rotuerottelulait. Äänioikeus varattiin muualla paitsi Kapin maakunnassa vain valkoihoisille ja Kapissakin vain valkoihoiset edustivat harvoja äänioikeutettuja mustia ja värillisiä. Britannian parlamentti hyväksyi uuden perustuslain 1910 afrikkalaisten vetoomuksista huolimatta.

Afrikaanereilla ja englantilaisilla oli yhteinen tavoite: halpaa työvoimaa kaupunkiseutujen kaivoksiin ja teollisuuteen sekä maaseudun suurviljelmille. Lakeja alettiin säätää SANAC-työryhmän esittämien ajatusten mukaisesti. Mustilta evättiin lakko-oikeus ja kaikki sopimusrikkomukset tulkittiin rikollisiksi. Järjestäytymis- ja neuvottelu-oikeus kiellettiin. Palkkaerot valkoisten ja mustien välillä kasvoivat. Kauaskantoisin oli 1913 säädetty laki, Natives Land Act, alkuasukkaiden maanomistuksesta, joka rajoitti maanomistuksen reservaatteihin – tarkasti afrikkalaisille määrättyihin alueisiin. Alkuasukkaiden määrä oli 73 prosenttia eteläafrikkalaisista, mutta heidän viljelyalukseen tuli vain 7 prosenttia maan pinta-alasta eikä maa ollut viljavaa. Vuonna 1936 maa-ala lisättiin 14 prosenttiin.

Kaupunkeihin mustille määriteltiin omat asuinalueet ja vähitellen myös siellä hävisi kiinteistöjen omistusoikeus. Lakisumaa täydensi mm. 1936 säädetty laki äänioikeudesta, joka poisti myös Kapin alueelta mustien ja värillisten äänioikeuden kokonaan. Tiukat passilait pysyivät voimassa. Unionin parlamentissa säädettiin vuosien 1910–1935 aikana 87 rotuerotteluun tähtäävää lakia. Brittiläiseen kansainyhteisöön maa liittyi 1931. Etelä-Afrikalla oli itsehallinto kansainyhteisön piirissä.

Sekä South African National Congressin, ANC:n edeltäjän, ensimmäinen puheenjohtaja Albert Luthuli että Etelä-Afrikan ensimmäinen musta presidentti Nelson Mandela ovat yhtä mieltä siitä, että apartheidin perusajatukset oli luotu jo ennen vuotta 1948, jolloin Kansallispuolue astui valtaan ja virallinen apartheid-politiikka alkoi. Mandelan mukaan vanhat lait koottiin yhdeksi sortojärjestelmäksi, käytäntö laeiksi (Mandela, 1995, 121). Luthuli pitää Unionin aikaisia maanomistuskilpejä tärkeimpänä tekijänä afrikkalaisen kulttuurin

muutoksessa. Reservaatit eivät pystyneet elättämään liikakansoitettua aluetta, vaan suuri osa väestä joutui lähtemään kaivoksiin ja teollisuuslaitoksiin siirtotyöläisiksi. Perheet hajosivat ja mustista miehistä ja naisista tuli kahden maailman levottomia asukkaita (Luthuli, 1963, 72–77). Tällä on myöhemmin ollut valtaisa merkitys mustien aids- ja rikostilastojen kehityksessä.

2.1.6. Rikos ihmisyyttä vastaan

Kansallisu puolue kehitti loppuun ideologian, jonka perusajatus oli valkoivoisten ylivertaisuus afrikkalaisiin, värillisiin ja intialaisiin nähden ja jonka päämääränä oli valkoisen ylivoimallisuuden pystyttäminen ikuisiksi ajoiksi. ”*Kolmesataavuotinen, usein satunnaisesti toteutettu erottelu aiottiin nyt vakiinnuttaa järkkymättömäksi järjestelmäksi, joka oli viimeistä piirtoa myöten pirullinen, kaikenkattava ja ylivoimainen*” (Mandela, 1995, 121). Apartheidin aikana noussut vastarintaliike sai hallituksen lisäksi kehittämään turvallisuusjärjestelmän, joka teki maasta vihdoin myös väkivaltaisen poliisivaltion. Käytännössä apartheid hyödytti kaikkia valkoivoisia ja nöyryytti entisestään mustaa enemmistöä (Terreblanche, 2002, 304).

Apartheid-lait olivat jo 1950-luvulla rakenteellinen kokonaisuus, joka määritteli valkoivoisten, intialaisten, värillisten ja mustien afrikkalaisten erilaiset oikeudet. Laeilla pystyttiin nujertamaan ihmisoikeudet muilta kuin maan valkoivoisilta kansalaisilta. Mm. kanssakäyminen eri ryhmien kesken muussa kuin työsuhteessa kiellettiin ja muut ryhmät pakko siirrettiin nk. valkoivoisilta asuinalueilta varta vasten perustettuihin townshipeihin. Ihmiset pidettiin lakien avulla erillään kouluissa, sairaaloissa, puistoissa, urheilukentillä, busseissa, kaupoissa, virastoissa jne. Passilakeja laajennettiin koskemaan kaikkien muiden kuin valkoivoisten liikkumista kaupungeissa. Kommunismin hävittämislaki antoi oikeusministerille mielivaltaisen mahdollisuuden määrätä pannaan kenet tahansa henkilön tai minkä tahansa järjestön, jota pidettiin kommunistisena. Kansalaistottelemattomuus kiellettiin jne. Suuri osa nk. turvallisuuslaeista säädettiin 1960-luvulla.

Erottelu vietiin ääripisteeseen, kun hallitus perusti vuonna 1959 kahdeksan nk. itsenäistä kotimaata mustien afrikkalaisten asuma-alueeksi. Myöhemmin

kotimaita perustettiin kaksi lisää. Kaikkien mustien oli kuuluttava johonkin 'kotimaahan' siitä huolimatta, että osa kävi työssä ja asui tilapäisesti valkoihoisten alueilla. Vuosien 1960–1963 aikana 3,5 miljoonaa afrikkalaista pakkosiirrettiin 'valkoisessa' Etelä-Afrikassa olleista kodeistaan bantustaneihin. 80 prosenttia maista jäi valkoihoisen vähemmistön käsiin. Käytännössä mustilta vietiin oikeus Etelä-Afrikan kansalaisuuteen.

Kaikkien 'kotimaiden' talous epäonnistui täydellisesti puuttuvien voimavarojen, hedelmättömän maan ja liikakansoituksen vuoksi. Valkoisen hallinnon kanssa yhteistyössä olleet heimopäälliköt korruptoituivat ja olivat kykenemättömiä hallinnollisesti huolehtimaan alueistaan. Etelä-Afrikan hallitus ei tukenut taloudellisesti bantustaneja, sillä periaatteena oli ettei mustia saanut totuttaa taloudellisesti parempiin oloihin kuin mitä bantustanit heille pystyivät tarjoamaan. Heidät oli tarkoitus liittää traditionaalisiin ja emotionaalisiin siteisiinsä, omaan kieleensä ja kulttuuriinsa. (Legaassick, 1974, 23–27.)

Mandela pitää 'kotimaiden' perustamislakia ja yliopistojen 'laajentumislakia' viimeisten vapauksien hävittämisenä; yliopistolaki esti mustien pääsyn opiskelemaan valkoihoisten yliopistoihin (Mandela, 1995, 244). Luthuli puolestaan piti hallituksen pyrkimystä palauttaa heimojärjestelmä kotimaiden avulla tuhoisana sekä edistyksen että kristinuskon kannalta (Luthuli, 1963, 22). Bantustanien itsehallintolakia hän piti suurena petoksena, jonka tarkoituksena oli tehdä kotimaista vain halvan työvoiman varastoja. Mustat afrikkalaiset oli tarkoitus poistaa Etelä-Afrikan kartalta (Luthuli, 1963, 261–267).

Mitä lait henkilökohtaisella tasolla ihmisille merkitsivät selviää Nelson Mandelan muistelmista, kun hän puhuu oman pannatuomionsa toimeenpanosta. *"Pannatuomio ei rajoita pelkästään fyysisesti, se vangitsee myös mielen. Se tuottaa psykologisen suljetun paikan kammon, joka saa aikaan kaipuun liikkumisvapauteen ja henkiseen pakotiehen"* (Mandela, 1995, 154).

Talous alkoi kärsiä, vastarinta nousi

Apartheid-lait olivat estäneet mustien kouluttamisen ammattitaitoa vaativiin töihin ja sillä alkoi olla vaikutusta Etelä-Afrikan talouteen. Maassa oli 1970-luvulla samanaikaisesti työttömyyttä ja toisaalta pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta. Kansainvälinen öljykriisi vaikutti maan talouteen. Maahan lyöty vastarintaliike alkoi liikehtiä, Sowetosta alkanut kansannousu 1976 oli siitä näkyvin esimerkki. Alkoi olla merkkejä siitä, että apartheid-lainsäädännöllä saattoi olla kielteisiä vaikutuksia jopa etuoikeutetulle valkoihoiselle väestölle. Kuitenkin vielä 1978 Kansallispuolueen kannatus heidän keskuudessaan oli 80 prosenttia ja valtaan astuneella P.W. Bothalla oli kaikki vallan avaimet käsissään. Hänen aikanaan maasta tuli poliisivaltio ja vain väkivaltakoneiston avulla toimiva vähemmistödiktatuuri. Per Strandin arvion mukaan brutaali voimankäyttö hidasti apartheidin murenemistä vuosikymmenen (Strand, 2000, 73).

Botha yritti pääministeriksi tultuaan aluksi vähentää vallankäytön autoritaarisuutta, ei suinkaan valkoisen vallan dominanssia (Strand, 2000, 95). Pienten uudistusten avulla hän pyrki myös takaamaan maan sisäisen rauhan ja turvallisuuden. Ammattijärjestöille annettiin rekisteröitymis- ja neuvottelu-oikeus. Asumisoikeutta väljennettiin, koska talous ei enää muuten selvinnyt. Bothan työelämän liberalisointipyrkimykset kariutuivat kuitenkin valkoihoisten ay-järjestöjen vastustukseen. Mustien ay-järjestöt politisoituivat nopeasti. Osa Bothan korjausyrityksiä oli myös osittaisen äänioikeuden antaminen intialaisille ja värillisille.

Sorron korjausyritykset vaikuttivat eri suuntaan kuin mihin pääministeri oli pyrkinyt. Vuokrat ja kuluttajahinnat nousivat ja ihmisten taloudelliset vaikeudet kasvoivat. Levottomuudet lisääntyivät ja edessä oli vuoteen 1988 kestänyt kansannousu. Kansalaisjärjestöjen sateenvarjo-organisaationa toimi United Democratic Front UDF, jolla oli yhteys maan alla ja ulkomailla toimivaan ANC:hen. Levottomuudet johtivat Bothan julistamaan kansalliseen hätätilaan, mikä tarkoitti kansannousun tukahduttamista poliisin ja armeijan voimin.

Kansainvälinen yleinen mielipide oli jo pitkään ollut Etelä-Afrikan apartheid-politiikan vastainen ja maata vastaan oli Yhdistyneissä Kansakunnissa asetettu

taloudellisia pakotteita. Tämä vaikutti voimakkaasti Etelä-Afrikassa sekä mustien kansannousuun että talouselämän edustajiin. Heillä oli yhteinen intressi: apartheid-hallinnon lopettaminen. Talouselämä omalta osaltaan painosti hallitusta ja ANC:n edustajat puolestaan joko vankilasta tai ulkomailla olevasta ANC:n pakolaishallituksesta käsin.

2.1.7. Neuvottelut alkavat

ANC:n keskuudessa oli erilaisia käsityksiä apartheid-hallinnon lopettamisesta; vanha vankilassa oleva johto ja ulkomailla koulutettu johto sekä pääosa UDF:n ja sitä seuranneen The Mass Democratic Movementin edustajista pyrkivät ratkaisuun neuvotteluteitse. ANC:ssa oli kuitenkin edelleen Mandelan vuonna 1961 perustama sotilaallinen siipi Umkhonto we Sizwe eli MK (suom. Kansakunnan keihäs). MK sai Etelä-Afrikan mustien nuorten keskuudessa sankarin kehän päänsä päälle, vaikka sen sotilaallinen voima lopulta oli hyvin pieni. Sillä oli kuitenkin vaikutusta nuorten mustien vallankumouksellisiin ja osin väkivaltaisiin asenteisiin.

Virallisten neuvottelujen 1990-luvun vaihteessa alkaessa ANC:n tavoitteena oli demokraattinen maa, jossa oli enemmistövalta ja kaikilla tasavertaiset oikeudet. Neuvottelemista olikin, sillä lähes 350 vuoden kuluessa tasavertaisuus oli täydellisesti kadonnut. Viisi miljoonaa valkoihoista omisti yli 80 prosenttia maan pinta-alasta ja suurimmasta osasta muuta varallisuutta. Vastassa oli 27 miljoonaa mustaa afrikkalaista, kolme miljoonaa värillistä ja miljoona intialaista, suurin osa hyvin köyhiä ja ylivoimainen osa ilman äänioikeutta.

Tarvittiin presidentin vaihdos ennen kuin Kansallispuolue pääsi niin pitkälle että poliittiset vangit kuten Nelson Mandela vapautettiin, vapautusliikkeet kuten ANC saivat toimintaoikeuden maassa ja neuvottelut aloitettiin. Presidentiksi valittu F.W. de Klerk oli asenteiltaan konservatiivi, mutta ajoituksen mestari vuosikymmenen vaihteessa.

De Klerk ei suinkaan pyrkinyt neuvotteluissa kansalliseen yhtenäisyyteen, vaan valkoisen väestöosan etujen ja vallan säilyttämiseen. Loppuun asti hän vastusti

enemmistövaltaa, joka tarkoitti vallan siirtymistä ANC:lle. Erilaisilla monimutkaisilla vähemmistöryhmämalleilla hän pyrki siihen, että valta jaettaisiin ryhmien kesken ja valkoisilla olisi parlamentissa ja väliaikaisessa yhteishallituksessa veto-oikeus. Eli kuten Mandela asian ilmaisi: ”*hävinneet ottaisivat kaiken*”(Waldemer, 1997, 194). Lopulta ANC sai neuvotteluissa läpi tärkeimmän tavoittelemansa asian, enemmistövallan. Kompromissina sovittiin viiden vuoden yhteishallituksesta, mutta ilman valkoisihoiden veto-oikeutta. Valkoisen virkamiehistön ja turvallisuusorganisaation (väkivaltaorganisaation) edut turvattiin.

Väkivalta oli tuhota demokratian

Väkivallasta oli tullut normi Etelä-Afrikassa erityisesti apartheidin kahdella viimeisellä vuosikymmenellä. Se vaikeutti maan siirtymistä demokratiaan. Kansallispuolue oli apartheidin aikana käyttänyt zulujen Inkatha Freedom Partyä hyväkseen ANC:n kannattajia vastaan. Vallansiirtoneuvottelujen aikana IFP:n johtaja Mangosuthu Buthelezi vaati tasavertaista asemaa Kansallispuolueen ja ANC:n rinnalle, mutta jäi sitten heti alussa pois neuvotteluista. Tätä pidetään yhtenä suurimmista ongelmista neuvottelujen kuluessa (Sparks, 2003, 101). Buthelezin kannattajat olivat mukana kaikissa pahimmissa väkivaltaisuuksissa, mitä Etelä-Afrikassa noina vuosina koettiin.

Väkivaltaa oli ANC:n ja IFP:n sekä zulujen ja xhosien välillä. Osaa Natalin alueella nousseita väkivaltaisuuksia pidetään nuoren ja vanhan zulusukupolvien sisällissotana (Sparks, 2003, 127). Kaikkein eniten kysymyksiä on herättänyt 1980-luvun lopussa ja vuosikymmenen vaihteessa esiintynyt nk. Kolmas voima. ANC oli varma, että poliisi ja armeija tukivat Inkathan kannattajia heidän väkivaltaisuuksissaan ANC:ta kohtaan. Aluksi de Klerk kielsi Kolmannen voiman olemassaolon, vaikka hänen asettamansa Goldstonen komissio hankki todisteet sen toiminnasta Inkathan kanssa ANC:ta vastaan. Myöhemmin *Johannesburg Weekly Mail* paljasti, että hallitus tuki suoraan Inkatha-taistelijoiden harjoittamaa väkivaltaa (Waldemer, 1997, 183, 185). Tämä katkaisi lopullisesti Kansallispuolueen ja IFP:n yhteistyön.

Myös ANC ja UDF sekä jotkut pienemmät vapautusryhmät syyllistyivät väkivaltaan, mutta niillä ei ollut armeijaa ja poliisia tukenaan niin kuin Inkatharyhmällä.

2.1.8. Sorron seuraukset

”Valkoiset ovat riistäneet meiltä persoonallisuutemme”, sanoo Albert Luthuli kirjassaan *Let My People Go* (suom. Päästä minun kansani) (Luthuli, 1963, 200). Tämä oli paitsi Luthulin myös jo heti ensimmäisten mustien afrikkalaisten ja Kaukoidästä tuotujen orjien kokemus valkoisesta vallasta. Englantilaisten ja buurihallintojen, Unionin ja ennen kaikkea apartheidin aika kehittivät Etelä-Afrikasta yhden maailman eriarvoisimmista maista niin ihmisarvon kannalta kuin taloudellisestikin. Eriarvoisuus perustui vuosisatoja rotujen välisiin suhteisiin; viimeisessä apartheidin vaiheessa eriarvoisuus kehittyi myös jo luokkien välisiin eroihin.

Systemaattinen rotuerottelu oli saanut aikaan, että apartheidin päättyessä 1990-luvun alussa tuloerot Etelä-Afrikassa olivat suurempia kuin juuri missään maailmassa. Kaikkien köyhimpien eteläafrikkalaisten (mustien) tulot olivat yksi sadasosa huipulla olleiden rikkaiden (valkoihoisten) tuloista. Erityisesti julkisella alalla samoista töistä maksettiin erilaista palkkaa mustille ja valkoihoisille työntekijöille. Kaikkein köyhimmät asuivat maaseudulla ja heistä köyhimmät olivat työttömät, pätkätyöläiset ja siirtotyöläisyyden vuoksi syntyneet naisjohtoiset taloudet. (Seekings & Natrass, 2005, 2, 195–197.)

Köyhyyden perussyy oli työttömyys. Työttömyysprosentti 1993 oli 30 prosenttia ja työttömyys oli rakenteellista ja pitkäaikaista. Suuri osa työttömistä ei ollut koskaan tehnyt työtä; nuoret joutuivat koulusta suoraan kortistoon (Seekings & Natrass, 2005, 277–280). Vuonna 1995 alle 25-vuotiaista nuorista oli työttömänä 65 prosenttia (Terreblanche, 2002, 374). Työttömyyden keskeisenä syynä oli vuodesta 1975 jatkunut talouden taantuma. Hallitus tuki lisäksi teollisuuden ja ennen kaikkea maatalouden koneellistamista, mikä merkitsi vähenevää työvoiman tarvetta.

Talouksien tulot riippuivat työstä ja työ taas oli riippuvaista koulutuksesta ja sitä kautta saadusta ammattitaidosta. Apartheid-ajan loppuvaiheessa valkoihoisten etuoikeutettu elämänmalli ei ollut niinkään lähtöisin rotuerottelusta vaan aikaisemman erottelun aikana saaduista eduista. Etuina olivat ennen kaikkea koulutus sekä peritty pääoma ja näiden kautta saavutettu hyvä työpaikka tai yritys. Edut välittyivät myös lapsille. Mustien lasten koulutus ei vastannut muiden roturyhmien koulutuksen tasoa. Oppiaineissa oli rajoituksia, luokat olivat erittäin suuria, opettajien taso oli heikko ja opetusvälineet puutteellisia. Lisäksi lasten kotona saama tuki oli alkeellista tai sitä ei ollut ollenkaan, mikä vähensi opiskelun motivaatiota. Mustat lapset jäivät ilman kehitystä, joka olisi antanut heille kyvyn työn hankintaan ja kontakteihin. (Terreblanche, 2002, 389–390, Seekings & Nattrass, 2005, 280.)

Osa mustista ammattityöläisistä oli 1980-luvulla onnistunut palkkojen noustessa kohentamaan elintasoaan. Bantustanien heimojohtajat ja hallituksen värväämät hallintovirkamiehet rikastuivat paitsi palkkojen myös lahjusten ja korruption avulla. Kaupungeissa oli mustia rutiininomaisia töitä tekeviä ja säännöllistä palkkaa nauttivia valkokaulustyöläisiä sekä mustia yrittäjiä, jotka rikastuivat mm. rikollisen liiketoiminnan avulla. Apartheidin päättyessä oli siis olemassa jo varsin vauraita, keskiluokkaisia mustia, joiden elintaso poikkesi suuresti mustien valtaosan kurjista elinolosuhteista. Puolet kansasta oli köyhiä ja mustien sisällä tulojen erot olivat suuremmat kuin muissa roturyhmissä. (Terreblanche, 2002, 399–400.)

2.2. Demokratian aika

Demokratisoitumisen jälkeen ensimmäisessä puheessaan 24.5.1994 Etelä-Afrikan parlamentille presidentti Nelson Mandela julisti, että köyhien ja puutteen alaisten ihmisarvon palauttaminen tulisi olemaan keskeinen osa uuden hallituksen sosiaalipolitiikkaa. Hän sanoi mm. että

...My government's commitment to create a people-centred society of liberty binds us to the pursuit of the goals of freedom from want, freedom from hunger, freedom from deprivation, freedom from ignorance, freedom from suppression and freedom from fear. These freedoms are

fundamental to the guarantee of human dignity... (Terreblanche, 2002, 442.)

Ovatko Mandelan ja sitä seuranneen Thabo Mbekin hallitukset onnistuneet?

Ensimmäinen Etelä-Afrikan demokraattinen hallitus peri Kansallispuolueelta jakautuneen yhteiskunnan, korkean työttömyyden, suuren köyhien armeijan ja valtavan valtion velan. ANC:n talouspolitiikka perustui vuonna 1955 laadittuun puolueen periaateohjelmaan *Freedom Charteriin*, jossa talouden perustana oli sosialismi. Aika oli kuitenkin täydellisesti muuttunut: sosialismi oli romahtanut Neuvostoliiton häviämisen myötä ja liberalistinen talouspolitiikka oli levinnyt eri puolille maailmaa. Puolueen oli tehtävä uusia arvioita.

Vaaliohjelmansa mukaisesti ANC lähti korjaamaan köyhyyttä ja epätasa-arvoa uudella talousohjelmallaan *Reconstruction and Development Programme, RDP*. Ohjelman tavoitteena oli rakentaa talouden perusta, taata ihmisille perustarpeet, kehittää inhimilliset voimavarat ja demokratisoida maa.

Kunnianhimoinen ohjelma asetti tavoitteet asuntotuotannolle, veden, viemäroinnin, energian, terveydenhoidon ja koulutuksen rakentamiselle ja kehittämiseksi. Tavoitteena oli työpaikkojen lisäys, ammattikoulutuksen kehittäminen, pienen, keskisuuren ja mikroyritysten luominen ja maanjako-ohjelma. Hallitus laajensi ja korotti lapsilisä, vanhusten eläkkeitä ja vammaistukia. Makrotaloutta varten sitouduttiin valtion lainojen maksamiseen ja budjettialijäämän korjaamiseen sekä luvattiin yhteiskunnallista tasapainoa, varovaista rahapolitiikkaa sekä kaupan vapauttamista.

Liberaalitalous voittaa

Hallituksen RDP-politiikka ei kuitenkaan miellyttänyt Etelä-Afrikan talouselämää ja keskustelu uusista painotuksista alkoi: tulisiko uskoa kasvuun jakelun kautta vai jakeluun kasvun kautta. Etelä-Afrikan yritysmaailma yhdessä Maailmanpankin, Kansainvälisen valuuttarahaston sekä Yhdysvaltain ja Englannin edustajien kanssa painotti globaalia liberaalista talouspolitiikkaa ja siihen uusi hallitus myös vuonna 1996 päätyi. Hallituksen vaihtoehdot olivat vähissä, sillä yritysten

pysyminen Etelä-Afrikassa ja uusien yritysten saaminen maahan vaati yhteistyötä kansainvälisen talousmaailman kanssa. Hallitus omaksui *Growth, Employment and Redistribution strategyn*, GEAR:n, joka uskoi talouden kasvun ja tiukan talouspolitiikan luovan työpaikkoja ja sen avulla työttömyyden ja köyhyyden vähenevän ja epätasa-arvon poistuvan.

Kun hallitus lupasi vakautta suuryrityksille, se puolestaan lupasi tukea pääoman siirtymistä mustalle väestölle *Black Economic Empowerment* -ohjelman avulla. BEE:n tavoitteena oli luoda pientä ja keskisuurta teollisuutta, osuuskuntia ja lisätä työtä erityisesti maaseudulle. Käytännössä tulos oli jotain muuta.

Etelä-Afrikan makrotalouspolitiikkaa on pidetty jopa kansainvälisenä menestyksenä, sillä se on pystynyt luomaan yrityksille ystävällisen, stabiilin ilmapiirin, joka on pitänyt yritykset maassa ja tuonut niitä lisää ulkomailta (Roberts, 2005, 501). Arvostelijoiden mukaan ANC on toisaalta kuitenkin ollut kyvytön käyttämään valtaansa rikkauksien jakamiseen halutonta valkoista talousmaailmaa vastaan. Alkuperäisestä tavoitteestaan poiketen hallitus on BEE-ohjelman avulla siirtänyt pääomaa pääasiassa muutamille harvoille mustille yrittäjille ja hallitusta lähellä oleville korporatioille (Daniel & al, 2005, 367). Rikkaudet eivät ole jakautuneet.

Taloukasvu ei GEAR-politiikan optimistisuudesta huolimatta ole noussut keskimäärin 2,7 prosenttia korkeammaksi (Terreblanche, 2002, 429) paitsi joinakin vuosina 2000-luvulla. Kasvu ei ole kyennyt luomaan riittävästi uusia työpaikkoja ja työttömyys on demokratian aikana lisääntynyt. Vuonna 1997 se virallisten tilastojen mukaan oli noin 27 prosenttia, mutta mm. COSATU:n arvion mukaan se oli lähes 40 prosenttia. (Työttömyys on tällä hetkellä virallisesti noin 26 prosenttia, COSATU:n arvio on edelleen noin 40 prosenttia.) Hallituksen antama tilasto tarkoittaa aktiivisia työnhakijoita, COSATU:n tilasto todellista tilannetta. Vuosittain työmarkkinoille on tulossa 500 000 – 600 000 uutta työnhakijaa, eikä työpaikkoja synny läheskään tarvetta vastaavasti (Altman, 2005, 449).

GEAR ja Etelä-Afrikka – mahdoton yhtälö

Terreblanchin mukaan ANC:n GEAR-politiikkaa on alusta lähtien ollut mahdotonta toteuttaa Etelä-Afrikassa: ensimmäisen, läntisen maailman talousmalli on tuotu kolmannen maailman maan modernille talussektorille, josta toinen puoli yhteiskuntaa on jäänyt ulos. Koneellistumista ja tehokkuutta tukeva yrityspolitiikka tarvitsee vain koulutettua ammattityövoimaa, jolloin 60 prosenttia mustasta afrikkalaisesta työvoimasta jää yritysten ulkopuolelle. Terreblanch arvioi, että 1/3 eteläafrikkalaisista on hyötynyt globaalista taloudesta ja samanaikaisesti puolet kansasta köyhtyy (Terreblanche, 2002, 421–423). Hallitus onkin vuodesta 2004 lähtien toteuttanut uutta, kehitystä ja työllistämistä enemmän tukevaa talouspolitiikkaa (Roberts, 2005, 496).

Koska yksityinen sektori ei ole pystynyt luomaan uusia työpaikkoja on hallitus omilla ohjelmillaan pyrkinyt paikkaamaan vajetta. Hallituksen ohjelmaan kuuluneet asuntorakennusprojektit ym. kehitysohjelmat ovat korjanneet samalla myös köyhien mustien sosiaalisia oloja, mutta eivät riittävästi. Hallituksen eri osastot eivät myöskään ole pystyneet toimeenpanemaan budjetissa olleita suunnitelmia. Sähköä on vedetty, veden jakelua on lisätty, viemärointiä on parannettu, mutta yksittäisen perheen köyhyyttä se ei ole pystynyt korjaamaan.

Mustan eliitin ja mustan keskiluokan kasvu on merkittävin muutos Etelä-Afrikan yhteiskunnassa vuoden 1994 jälkeen. Näissä luokissa vaikuttaa *Affirmative Action*-politiikka, joka tukee koulutettujen mustien ja ammattimiesten sijoittumista hyvin palkattuihin ammatteihin. Erityisesti ylimmässä sosiaaliluokassa afrikkalaisille tulokkaille jäi tilaa, kun satoja tuhansia valkoihoisesta koulutetusta väestä on muuttanut ulkomaille. Huippuviroissa onkin suurin piirtein yhtä paljon mustien ja valkoisen ryhmän edustajia ja runsaasti myös värillisiä ja intialaisia. (Seekings & Natrass, 2005, 304–312.)

Kaikesta rotujen välisestä tasaantumisesta huolimatta, afrikkalaisten vuositulo vuonna 2000 oli 7,7 kertaa matalampi kuin vastaava valkoihoisten vuositulo (Roberts, 2005, 494).

Koulutus on työpaikkojen saamisessa erittäin tärkeää ja musta väestö kärsii koulutuksen tasosta. Afrikkalaisten koulujen opettajien ammattitaito on edelleen

heikko, välineitä ei ole riittävästi ja luokat ovat edelleen liian suuria. Kukin roturyhmä käy koulua erillisillä asuinalueillaan; vain yläluokkaiset ja keskiluokkaiset perheet panevat jonkin verran lapsiaan yhteisiin kouluihin.

Etelä-Afrikassa ei virallisesti ole enää rotuerottelua, mutta käytännössä sitä esiintyy. Tutkimusten mukaan värillisten on helpompi saada työpaikka kuin mustien. Palkkoja maksetaan edelleen vanhojen kategorioiden mukaisesti: valkoiset ensin, sitten intialaiset, värilliset ja viimeksi mustat. Valkoisella väestöllä on edelleen tunne intellektuaalisesta ylemmydestään (Erasmus, 2005, 11–15). Toisaalta valkoinen ja värillinen osa väestöstä tuntee tulevansa syrjityksi hallituksen harjoittaman *Affirmative Action* -politiikan vuoksi, koska se tukee mustien työllistymistä. Työttömyys ja köyhyys afrikkalaisten keskuudessa on kuitenkin edelleen ylivoimaisesti suurinta.

3. RIKOLLISUUS

3.1. Rikollisuuden kehitys

Ei liene epäilystäkään siitä, etteikö demokratian lujittuminen Etelä-Afrikassa ilman suurta rikollisuutta olisi pidemmällä kuin se tällä hetkellä on. Rikollisuuden vuoksi maa on jäänyt paitsi sekä uusien kotimaisten ja ulkomaisien investointeja että turisteja ja menettänyt ammattitaitoisia työvoimaa ulkomaille. Demokratian kärsiminen ei niinkään tarkoita muodollisen poliittisen prosessin väheksyntää kuin vaivalla saavutettujen kansalaisvapauksien säilyttämistä ja turvallisuuden tunnetta.

Ehkä suurin menetys Etelä-Afrikassa on ollut se, että rotujen tasa-arvoon perustuva kehitys on pysähtynyt ja uusi muoto eristäytymistä on syntymässä. Rikollisuuden vuoksi tällä hetkellä toisistaan eivät eriydy uudelleen vain mustat ja valkoihoiset, vaan myös ne, jotka voivat ostaa suojelua rikollisuudelta ja toisaalta ne, joilla siihen ei ole varaa. Rikolliseksi valtioksi nimeäminen on viemässä Etelä-Afrikalta maineen maana, joka kerran uskoi pystyvänsä sovinnon avulla rakentamaan uuden yhteiskunnan.

Tähän tilanteeseen joutumisella on olemassa oma, pitkälle ulottuva historiansa.

3.1.1. Väkivallan historia

Terreblanche kuvaa kirjassaan pitkäaikaisen köyhtymisen, alistamisen ja syrjimyksen vaikutusta ihmiseen. Nämä tekijät eivät köyhdytä ihmistä ainoastaan materiaalisesti vaan Terreblanchin mukaan ne saattavat vaikuttaa tuhoisasti myös ihmisen mentaliteettiin. Krooninen köyhyys on vaikuttanut sukupolvien ajan ainakin 40 prosenttiin mustia afrikkalaisia. Tällaisissa oloissa elävät ihmiset ovat kouluttamattomia, he tulevat rikkoutuneista kodeista, heidän terveytensä on heikko, asuinolosuhteet ovat huonot, tavoitteita ei ole ja heidän tunne-elämänsä on sekava. Sosiaalinen tarpeettomuuden tunne aiheuttaa frustraatiota,

eristäytyneisyyden tunnetta ja näihin olosuhteisiin liittyvää poikkeavaa käyttäytymistä (Terreblanch, 2003, 40–41).

Etelä-Afrikalla on poikkeuksellisen väkivaltainen historia, jonka vaikutukset edelleen näkyvät yhteiskunnassa. Väkivaltaiset menet, alistaminen, erottelu ja poliittiset taistelut, jotka kuuluivat sekä kolonialismin että apartheidin aikaan, ovat omalta osaltaan luoneet rikollisuuden alakulttuurin (Terreblanche, 2003, 42). Esimerkiksi osa 1980-luvun apartheid-levottomuuksiin osallistuneista oli selviä rikollisia. Toiset olivat vapaustaistelijoita, jotka taistelivat väkivaltaista hallitusta vastaan. Etelä-Afrikassa rikollisuus ja politiikka ovat liittyneet läheisesti toisiinsa ja väkivallan käyttö on ollut luontevaa sekä hallituksen että vapaustaistelijoiden joukoissa, sanovat tutkijat Antoinette Louw ja Mark Shaw (Terreblanche, 2003, 42). Vapautuksen jälkeen rikollisuuden muodot ovat muuttuneet.

Rikollisuuden syitä arvioi Ted Legget kirjassa *State of the Nation South Africa 2004–2005*. Myös hän painottaa maan väkivaltaista historiaa ja myös poliittisen taistelun luonnetta. Rikollisuudesta on tullut normi joissakin osissa eteläafrikkalaista yhteiskuntaa. Etelä-Afrikan väestö on nuorta ja nuoret miehet tekevät eniten rikoksia. Etelä-Afrikka on yksi maailman epätasa-arvoisimmista maista ja se on yksi suurimmista väkivaltaisen rikollisuuden syistä. Muita syitä ovat korkea työttömyys, alkoholi ja helppo aseiden saatavuus. (Legget, 2005, 148.)

3.1.2. Apartheidista demokratiaan

Jo siirtotyöläisyys kaivostoiminnan alkaessa 1860-luvulla sekä väestön pakkosiirrot apartheidin aikana olivat merkittäviä tekijöitä rikollisuuden kehittämisessä. Perheet ja yhteisöt hajosivat, perhearvot ja yhteisöjen elämäntapa rikkoutuivat eivätkä onnettomat elinolosuhteet luoneet minkäänlaista tulevaisuudenuskoa ihmisiin. Tällaiset olosuhteet tekivät jo lapsista pikkurikollisia. Lapset turvautuivat toisiinsa ja monista tuli jo 1960-luvun lopulla nuorisirikollisia. 1980-luvulla poliittinen mobilisointi tarjosi vaihtoehdon nuorille, mutta demokratisoinnin jälkeen poliittiset instituutiot heikkenivät ja rikollisjengien vuoro oli vahvistua (Shaw, 2002, 22, 4–9).

Etelä-Afrikassa oli paljon rikollisuutta jo apartheidin aikana, mutta rikokset tapahtuivat pääasiassa mustien ja värillisten asuinalueilla. Poliisi ei puuttunut townshipien elämään, sillä poliisien tehtävä oli turvata omilla alueillaan asuvia valkoihoisia. Poliisit vahtasivat mustien liikkumista niin kauan kuin passilait olivat voimassa. 1980-luvulla poliisien tehtävänä oli erityisesti estää poliittisten levottomuuksien leviäminen valkoihoisten asuinalueille (Shaw, 2002, 1).

Apartheid-hallinto poistui 1994, mutta se ei vienyt mennessään hallintonsa seurauksia, vaan sosiaalinen vääristymä jäi jäljelle. Vapautus heikensi yhteisö rakenteita, apartheidin aikana tarvittu solidaarisuus hävisi, ihmisiä alkoi muuttaa entistä runsaammin kaupunkeihin, valtion kontrolli väheni ja myös poliittisia taisteluja käytiin erilaisten poliittisten ryhmien välillä. Vapautustaistelijoiden ulkomailta saadut aseet kiertyivät usein rikollisille ja valkoihoiset hankkivat lisää aseita puolustustarkoituksessa (Shaw, 2002, 9, 19–20).

3.1.3. Poliisin suuri muutos

Poliisi on aina merkinnyt eri asiaa valkoihoisille ja muulle väestölle Etelä-Afrikassa. Poliisi oli aina ollut apartheid- ja muiden erottelu- ja sortolakien valvoja ja toimeenpanija. Poliisi oli myös väkivallan toteuttaja erityisesti 1980-luvun poliittisen väkivallan vuosina. Erityisesti mustille afrikkalaisille poliisi on ollut alistaja, väkivaltaisen koneiston edustaja ja ylläpitäjä.

ANC:lle oli tärkeää mahdollisimman nopeasti tehdä rakenteeltaan militaristisesta poliisista demokraattisesti hallittu ja sen henkilöstöstä demokratiaa ja ihmisoikeuksia kunnioittava virkamieskunta. Tärkeää oli myös tehdä poliisista koko kansan poliisi ja luoda suhteet ihmisten ja poliisin kesken. Se oli helpommin sanottu kuin tehty, sillä poliisi oli perinteisesti rasistinen. Jopa monet poliisivoimissa työtä tekevät mustat poliisit olivat rasisteja. Uuden hallituksen ensimmäinen tavoite oli poliisien poliittinen muutos. Vasta toisten vaalien jälkeen 1999 hallitus alkoi voimakkaammin kiinnittää huomiota kasvavaan rikollisuuteen (Rauch, van der Spuy, 2006, 21, 29).

3.1.4. Rikollisuuden luonne

Etelä-Afrikan poliisin keräämien tilastojen mukaan 21 vakavinta rikoslajia oli noussut seitsemän prosenttia vuosien 1994/1995 ja 2005/2006 välillä. Samanaikaisesti kuitenkin murhien määrä oli laskenut yli 22 000:sta 18 500:een. Rikollisuuden huippu oli vuosina 2002/2003, josta lähtien rikollisuus on laskenut keskimäärin kuusi prosenttia vuodessa (Louw, 2006, *SA Crime Quarterly*, No 18).

Raiskausten määrä Etelä-Afrikassa oli noussut ja se oli 2005/2006 melkein 55 000; lähes 23 500 näistä oli lapsia. Muita väkivaltarikoksia tehtiin noin 227 000, väkivaltaisia ryöstöjä lähes 120 000 ja muita ryöstöjä sen lisäksi lähes 75 000. Murtojen määrä oli yli 262 000, varkauksien noin 430 000 jne. (SAPS, 2006). Huolestuttavinta Etelä-Afrikan rikollisuudessa on, että yksi kolmasosa rekisteröidystä rikollisuudesta on väkivaltaista (du Plessis ja Louw, 2005, 426–445).

Rikosten uhreina ovat useimmiten mustat ja köyhät. Suurin osa väkivaltarikoksista ja asuntomurroista tapahtuu townshipeissa. Useimmat eteläafrikkalaiset pelkäävät tuntemattomien rikollisten uhreiksi joutumista, mutta 81 prosenttia väkivaltarikoksista tapahtuu joko perhepiirissä tai ihmisten kesken, jotka tuntevat toisensa. Erityisesti naiset ja lapset ovat joko perheen, naapureiden tai sukulaisten väkivallan uhreja (Shaw, 2002, 43).

Väkivaltaan vaikuttavat mm. alkoholi ja laittomien aseiden helppo saatavuus. Pääsyinä ovat luonnollisesti työttömyys ja sosiaalinen näköalattomuus, mitä townshipeissa asuvat ihmiset jatkuvasti kokevat.

Organisoitu rikollisuus on levinnyt Etelä-Afrikkaan laajasti. Graeme Simpson korostaa arvionaan, että marginalisoituminen, köyhyys ja osattomuus, jota nuoret kokivat apartheidin aikana ja joka oli pohjana nuorison rikollisuudelle, on vahvistunut demokratian aikana (Simpson, 2001, 115). Köyhyys ja nopea kaupungistuminen ovat luoneet tilanteita, jossa lapset kasvavat kaduilla ja huolehtivat toinen toisistaan. Heistä kasvaa poikkeavia nuoria, jotka herättävät pelkoa jopa omissa vanhemmissaan. Kadulla on kehittynyt oma, rikollinen elämäntapansa, jossa rikollisuutta pidetään luonnollisena tapana elää ja ansaita toimeentulo. Tässä elämäntavassa ovat mukana usein myös koulutetut,

ammateissa olevat ihmiset, jotka 'osapäivätyönään' osallistuvat autovarkauksiin, aseellisiin ryöstöihin, jopa murhiin (Steinberg, 2001, 4).

Nuorten selviytymiskeinoiksi syntyneet rikollisliigat ovat kuitenkin alakastia verrattuna todellisiin rikollisliigoihin, joiden johtajat pystyvät kehittämään liiketoiminnastaan laajan imperiumin. Ne saattavat käsittää nk. laillisia hotelleja, yöklubeja, julkista liikennettä, kauppoja jne. Näiden toimintojen ei kuitenkaan uskota selviävän ilman korruptoituneita viranomaisia, ammattimiehiä, poliitikkoja ja poliisia. Nuorten liigat toimivat isojen liigojen katutyöntekijöinä. Usein liigojen johtajat ovat köyhien yhteisöjen suojeleuksessa, sillä he toimivat myös hyväntekijöiden roolissa (Standing, 2003, 8–11). Paikallisten rikollisliigojen lisäksi rajojen avautuminen 1994 toi maahan kansainvälisiä organisaatioita, joista tunnetuimmat ovat nigerialaiset, venäläiset ja kiinalaiset liigat.

3.1.5. Korruptio, vaara demokratialle

Demokraattinen Etelä-Afrikka sai perinnöksi laajalle levinneen korruption. Afrikanereiden luoma valtion systeemi oli jo itsessään institutionalisoitu laajan korruption rakennelma, joka oli autoritaarisen vähemmistöhallituksen valvonnassa. Nykyisen korruption malli löytyy apartheid-ajan perinnössä (Sole, 2005, 92–93).

Kaikesta huolimatta Etelä-Afrikka on *the Transparency International corruption perception* indeksissä (TI 2003) kohtalaisen hyvin sijoittunut: 48. 133 maan joukossa. Sole kuitenkin muistuttaa, että Etelä-Afrikassa on apartheidin lisäksi myös traditionaalisen afrikkalaisen sosiaalisen verkoston perinne. Se tarkoittaa eräänlaista suojelemisen perinnettä, joka sallii tulkinnanvaraisia käyttäytymisnormeja tämän perinteen toteuttamiseksi (Sole, 2005, 91). Tästä voinee pitää esimerkkinä ANC:n nykyistä presidenttiä Jacob Zumaa, joka syyttäjän mukaan on ottanut lahjuksia ranskalaiselta asekauppiaalta ja taloudelliselta neuvonantajaltaan. Erittäin suurta suosiota nauttiva presidentti on toisen ajattelutavan mukaan vain ottanut 'lainaa' selviytyäkseen suuren sukunsa ylläpidosta. Zuma on kaikesta huolimatta joutumassa jälleen elokuussa oikeuteen syytettynä korruptiosta ja petoksesta.

Sole epäilee, että ANC:n kasvava politiikan ja valtiovallan monopoli – yli 70 prosenttia vaaleissa 2004 – saattaa johtaa kasvavaan intressien ristiriitaan poliittisen vallan ja talouselämän kesken. Tällaisessa ilmapiirissä talouden ja poliittisen eliitin neuvottelut helposti ovat salaisia ja korruptoituja sen sijaan, että asiat olisivat avoimessa, vastuullisessa käsittelyssä (Sole, 2005, 109–110).

3.1.6. Onko poliisi selvinnyt haasteesta?

du Plessis ja Louw korostavat, että Etelä-Afrikan poliisi ja oikeuslaitos ovat sittenkin selvinneet hyvin, kun ottaa huomioon, minkälaisien haasteiden edessä vuonna 1994 Etelä-Afrikassa oltiin. Vaikka tilastot osoittavat, että rikollisuus kokonaisuutena ei viime vuosina ole noussut ja murhatilastot jatkavat laskuaan, yleisön mielikuvat rikollisuudesta ovat kuitenkin toisenlaiset. Yli puolet etelä-afrikkalaisista uskoo, että rikollisuus heidän alueellaan on lisääntynyt tällä vuosisadalla ja turvallisuudentunne on heikentynyt sitten vuoden 1998 tehdyn tutkimuksen. (du Plessis ja Louw, 2005, 428, 436.)

Vaikka tämän negatiivisen mielikuvan korjaamisen pitäisi olla ensisijaista hallituksen ja poliisin strategiassa, käytäntö näyttää kuitenkin toiselta. Poliisin antama informaatio rikollisuudesta on vähäistä ja se tulee joka tapauksessa vanhentuneena. Esimerkiksi syyskuussa 2006 annetut rikostilastot olivat käytännössä puolitoista vuotta vanhoja.

3.1.7. Rikollisuuden vaikutukset

”Etelä-Afrikka on sodassa itseään vastaan” (*The Sunday Independent* 4.2.2007) kertoo paljon maan tilanteesta. Artikkelin kirjoittaja Patrice Lawrence korostaa rikollisuuden psykologista vaikutusta uhrien omaisiin, Etelä-Afrikassa usein laajennettuun perheeseen, mikä vielä laajentaa traumaattisen kokemuksen piiriä. Pelko on seurausta väkivaltaisten rikosten kokemisesta, lukemisesta ja näkemisestä.

Talous kärsii rikollisuudesta. Tutkimuksen mukaan 80 prosenttia yrityksistä kärsii tuottavuuden, motivaation puutteen ja epäuskon tunteita rikollisuuden vuoksi. Ammattitaitoinen, koulutettu, tavallisimmin valkoihoinen väestö muuttaa maasta, vaikka juuri sellaisesta väestöstä maassa on huutava pula. Ulkomaiset ja myös kotimaiset investoinnit vähenevät. Matkatoimistot voisivat tuoda 125 000 matkailija vuodessa enemmän maahan ilman korkeita rikostilastoja (*Cape Times* 9.2.2007).

Demokratisoinnin jälkeen vähentyneet roturajat alkavat kasvaa uudelleen. Valkoihoiset rakentavat lisää aitoja ympärilleen turvallisuutensa vuoksi ja vievät lapsensa osittain valkoihoisten kustantamiin yksityiskouluihin.

3.2. Rikollisuus ja media

3.2.1. Tutkimuksia maailmalla

Rikollisuuden ja median suhteita on eri puolilla maailmaa, mutta erityisesti Yhdysvalloissa tutkittu monipuolisesti. Erityisen paljon on tutkittu sanomalehdistön ja paikallistelevision vaikutusta yleisön maailmankuvaan. Historiallisesti tutkimuksien tulokset ovat vaihdelleet tutkimusotteesta ja tilaajista riippuen. Oman tutkimukseni kannalta olennaista lehdissä käytyä keskustelua rikollisuudesta ei juuri liene tutkittu; itse en sellaisia laajoista internet-kierroksista huolimatta löytänyt.

Ennen rikollisuuden ja median suhteita käsitteleviä tutkimuksia kiinnitän huomion oman tutkimukseni kannalta olennaiseen selvitykseen. Siinä tutkittiin taloudellisen epätasa-arvon ja väkivallan suhteita kehittyneissä maissa vuosina 1975–1995 (Jakobs ja Richardson, 2008). Tutkimus koski epätasa-arvon pitkäaikaista vaikutusta 14 kehittyneessä maassa. Samalla tutkittiin mm. sosiaalisen tasapainon puutteen, työttömyyden, kaupungistumisen ja nuorten miesten lukumäärän vaikutusta väkivaltarikoksiin.

Tulokset osoittivat, että sekä taloudellinen epätasa-arvo, työttömyys, kaupungistuminen, nuorten miesten runsas määrä ja sosiaalinen tasapainon puute kaikki vaikuttivat merkittävästi kaikkien maiden murhatilastoihin. Suurimmat

murhaluvut olivat kaikkein rikkaimmissa maissa (Jacobs & Richardson, 2008, 40–41).

Kaksi kolmannesta amerikkalaisista ilmoittaa muodostavansa mielipiteensä rikollisuudesta mediasta saamastaan informaatiosta. Vain 22 % on henkilökohtaisesti ollut tekemisissä rikollisuuden kanssa eli saanut ensikäden tietoa asiasta. Nuorten rikollisuus vuonna 1998 oli matalimmillaan 25 vuoteen, mutta siitä huolimatta 62 % kansalaisista väitti mielipidemittauksessa nuorisrikollisuuden olevan nousussa. 80 % vastaajista sanoi median rikosuutisten lisänneen heidän henkilökohtaista pelkoaan joutua rikosten uhriksi. (Dorfman, 2001, 2) Uutisvälineet toisin sanoen määräisivät suurelta osin yleisön käsityksen siitä, mitkä asiat ovat ihmisille tärkeitä ja minkälaiset näkökannat niissä painottuvat.

Mm. nämä huomiot taustalla Dorfman tutkimusryhmineen selvitti laajasti yliopistojen tekemiä tutkimuksia rikosuutisista painottaen kolmea kysymystä: Heijastiko uutisten kattavuus todellista rikollisuustrendiä, miten uutiset käsittelivät vähemmistöjä ja rikollisuutta ja käsittelivätkö uutiset suhteettomasti värillisiä nuoria rikollisina.

Tulokset olivat hämmentäviä. Sen enempää lehdistön kuin televisionkaan uutistarjonta eivät heijastaneet rikosten todellista määrää, niiden luonnetta eivätkä värillisten tai nuorten tekemien rikosten todellista prosentuaalista osuutta. Probleema ei ollut yksityisten juttujen paikkansapitämättömyys, vaan mielikuvan kumulatiivinen vaikutus pitkällä aikajaksolla.

3.2.2. Väkivaltarikokset korostuivat

Väkivaltaiset rikokset korostuivat uutisissa, vaikka niiden todellinen osuus oli pienin raportoiduista rikoksista. Kun rikollisuus vuosien 1979 ja 1982 välillä kasvoi yhden prosentin, esimerkiksi Time-lehden rikosjuttujen määrä samana aikana kasvoi 55 %. Rikosuutiset käsiteltiin yksityisinä tapahtumina ikään kuin ne olisivat irrallisia laajemmasta sosiaalisesta, historiallisesta tai ympäristöllisestä

kontekstista. Sadan vuoden aikana, 1910–2000, ei rikollisuuden syytä tai sen ratkaisuyrityksiä ollut juurikaan käsitelty tiedotusvälineissä.

Suhteeton osa rikoksen tekijöistä uutisissa oli värillisillä, erityisesti Afrikan amerikkalaisilla. Sama ryhmä oli aliedustettuna uhreina (Dorfman, 2001, 5–7).

Median vaikutuksesta lukijoiden, katselijoiden ja kuuntelijoiden pelkoihin tehdyt tutkimukset osoittavat suoria yhteyksiä tiedotusvälineiden ja niiden käyttäjien välillä (Williams & Dickinson, 1993). Williams ja Dickinson tutkivat kymmentä englantilaista sanomalehteä ja havaitsivat, että laatulehtien lukijoilla oli vähemmän pelkotiloja kuin tabloidien lukijoilla. Tabloid-lehtien rikosuutisten määrä oli moninkertainen laatulehtiin verrattuna ja niiden käsittelytapa oli sensaatiomainen ja pelottava. Kaikista englantilaisen lehdistön rikosuutisista 64,5 % käsitteli henkilöihin kohdistuvia väkivaltarikoksia.

Myös sosioekonomisilla ja demografisilla tekijöillä oli vaikutuksensa. Varakkaammat yhteiskuntaluokat lukivat laatulehtiä ja ajoivat autoilla ja heidän pelontunteensa olivat alhaiset. Matalapalkkaiset lukivat eniten tabloideja. Tämä ryhmä ja iäkkäät, autottomat naiset tunsivat eniten pelkotiloja kadulla liikkessaan. Median lisäksi pelkoon vaikuttivat luonnollisesti omat ja läheisten kokemukset sekä mm. huhut. (Williams & Dickinson, 1993.)

Myös Suomessa on tutkittu median vaikutusta ihmisten pelkoihin ja käyttäytymiseen. Smolej ja Kivivuori (2005) tutkivat tabloid-lehtien mainoksia ja etusivuja mahdollisen pelon aiheuttajana sekä ihmisten käyttämiä erilaisia rikosuutisten lähteitä.

Tulokset osoittivat, että 41 % tabloid-lehtien etusivujen ja 'lööppien' lukijoista pelkäsi joutuvansa rikosten kohteeksi. Naisten pelon määrä oli kaksi kertaa niin suuri kuin miesten. Myös tiettyjen, imagoltaan väkivaltaisten alueiden välttäminen lisääntyi sitä mukaa kun lukijat kasvattivat etusivujen lukemisen määrää. Henkilön henkilökohtainen tai läheisen kokemus vaikutti siihen, minkälaisia alueita vältettiin erityisesti yöllä. Iäkkäät naiset ja työttömät tunsivat eniten henkilökohtaisen turvallisuutensa olevan uhattuna (Smolej & Kivivuori, 2005).

Tutkijat esittivät myös tutkittavaksi kysymyksen, josko jo valmiiksi pelokkaat henkilöt etsivät uusia tietoja rikollisuudesta erilaisten lehtien tai television ja radion kautta (Smolej & Kivivuori, 2005).

3.2.3. Rikollisuus laski – rikosjuttujen määrä nousi

Maria Elizabeth Grabe tutki Yhdysvalloissa rikollisuuden kuvaa television makasiiniohjelmissa sekä rikollisuuden roolia yhteiskunnassa funktionaalista perspektiivistä. Tuloksena oli, että 83 % kaikista makasiiniohjelmissa käsitelti rikollisuutta ja yhden ohjelman sisällöstä 38 % oli uhrattu rikosjutuille. Vain 62 % ohjelma-ajasta jäi kaikille muille yhteiskuntaa käsitteleville aiheille. 73 % ohjelmissa lähetti rikosjuttunsa ohjelman kärjessä. Samanaikaisesti FBI:n tilastojen mukaan rikollisuus oli alhaisimmillaan 20 vuoteen. Vuonna 1992 rikollisuus vaikutti 23 prosenttiin amerikkalaisista talouksista (Grabe, 1999).

Makasiinit tekivät rikollisiksi epäillyistä rikollisia ennen tuomion julistamista. Todellisia tuomioita ei kerrottu, mutta enemmän kuin 95 % rikoksista epäiltyjä esitettiin syyllisenä. Rikollisten kuvattiin myös itse olevan kokonaan vastuussa yhteiskunnan moraalisten arvojen rikkomisesta. Rikollisuuden syitä olivat psykologinen tasapainottomuus 91 %, kosto 55,2 %, sosiaalisen aseman puolustaminen 26 %, ahneus 17 % sekä huumeet 13 %. Rakenteelliset tekijät kuten köyhyys nähtiin ohjelmissa syinä vain yhden prosentin verran. FBI:n vastaavissa tuloksissa yksilölliset syyt nähtiin erittäin pienenä tekijänä (Grabe, 1999).

Väkivaltauutiset olivat näkyvästi esillä makasiineissa. Murha oli keskeinen asia 71,1 prosentissa rikosjutuista; FBI:n (1994) tilastoissa murhien osuus oli 0,16 % kaikista rikoksista. Tällaisten väärin korostusten näkyminen jatkumona tiedotusvälineissä saa vastaanottajat tekemään omia virheellisiä arvioitaan väkivallan ja henkilökohtaisen uhan määrästä. Tämä lisää eittämättä pelon tunteita (Grabe, 1999).

Rikolliset makasiiniohjelmissa olivat miehiä (85 %), Afrikan amerikkalaisia (53,3 %), aikuisia (68,1 %), yläluokkaisia (50 %) ja työssäkäyviä (66,7 %). FBI:n

tilastoissa vankiloiden asukkaat ovat useimmiten kaukasialaisia (49.1 %) ja nuoria aikuisia (45.7 %). Afrikanamerikkalaisten esittämistä todellisia tilastoja useammin rikollisina tv-ohjelmissa tutkijat pitävät uusrasismina. FBI:n tilastoissa tämän ryhmän nuoret ovat useimmiten rikosten uhreja (Grabe, 1999).

3.2.4. Rikollisuuskeskustelututkimus on harvinaista

Siitä huolimatta, että mediaa ja rikollisuutta koskevia tutkimuksia maailmassa on tehty paljon, rikollisuutta koskevaa lehdissä käytyä mielipiteiden vaihtoa on tutkittu vähän. Pertti Hemánuksen vuonna 1966 tekemä väitöskirja Helsingin sanomalehtien rikosaineistosta sisältää myös lehtien kommentoivan materiaalin tutkimusta. Se osa on väitöskirjan julkaisussa nimikkeellä ”*Yleiskatsaus rikollisuutta kommentoivaan kirjoitteluun*” (Hemánus, 1966, 119).

Hemánus määrittelee rikosuutisen *selostukseksi tuoreesta tai aikaisemmin tuntemattomasta kriminalisoidusta teosta tai vanhan ja aikaisemmin tunnetun kriminalisoidun teon uudesta vaiheesta* (Hemánus, 1966, 46). Saman määrittelyn hän sanoo auttavan myös rikollisuutta kommentoivan kirjoittelun käsitteen määrittelyssä. Kommentoinnin hän määrittelee mielipiteiden esittämiseksi jonkin ilmiön syistä ja/tai siitä, mihin toimenpiteisiin tämän ilmiön vuoksi on ryhdyttävä. Näin rikollisuutta kommentoiva kirjoittelu on mielipiteiden esittämistä *rikoksen tai rikollisuuden syistä tai siitä, mihin toimenpiteisiin rikoksen tai rikollisuuden vuoksi olisi ryhdyttävä* (Hemánus, 1966, 119).

Funktioanalyysia tutkimusmenetelmänään käyttäen Hemánus määrittelee rikosaineiston funktiot yhteiskunnan kannalta seuraavasti: 1) Yhteiskunnan säilymiseen sekä yhteiskunnan toiminnan tehokkuuteen liittyvä funktionaalisuus. Rikosaineiston funktiota tarkasteltaessa kyseessä on lähinnä jälkimmäistä tyyppiä oleva funktionaalisuus. 2) Normeja ja niiden rikkomista koskeva informaatio 3) Sosiaalinen kontrolli, normien yllä pitäminen yhteisöissä sanktioiden eli pakotteiden avulla 4) Sanktioiden tehostaminen, poliisin ja oikeuslaitoksen työn helpottaminen ja tukeminen 5) Kriminaalipoliittisen mielipiteen aktivoiminen (Hemánus, 1966, 13–19). Jotkut näistä tekijöistä nousevat esiin myös oman tutkimukseni aineistossa ja kysymyksenasettelussa.

Rikollisuutta koskeville kommenteilleen Hemánus asettaa varsin tiukat kriteerit eli 1) mielipide rikoksen tai rikollisuuden syistä sekä 2) mielipide siitä, mihin toimenpiteisiin rikoksen tai rikollisuuden vuoksi olisi ryhdyttävä (Hemánus, 1966, 121–122). Syy mielipiteet ja toimenpidesuosituksset ovat luonnollisesti vaatineet tarkemman luokituksen, jossa omaa tutkimustani lähellä ovat jako rikosten yksilöllisiin ja yhteisöllisiin syihin sekä mielipiteet rangaistusten muotoa ja rikollisuuden ehkäisemistä koskeviin kysymyksiin (Hemánus, 1966, 122–125).

4. AINEISTO

4.1. Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona ovat kolmen viisipäiväisen sanomalehden, *Cape Timesin*, *Die Burgerin* ja *Sowetanin* sekä viikonvaihteen sanomalehden, *Mail & Guardianin* rikollisuutta koskeneet mielipidekirjoitukset 19.1.–4.3.2007. Ajankohdan valintaan vaikuttivat paitsi presidentin haastattelulausunto, myös Parlamentin avajaiset 9.2.2007, jolloin presidentti tavan mukaan pitää kansakunnan tilaa koskevan puheensa. Myös valtion budjetti julkaistiin tutkittavana ajankohtana.

Lehtien valikoimaan vaikutti jonkin verran se, että asun talvisin Kapkaupungissa, mistä johtuen kaksi tutkittavaa päivälehteä ilmestyy Kapkaupungissa. Molemmat lehdet, *Cape Times* ja *Die Burger* edustavat kuitenkin hyvin omaa ryhmäänsä, *Cape Times* keskisuurta englanninkielistä maakuntalehteä (levikki noin 50 000) ja *Die Burger* suurehkoa afrikaansinkielistä maakuntalehteä (levikki noin 103 000). *Sowetan* on Johannesburgin seuduille leviävä, englanninkielinen sanomalehti (levikki noin 124 000). *Mail & Guardian* on valtakunnallinen viikonvaihtelehti, joka ilmestyy rinnakkaisesti suurissa kaupungeissa. *Mail & Guardianin* levikki on noin 38 000 (Burger, 2005, 145–146).

Lehtien valikoimaan vaikutti osittain myös kieli. Koska pystyn lukemaan eteläafrikkalaisia lehtiä vain englannin kielellä, kaikki muut lehdet paitsi *Die Burger* ovat englanninkielisiä. Saadakseni kuitenkin tutkittaviin lehtiin olennaisesti mukaan kuuluvan afrikaansinkielisen lehden, olen käännettänyt lehden rikollisuutta koskeneet mielipidekirjoitukset englannin kielelle (kääntäjä Monica Jacobs). Kustannussyistä en muihin käännöksiin kyennyt.

Cape Times on Independent Newspapers Ltd:n julkaisu; taustalla on kansainvälinen konserni. *Mail & Guardian* on Guardian ryhmään kuuluva M&G Media Ltd:n lehti. *Die Burgeria* kustantaa eteläafrikkalainen Media 24 ja *Sowetania* samoin eteläafrikkalainen New Africa Publications (NAP) Ltd (Burger, 2005, 145–146).

Cape Timesia lukevat englannin kieltä taitavat lukijat Western Capissa. *Die Burger* on saman alueen afrikaanereiden ja värillisten lehti. *Sowetan* on englanninkielentaitoisten mustien afrikkalaisten lehti. *Mail & Guradian* on koulutetun väestön lehti. Lehdet on siis valittu niin, että mukana on paitsi enemmistölle, mustalle afrikkalaiselle väestölle suunnattu lehti, myös afrikaansinkieliselle ja värillisille vähemmistöille suunnattu lehti sekä kaksi jossain määrin erilaisille englanninkieltä taitaville väestöryhmille suunnatut julkaisut. Englannin kieli on maassa yleisimmin käytetty virallinen kieli.

Mielipidekirjoituksissa ovat mukana lehtien rikollisuutta käsitelleet pääkirjoitukset, lehtien omat kolumnit, pakinat ja artikkelit sekä säännöllisesti tai satunnaisesti julkaistavat ulkopuoliset kolumnit ja mielipidekirjoitukset sekä yleisönosastokirjeet. Mukaan on otettu myös lehtien kokoamat rikollisuutta koskeneet lyhyet mielipidehaastattelut sekä rikollisuutta koskeneet puolueiden ja etujärjestöjen kannanotot. Ne on tulkittu kuuluvan rikollisuudesta käydyn keskustelun piiriin.

Olen myös haastatellut *Die Burgerin* päätoimittajaa Henry Jeffreysia, jonka vastauksia olen käyttänyt osamateriaalina johtopäätösten tekemisessä.

Tutkimusaineisto on nk. kokonaisuutena materiaali, toisin sanoen sitä ei ole rajoitettu muutoin kuin että varsinaisia uutisjuttuja ei ole otettu mukaan. Kuitenkin tutkimuksessa on mainittu neljä yksittäistä uutistapahtumaa, koska ne ovat olleet mielipidekeskustelun pohjana. Jutut koskivat kolmea murhatapausta ja yhtä talouselämän aloitetta rikollisuuden vähentämiseksi.

4.2. Tutkimusmenetelmä

Se, että olen tutkimukseni aluksi varsin laajasti käsitellyt sekä Etelä-Afrikan historiaa että maan rikollisuuden historiaa viittaa siihen, että pidän yhteiskunnallisia tekijöitä poikkeuksellisen merkittävänä syinä Etelä-Afrikan rikollisuuteen. Siitä huolimatta en muita varsinaisia hypoteeseja tutkimukseeni ole sisällyttänyt eikä yhteiskunnallisten tekijöiden todistaminenkaan ole varsinainen tutkimuksen tavoite. Rikollisuusilmiön olemassaoloa ei erikseen tarvitse osoittaa,

mutta siitä voi esimerkkinä olla kansainvälisten turistitoimistojen antama arvio rikollisuuden vaikutuksesta eteläafrikkalaiseen matkailuun. Matkatoimistot arvioivat pystyvänsä lisäämään ulkomaisten matkailijoiden määrää Etelä-Afrikkaan 50 prosentilla, jotkut jopa 100 prosentilla, jos maan rikostilastot eivät olisi niin korkeat kuin ne ovat (*Cape Times* 9.2.2007).

Tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkimus, joka aineistolähtöisesti sisällönerittelymetodia käyttäen pyrkii selittämään edellä mainituissa sanomalehdissä julkaistuja rikollisuutta käsitelleitä kirjoituksia. Teoreettisena käsitteenä käytetään ilmausta. Pyrin vertaamaan tutkimusaineiston rikollisuudesta antamaa kuvaa siihen kuvaan, mikä vallitseva käsitys ilmiöstä on sekä miten julkisuuskuva ja ihmisten mielipiteet ovat vuorovaikutuksessa. Tutkimuksessa vertaillaan eri lehtien materiaalia edellä esiteltyjen lehtien levikkiä, kielikysymyksiä sekä rotuja koskevien kulttuuristen tekijöiden valossa. Lehtien taustaa vasten tehdään myös johtopäätöksiä kirjoittajien käsityksistä eteläafrikkalaisen yhteiskunnan tilanteesta ja erikseen rikollisuuden asemasta siinä.

Tutkimuksessa käytetään havaintoja selitettäessä myös kvantitatiivista menetelmää. Tutkimuksessa ei pyritä yleistettävyyteen, vaikka lehdet toisaalta hyvin edustavatkin omaa lehdistötyyppiään.

5. TULOKSET

5.1. *Sowetan*

Sowetan on Johannesburgin ympäristöön leviävä sanomalehti, jonka levikki on noin 124 000. Sen lukijakuntaa ovat pääasiassa englanninkielentaitoiset mustat afrikkalaiset. Lehti ilmestyy viitenä päivänä viikossa. *Sowetan* julkaisee sunnuntaisin *Sowetan Sunday World* -lehteä.

Lehdessä julkaistiin tutkimusaikana 19.1.–4.3.2007 runsaasti rikollisuutta käsittelevää aineistoa. Rikollisuutta käsiteltiin pääkirjoituksissa, kolumneissa, mielipide- ja analyysipalstoilla, alakerroissa, artikkeleissa sekä yleisönosastossa. Rikollisuutta käsitelleitä uutisia ei tutkimuksessa ole otettu huomioon paitsi silloin, kun ne sisälsivät erilaisten intressiryhmien kannanottoja ja Parlamentin keskusteluja. Ne on tulkittu keskusteluun osallistumiseksi ja ovat sen vuoksi mukana tutkimusaineistossa.

Taulukko 1. *Sowetanin* tulokset

A = Presidentti, B = hallitus, C = poliisi, D = etuoikeutetut uhrin ja rikolliset, E = rikollisuuden syyt, F = asenteet, G = rangaistukset, H = korruptio, I = pelko, J = vaikutus talouteen, K = yhteisöt ja FNB, L = media

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
pääkirjoitukset	3		3	9	1	1	2	3	5		1	4
Kolumnit	3	1		2	1	2		1	1	1		
Artikkelit			1								1	
Alakerrat	1								1			
yleisönosasto	35	9	4	7	14	10	7	5	17		12	3
Kannanotot	2	4		2		2			1	5	1	
	44	14	8	20	17	15	9	9	25	6	15	7

Onko rikollisuus hallinnassa?

Tämän otsikon alla ovat ne aineistot, jotka ovat reaktioita presidentti Thabo Mbekin televisiohaastatteluun, evästyksiä hänen kansakunnan tilaa koskeneeseen puheeseensa Parlamentin avajaisissa 9.2.2007 sekä puheen aiheuttamiin

reaktioihin. Televisiohaastattelu aikaansai runsaasti kannanottoja, jonkin verran kannanottojen välistä keskustelua sekä laajoja rikollisuutta koskeneita artikkeleita.

Pääkirjoituksissa otsikon teemaa käsiteltiin kolme kertaa. Ensimmäinen kannanotto oli seurausta kansainvälisesti tunnetun historioitsijan David Rattrayn murhasta. Pääkirjoituksessa kysyttiin, josko murha vihdoinkin vaikuttaisi presidentin ja maan ylipoliisipäällikön Jackie Selebin asenteisiin maan rikostilanteesta.

How many more important people must die before Mbeki realizes that crime, especially violent crime, is indeed out of control in our country?
(29.1.2007)

Kaksi pääkirjoitusta käsitteli presidentin Parlamentti-puhetta, toinen ennen ja toinen jälkeen avajaisten. Evästykset käsittelivät rikollisuutta yhdessä työttömyyden ja köyhyyden kanssa, joiden vaikutusta rikollisuuteen lehti pitää selviönä (9.2.2007). Puheen jälkeinen pääkirjoitus (12.2.2007) antoi tunnustusta presidentin nöyryydelle ottaa vastaan kansalaisten lähettämiä viestejä: kansa puhui ja presidentti kuunteli. Pääkirjoitus siteerasi politiikan asiantuntijan Frederik van Zyl Slabartin lausumaa:

We've come a long way from a few weeks ago, when rampant crime was just a perception in the president's view. There was a certain sense of humility about him, and I found that encouraging... He recognized that we have a problem which we have to address. He played the statesman...

Yksi lehden alakerta käsitteli 9.2.2007 Parlamentti-puheen tulevia teemoja. Poliitiikan toimittajalla Waghied Misbachilla oli selvästi sisäpiirin tietoja tulevan puheen sisällöstä.

Lehden mielipide- ja analyysisivulle kirjoittava toimittaja Justice Malala, palstallaan Malala on Monday kirjoitti presidentin tv-haastattelusta kaksi kertaa ennen Parlamentti-puhetta ja kerran puheen jälkeen. 22.1.2007 kolumnissaan Malala ihmetteli, minkälaisessa maailmassa presidentti tällä hetkellä elää. Turvamiestensä ympäröivän presidentin pitäisi liikkua joskus esimerkiksi Pretorian kaduilla yöllä yksin niin, että hän näkisi ja tuntisi todellista ihmisten elämää. Malala piti presidenttiä puheissaan epäjohtonmukaisena; yhtenä päivänä hän pitää rikollisuutta demokratian ja talouden uhkana, toisena ei. Hän sanoi hyvin ymmärtävänsä, että presidentti on tulilinjalla myös omassa puolueessaan ANC:ssa.

Toisessa kolumnissaan 5.2.2007 Malala odotti presidentin puhuvan rikollisuudesta ja valitti sitä, että kansa on menettänyt johtajuuden ja tulevaisuuden unelmansa. Hän näki myös mädännäisyyttä ANC:ssa.

Malalan jälkiarvio 12.2.2007 Parlamentti-puheesta oli tyly: se oli vailla empatiaa eikä köyhyydestä puhuminen tarkoita sitä, että samalla voi laiminlyödä rikollisuuden torjumisen.

Kansa eri mieltä presidentin kanssa

Presidentin televisiohaastattelu ja Parlamentti-puhe aiheuttivat 35 tavallisten ihmisten puheenvuoroa *Sowetaniin*. Pienempi osa eli 13 oli kirjeitä toimitukselle, 22 oli toimituksen keräämiä evästyksiä joko presidentin kansakunnan tilaa koskeneeseen puheeseen tai valtiovarainministerin Trevor Manuelin 21.2.2007 pitämään budjettipuheeseen.

Yleisönosaston kirjoittajat olivat hyvin eri mieltä presidentin kanssa maan rikollisuudesta. Väkivaltaiset rikokset olivat kirjoittajien mielestä merkki siitä, ettei rikollisuus ole hallinnassa eikä kyse ole vain mielikuvasta vaan arkipäivän todellisuudesta. Erään kirjoittajan mielestä Mbeki on joko ”*ignorant or just plain stupid. He believes that rampant crime is exaggerated or is media sensation*” (24.1.2007). Kirjoittajat toivoivat presidentiltä realismia ja empatiaa; joku pyysi presidenttiä julistamaan kansallisen hätätilan ja toinen miettimään rikollisuuden syitä. Englannissa asuva eteläafrikkalainen häpesi kansallisuuttaan rikollisuuden vuoksi ja kertoi brittilehtien tavasta käsitellä aihetta usein ja ikävällä tavalla.

Raskainta kritiikkiä presidenttiä kohtaan esitti Phillimon Mnisi Johannesburgista:

The repulsive answer that comes from the presidency is that crime is under control. One wonders which country the president is living in, because the order of the day in my country, South Africa, is horrific murders of infants, young boys and girls, daylight shootings, hijacking and murders of invaluable members of our nation like David Rattray... Our state is in turmoil. Crime is a scourge and if the president cannot acknowledge this he might as well talk to his party to relieve him of his duties because of myopia (9.2.2007).

Presidentillä oli toki puolustajansa. Kirjoittajat kehottivat ihmisiä kuuntelemaan, minkälaisiin kysymyksiin presidentti oikeasti vastasi ja tarkkailemaan huolellisemmin hänen sanomisensa sisältöä ja tarkoitusta.

Sowetanin kokoamat haastattelut sekä ennen presidentin että valtiovarainministerin puheita kantoivat huolta rikollisuudesta ja evästyksiä hallitukselle. Lehti julkaisi muutamien talousjärjestöjen evästyksiä presidentille sekä puolueiden edustajien reaktioita kansakunnan tilaa koskeneeseen puheeseen. Lehden mukaan pääoppositi puolueen Democratic Partyn puheenjohtajan Tony Leonin kanta 14.2.2007 oli, että presidentti oli rehellinen ongelmien arvioinnissa, mutta luvatus toimenpiteet olivat vain lista toiveita.

Kyytön hallitus – aloitteita kansalaisilta

Kansalaiset kirjoittivat yhdeksän kirjettä hallituksen kyvyttömyydestä hoitaa tehtäviään. Yksi tuli sairaaksi hallituksen propagandasta ja selityksistä rikollisuuden vuoksi ja toinen moitti hallitusta, joka lähetti tiedotteita toiminnastaan, muttei kuitenkaan toiminut. Kolmannen mielestä hallitus ei pysty hoitamaan maatilojen ongelmia, jossa maanomistajien ja maatyöläisten keskeinen väkivalta on arkipäivää. Neljäs moitti hallitusta kyvyttömyydestä puolustaa Thato Mdebaa ja muita väkivallan uhreja. Samaan asiaan puuttui jälleen myös Malala kolumnissaan 19.2.2007.

Toisaalta yleisöllä oli myös ehdotuksia tilanteen parantamiseksi. Kirjeiden kirjoittajat antoivat hallituksen tehtäväksi lopettaa rikollisuuden, resurssien hankkimisen poliisille, hihojen käärimisen ja töiden aloittamisen. Hallitusta kehoitettiin myös kuuntelemaan raiskausten uhreja ja niitä, joiden omaisia haudataan joka päivä. Koulutukseen vaadittiin lisää rahaa, koska se vähentäisi rikollisuutta. Myös poliisien koulutukseen sekä yhteisöjen ja poliisin yhteistyöhön haluttiin lisätukea. Rauhanturvatyöhön pantavat rahat tulisi siirtää oman maan turvallisuuden parantamiseen ja poliisien resurssien lisäämiseen.

Maaseudun väkivallan ratkaisuun tuli ehdotuksia maatyöläisten etujärjestöiltä. Keskeinen ehdotus oli maanomistuskysymysten ratkaiseminen. Myös

maanomistajien etujärjestöjen yhteydenotot maatalousministeriin uutisoitiin tutkimuksen aikana. Näitä kannanottoja oli kolme.

Kyvytön ja brutaali poliisi

Sowetan puuttui kolmessa pääkirjoituksessaan poliisin kyvyttömyyteen, huolimattomuuteen ja painostukseen. Lehti moitti 30.1.2007 poliisia, joka päästi huolimattomuuttaan vangin pakoon, syytti poliisia rikoksesta epäillyn painostuksesta 1.2.2007 sekä kritisoi voimakkaasti 20.2.2007 vastuuttomuudesta poliisia, joka laittoi juopuneen naisen samaan häkkiin kuuden miehen kanssa poliisilaitoksella. Nainen raiskattiin useita kertoja.

Yleisönosastoissa kritisoitiin voimakkaasti poliisia, joka hakkasi lähes hengiltä prostituoidun poliisiasemalla. Poliisin brutaalisuus oli myös toisen kirjoittajan aihe, kolmas sanoi yleisön olevan sairas poliisin kyvyttömyyden vuoksi ja neljäs sanoi poliisin jättävän velvollisuutensa täyttämättä. Laaja Ido Lekotan artikkeli 1.2.2007 kertoi poliisista, joka tuhosi lehden valokuvaajan valokuvat hänen kuvatessaan poliisia hakkaamassa prostituoitua.

Voiko oikeutta ostaa?

Sowetanissa julkaistiin tutkimusaikana kahdeksan pääkirjoitusta valkoihoisten ja muiden roturyhmien, erityisesti mustien afrikkalaisten erilaisesta kohtelusta rikostapahtumissa ja oikeudessa annetuista tuomioista. Eroja nähtiin myös rikkaiden ja vaikutusvaltaisten henkilöiden kohtelussa köyhiin ja ilman valtaa oleviin verrattuina. Esimerkkeinä käytettiin rikos- ja oikeustapauksia, jotka olivat kuohuttaneet kansalaisia ja lehdistöä. Valkoinen maanomistaja Marcel Nel sai 10 000 randin sakon sen jälkeen, kun oli ampunut kuoliaaksi 11-vuotiaan mustan Sello Peten luullessaan häntä koiraksi. Tuomioistuimien hyväksyi maanomistajan selityksen ja tulkitsi, että oli tapahtunut erehdys. Monet mustien poliittiset puolueet ja ihmisoikeusjärjestöt tuomitsivat päätöksen. Ne uskoivat päätökseen vaikuttaneen sen, että Nel oli rikas valkoinen ja Pete köyhä musta. Syyttäjä kielsi rasististen syiden vaikuttaneen tuomioon.

Pääkirjoituksessa 22.1.2007 käsiteltiin myös muita tuoreiden oikeustapausten tuomioita ja todettiin mm.:

There is a growing perception in our country that the rich and powerful are never adequately punished for their misdeeds. Recent light sentences given to politicians and other public figures have given rise to perception that justice can be bought in South Africa. There is a growing chasm between the meting out justice and the perception of justice expected by public...The courts must either educate the public or go out of their way to explain in simple terms why sentences do not meet with the common man's expectations.

Kansainvälisesti tunnetun historioitsijan, David Rattrayn murha oli aiheena 29.1.2007 pääkirjoituksessa, jossa arvioitiin murhan vaikutuksia sekä kansainvälisesti että kansallisesti. Rattrayn merkittävyyttä korostettiin mm. hänen ystävyydellään Englannin kruununprinssin Charlesin kanssa.

Sowetan antoi pääkirjoituksessaan 6.2.2007 tunnustusta poliisin toiminnalle Rattrayn murhatutkinnassa, ja sanoi 8.2.2007 poliisin onnistuneen myös 14-vuotiaan sowetolaisen koulutyön Thato Radeben murhaajien löytämisessä; tällä kertaa uhri oli musta ja köyhä. *Sowetan* totesi näiden tapausten jopa antavan uskoa poliisin kykyyn kääntää rikosaalto toiseen suuntaan.

Kolmas, rassistiseksi murhaksi nimettyä oikeustapausta käsiteltiin pääkirjoituksessa 1.2.2007. Siinä oikeus kuuden vuoden käsittelyn jälkeen tuomitsi neljä valkoihoista nuorta mustan miehen taposta vankeuteen. Miehet olivat olleet vapaalla jalalla koko oikeuskäsittelyn ajan ja jäivät vapaiksi edelleen. Lehden kanta oli

Those who still live in the laager and continue with their racist attitudes should be put where they belong – in jail.

Vielä kaksi muuta pääkirjoitusta, 15.2.2007 ja 23.2.2007 käsittelivät Radeben ja Rattrayn murhia ja niiden nopeaa ja tasavertaista oikeuskäsittelyä.

Kansa ei usko oikeuden tasapuolisuuteen

Useat *Sowetanin* yleisönosaston kirjeet samana aikana heijastivat epäuskoa oikeuslaitoksen tasapuolisuuteen. Erityisesti tällainen käsitys oli maaseudun

murhatapauksista, esimerkkinä Marcel Nelsin saama tuomio. Kirjeessään 22.1.2007 Paul Malefane sanoi, että

the judicial system is perpetuating the perception that poor black lives are inferior to those of other racial groupings.

Saman päivän toisessa kirjeessä sanottiin, että ”*black life is cheap*” ja viitattiin samalla päätökseen, jossa korruptiosta neljän vuoden vankeustuomion saanut entinen ANC:n kansanedustaja vapautettiin neljän kuukauden istumisen jälkeen. Nelin saamaa sakkotuomiota arvosteltiin vielä 24.1.2007, samoin 5.2.2007 sitä, että mustan miehen murhasta tuomitut neljä valkoista miestä olivat edelleen vapaana.

11-vuotiaan pojan ampuneelle maanomistajalle ilmaantui myös puolustaja 26.1.2007. Hän vakuutti kirjeessään ampumisen olleen vahinko eikä se näin ollen ollut rasistinen teko. Hän mainitsi todisteena sen, etteivät pojan vanhemmat syyttäneet tekoa tahalliseksi tai rasistiseksi.

Myös Malala osallistui palstallaan 29.1.2007 Nelin tuomiosta käytyyn keskusteluun ottamalla vertaukseksi eläinten oikeudesta viikkokausia käydyn kamppailun.

Something is wrong when so much that is terrible happens in our country and yet we have people who call themselves activists ignoring the death of a child and howling about the ritualistic death of an ox.

Palstallaan 19.2.2007 Malala toivoi soweolaisen Thato Radeben murhan selviävän yhtä tehokkaasti kuin Rattrayn KwaZulu/Natalissa.

Kansanedustajien saamia lieviä tuomioita nk. Travelgate-oikeudenkäynnissä arvosteltiin yleisön osastossa ja samaan asiaan puuttui Democratic Partyn puheenjohtaja Tony Leon 13.2.2007. Kansanedustajat olivat yhdessä matkatoimistojen kanssa käyttäneet hyväkseen Parlamentin matkustamiseen myöntämiä määrärahoja.

Rikollisuudella on syynsä – onko syynä yhteiskunta

Rikollisuuden selkeästi näkyvistä syistä keskusteltiin *Sowetanissa* neljästoista yleisöltä tulleessa kirjeessä. Talouselämä on edelleen valkoisten käsissä, köyhyys, erityisesti nuorten työttömyys, huumeet, huumekauppiaitten liikkuminen avoimesti kaduilla, korruptio, ahneus sekä laittomat maahanmuuttajat olivat yleisön käsitysten mukaan konkreettisia syitä rikollisuuteen. Humaanisuuden katoaminen oli yksi selitys ja samoilla linjoilla oli Malala jo 19.2.2007 kysyessään:

What has happened to us, black people, that we can do such barbaric things... It is a problem for us, ordinary people, and our broken communities and broken families.

Yleisönosastosta löytyi myös eriävä mielipide rikollisuuden syistä. Richardson Mzaidume näki 14.2.2007 köyhyyden pitämisen syynä pikemminkin yllykkeenä rikollisuuteen.

In fact it gives criminals reason to go out and kill many innocent people...As an ordinary South African I see criminals as greedy people who don't want to work for their keep. Instead they want the easy way out...Criminals are nothing but cowards and lazy idiots who cannot think anything worthwhile except killing innocent, hard-working and law-abiding citizens.

Pääkirjoituksessa konkreettisina syinä köyhyys ja työttömyys mainittiin vain kerran 9.2.2007. Laajassa artikkelissa 15.2.2007 tik-huume nähtiin Western Capissa runsaasti rikollisuutta kasvattavana tekijänä.

Vai ovatko syinä asenteet

Presidentin, ministereiden ja koko hallituksen huoletonta ja väheksyvää asennetta rikollisuuteen moittivat kirjeissään monet kansalaiset. Poliitikoilta puuttuu sympatiaa ja empatian kykyä suhteessaan rikoksia kokeneisiin kansalaisiinsa. Tovereiden tukeminen on hallitukselle tärkeämpää kuin osallistuminen ihmisten arkipäivään. Kirjeitä tähän ryhmään tuli kymmenen.

Nuorten asenteet ovat erään kirjoittajan mielestä muuttuneet perinteitä väheksyväksi. Toinen kirjoittaja puolestaan oli ärtynyt puolustusministeri

Mosiua Lekotan parlamenttipuheenvuorosta, jossa tämä kuvasi Etelä-Afrikan rikosten vuoksi poismuuttaneet vain rikkaiksi ja äänekkäiksi ihmisiksi. Lekota jatkoi turvallisuusministeri Charles Nqakulan linjaa, jossa tämä kehotti rikollisuutta pelkääviä ihmisiä muuttamaan maasta. Kirjoittaja Frans Nkwana teki ehdotuksen 21.2.2007:

People like him and Charles Nqakula do not deserve to be in government with this pathetic, selfish approach...Please could somebody stop these arrogant people from their self-enriching behavior. It is appalling and disgusting.

Viranomaisten vähättelyyn puututtiin myös *Sowetanin* pääkirjoituksessa 21.2.2007. Siinä arvioitiin vähättelyn johtaneen siihen, ettei kukaan enää ole suojassa rikollisuudelta. Myös korkean tason poliitikot ovat joutuneet rikosten kohteeksi ja syyt löytyvät asenteista:

Officialdom has tended to sarcastically dismiss the nation's concern about crime, unwittingly damaging the integrity of the state's anti-crime initiatives in the eyes of the public. This has only served to add fuel to the fire.

Tähän pääkirjoitukseen tuli tutkimusajan ainoa suora vastine presidentin kansliasta 26.2.2007. Kieltäessään asenteet kanslia antoi lehdelle myös ohjeita:

In spite of this being untrue, we would be better served by an editorial that rallies people to work with the police, report criminals, refuse to buy stolen goods, take part in community policing forums and talk more to our children about moral values.

Myös Malala käsitteli kolumnissaan 29.1. johdon välinpitämättömyyttä. Hän oli väsynyt ylipoliisipäällikkö Jackie Selebiin, joka sanoi, että puhuminen rikollisuudesta on ”fuss” ja turvallisuusministeri Nqakulaan, joka ehdotti puhujille ”leave the country”.

Malalan epätoivo johti 19.2.2007 kolumniin, jossa hän suri, että maa tarvitsisi nyt Sam Mabea ja Steve Bikoja. Bikon 1970-luvun puheet mustan ihmisen persoonallisuuden katoamisesta ovat Malalan mielestä edelleen ajankohtaisia ja vaikuttavat asenteisiin.

The first step is to make the black man to come to himself; to pump black life into his empty shell; to infuse him with pride and dignity; to remind him of his complicity in the crime of allowing himself to be misused and therefore letting evil reign supreme in the country of his birth.

Kuolemanrangaistus takaisin

Viidessä yleisönosastokirjoituksessa käsiteltiin kuolemanrangaistusta. Kolme kirjoittajaa vaati kuolemanrangaistusta suoraan takaisin lainsäädäntöön, yksi vaati asiasta kansanäänestystä ja yksi *Sowetania* aloittamaan kampanja kansalaisten saamiseksi mukaan vaatimaan kuolemanrangaistusta. Tähän esitykseen lehti vastasi heti 7.2.2007, ettei se aloita kampanjaa, joka koskee kuolemantuomion palauttamista.

Sowetan acknowledges that something drastic has to be done urgently to rid this country ever-increasing crime. We do not, however, subscribe to the call that we should bring back the death penalty. As a democratic country, South Africa, through its constitution, abolished capital punishment when we attained our independence. Our constitution guarantees the right to live.

Kaksi kansalaista vaati yleisesti rikosten koventamista. Pääkirjoitus 13.2. puolestaan kritisoi koulujen käyttämää ruumiillista rangaistusta ja vaati koululaitosta puuttumaan asiaan.

Korruptio leviää

Sowetan puuttui pääkirjoituksissaan korruptioon kolme kertaa tutkimuksen aikana. Kaksi kertaa aiheena olivat maan 1990-luvun asekaupat, joiden yhteydessä on mainittu useita ANC:n nimekkäitä jäseniä. Presidenttiä painostettiin 6.2.2007 aloittamaan perusteelliset tutkimukset kaupoista, koska uusia todisteita lahjomista on jälleen ilmaantunut. Toisen kerran lehti palasi vaatimukseen jo seuraavana päivänä ja suositteli presidentille ystävyysyden unohtamista tällaisissa tapauksissa.

His unwavering support of old friends and colleagues through good times and bad is an admirable trait. But a statesman must sometimes abandon his own inclinations in the interest of the nation he serves.

Kolmas pääkirjoitus koski sisäministeriön korruptiota, joka lehden mukaan on kestänyt liian kauan. Ministeriö on viimeiset kolme vuotta ollut huonoiten toiminut virasto. Korruptiota esiintyy väärin henkilökorttien kirjoittamisessa ja avioliittotodistuksissa. Lehden mukaan ”*this rot in the department must be stopped*”.

Myös kansalaiset olivat kiinnostuneita asekaupoista. Eräs kirjoittaja epäili presidentin kiinnostusta aihetta kohtaan, toinen pelkäsi korruption vaikuttavan 2010 jalkapalloilun MM-kisoihin, kolmas uskoi virkamiesten olevan korruptoituneita ja harjoittavan nepotismia. Yksi kirjoittajista uskoi korruption vahingoittavan kaikkia, erään toisen mielestä ulkomaalaiset lahjoivat eteläafrikkalaisia. Kirjeitä oli viisi. Malala on Monday -palstallaan 12.2.2007 arvosteli presidenttiä, koska tämä ei ottanut esille asekauppoja kansakunnan tilaa koskeneessa puheessaan Parlamentin avajaisissa.

Turvallisuudentunne kärsii

Sowetanin pääkirjoituksissa viitattiin suoraan turvallisuudentunteen katoamiseen ja pelkoon kaksi kertaa. Nämä tunteet ovat kuitenkin taustalla lähes kaikessa, mitä väkivallasta kirjoitettiin. David Rattrayn murha oli sysäyksenä pääkirjoituksen loppuun 29.1.2007:

And, as news of Rattray's murder fuel fears around the world about personal safety in our country, we wonder if Selebi really believes that security concerns about 2010 (world cup) are exaggerated, as he told Parliament on Friday.

Toisessa pääkirjoituksessa 21.2. todettiin, että kukaan ei ole turvassa rikollisuudelta Etelä-Afrikassa.

Malala muistutti kolumnissaan 22.1.2007, että myös presidentti näyttää tuntevan turvattomuutta pitäessään henkivartija-armeijaa ympärillään ja käyttämällä 4X4-autoja maassa liikkeessään. Samaan viittasivat myös useat yleisönosastoon kirjoittavat. He ihmettelivät, miksi presidentti tarvitsee 90 miljoonaa randia maksavat turva-aidat ympärilleen, jollei rikos ole maassa ”big issue”. Kansalaiset kertoivat kirjeissään tullessa ryöstetyiksi, eivät uskaltaneet kulkea huolettomasti kaduilla, ovat pelon kourissa, eivät tunne olevansa turvassa rikollisuudelta, näkevät miten kaduilla kaupataan huumeita ja naisia raiskataan ja koulut ovat turvattomia. Yleisönosastoon kirjoittajia tästä aiheesta oli 16.

Ihmiset sanoivat joutuneensa muuttamaan vaaralliseksi kokemiltaan asuinalueilta ja jotkut sanoivat muuttavansa maasta, jos rikollisuutta ei saada kuriin. Maata ei tunneta enää omaksi.

Joku kirjoittajista tunsu pelkoa, että ihmiset ottavat lain omiin käsiinsä sillä he tuntevat, ettei rikollisuutta maassa oteta vakavasti. Myös liike-elämän järjestöt sanoivat kannanotoissaan pelon olevan yleistä yrityksissä. Kuitenkin Sowetan varoitti pääkirjoituksessaan 27.2.2007, että kenenkään ei pidä ottaa lakia omiin käsiinsä.

Kaksi pääkirjoitusta otti kantaa naisiin ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan, erityisesti sen uuteen ilmenemismuotoon. Thato Radeben surmaajat eivät tyytyneet raiskaukseen, vaan myös tappoivat 14-vuotiaan uhrinsa. Lehden mukaan he pyrkivät varmistamaan, ettei rikoksella ollut todistajaa (5.2.2007). Toisessa pääkirjoituksessa 28.2.2007 lehti vaati yhteisöä puuttumaan inestiin, jonka yleisyys on järkyttävä ja usein lähipiirien tiedossa.

Yleisönosastossa pidettiin naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa sairaana ilmiönä ja sen ottamista keskeiseksi korjaamisen kohteeksi presidentin suunnitelmissa. Lydia Moyimane kysyi kirjeessään 21.2.2007,

What has happened to ubuntu? Can any normal man or farther do this to children? Their behavior tells us that they are no longer afraid of committing crimes because they know that they will get away with it.

Toimittaja Ido Lekotan political notebook kertoi 2.2.2007 naisesta, josta tuli tappaja miehen väkivallan vuoksi.

Rikollisuus vaikuttaa talouteen

Malala muistutti kolumnissaan 22.1.2007 rikollisuuden vaikutuksesta maan talouteen. Viidessä talouselämän järjestöjen kannanotoissa puututtiin rikollisuuden vaikutukseen talouselämässä sekä ulkomaisten investointien vähenemiseen korkeiden rikostilastojen vuoksi.

Kansalaiset ja eturyhmät hallituksen apuun

Hallitus vetosi useissa yhteyksissä yksityisten ihmisten, yhteisöjen, yhteistyöfoorumien ja etupiirien apuun rikollisuuden torjunnassa. Vetoamukset ja myös erityisesti The First National Bankin aloite presidentille lähetettävistä kirjeistä herättivät melko runsaasti keskustelua erityisesti yleisön keskuudessa tutkimuskauden aikana. Toimitus sai tästä aiheesta 12 yleisön kirjettä.

Suurin osa kirjeistä kannatti yhteistyötä poliisin ja jopa hallituksen kanssa. Yhteisöjen ja poliisin yhteistyöelin, Community policing forum sai tukea, mutta tarvitsisi kirjoittajien mielestä lisää rahaa voidakseen toimia tehokkaasti. Kahdessa kirjeessä vaadittiin yhteisöjen jäseniä lopettamaan rikollisten tukeminen ja rikoksilla hankittujen tavaroiden ostaminen. Kolmessa kirjeessä ehdotettiin yhteisiä kampanjoita, mm. naisia ja lapsia hyväkseen käyttävien miesten keskuuteen.

Yksi selkeästi eroava mielipide esiintyi 30.1.2007. Phillimon Mnisi perusteli kantaansa suurella riskillä, jos yhteisö puuttuu rikollisten toimintaan.

...but the community's efforts to fight crime are made meaningless because of criminal law's fundamental rule that 'one is innocent until proven guilty'...They should be discouraged from contributing to the fight against crime because they risk being in trouble with the law for 'taking the law into their hands'.

The First National Bankin kampanjaa kritisoitiin useissa kirjeissä. Pankki oli aikeissa käyttää 20 miljoonaa randia kampanjaan, jossa se kehottaisi ihmisiä kirjoittamaan presidentille. Kirjeissä tulisi olla vetoamus, että presidentti nostaisi rikollisuuden keskeisimmäksi asiaksi hallituksen ohjelmassa. Epäselvien vaiheiden jälkeen pankki perui kampanjansa.

Kahdessa kirjeessä ehdotettiin, että presidenttiin kohdistetun kampanjan sijasta pankki käyttäisi 20 miljoonaa randia köyhyyden poistamiseen ja työllisyyden lisäämiseen. Yhdessä kirjeessä kiinnitettiin huomio siihen, että kampanja julkistettiin pian historioitsija Rattrayn murhan jälkeen. Kirjoittaja kysyi, miksei pankilta ole kuulunut minkäänlaista aloitetta Thato Radeben murhan jälkeen. Kirjoittaja piti kampanjaa presidenttiä vastaan suunnattuna ja rasistisena.

Sowetanissa 5.2.2007 olleen pääkirjoituksen mukaan hallituksen suhtautuminen FNB:n kampanjaan oli ”ultrasensitiivinen” ja mielipiteen oikeutta rajoittava. Lehti julkaisi myös koosteen joidenkin poliittisten puolueiden ja talouselämän etujärjestöjen kritisoivista kannanotoista kampanjan pysäyttämistä vastaan. Kannanotoissa epäiltiin hallituksen vaikuttaneen päätökseen. Hallituksen ja poliisin kanssa yhteistyössä toimiva Business against crime sen sijaan korosti lehden haastattelussa 6.2.2007 eri osapuolten saumattoman yhteistyön tarvetta rikollisuuden torjumisessa.

Median rooli puntarissa

Sowetan ja lehdistö yleensä saivat yleisöltä kritiikkiä muutamista jutuistaan ja kannanotoistaan. Kirjeessään 25.1.2007 Tambani Matumba puolusti presidentin haastattelua televisiossa. Hän sanoi Malalan johtaneen yleisöä harhaan tulkinnassaan presidentin rikollisuuskannasta. Hänen mielestään mikään ei viitannut haastattelussa rikollisuuden kieltämiseen ja muistutti Malalaa, että

Malala must remember that he works for a national newspaper and there are people who take him seriously. He enjoys a unique position that can positively use to make a positive contribution the reconstruction of the country.

Matumba myös muistutti, että vähän aikaa sitten Etelä-Afrikan oli vakuutettava runsaan mediajulkisuuden jälkeen Fifalle (maailman jalkapalloliitonille), että rikoksista vapaat MM-kisat voitaisiin pitää 2010.

Len Anderson puolestaan kiinnitti huomion kirjeessään 5.2.2007 siihen, miten eri tavalla media nimittää valkoihoisia tai mustia ja värillisiä rikollisia. Hän käytti esimerkkeinä valkoihoisia Waterkloof-murhaajia, joita radiossa nimitettiin ’young men’ ’convicted criminals’ sijasta. Vastaavasti esim. ANC:n varapresidenttiä Jacob Zumaa kutsuttiin koko hänen raiskaus oikeudenkäyntinsä ajan ’the rape accused’ ja Zuman taloudellista neuvonantajaa Shabir Shaikia koko ajan ’a convicted fraudster’. Hän myös vertaili erilaisista tapauksista julkaistujen juttujen määrää. ANC:n entisen kansanedustajan Toni Yengenin tuomion lyhentämisestä ja hänen kotiinpaluunsa kunniaksi tapetusta härästä kirjoitettiin useita päiviä

sivukaupalla. Toisaalta maanomistaja Marcel Nellin tehneestä 11-vuotiaan pojan taposta kerrottiin muutamassa lyhyessä jutussa.

Malala sai kirjeen myös toisesta kolumnistaan, jossa hän syytettiin presidentin vastaisesta kampanjasta.

Pääkirjoituksissa käsiteltiin kolme kertaa sanan- ja mielipiteen vapautta. Ensimmäinen koski poliisin yritystä estää tietojen saanti tapauksesta, jossa neljä poliisia oli syytteessä supermarketin ryöstöstä. Pääkirjoitus 31.1.2007 päättyi sanoihin

We would have doffed our hats at Tshika (police inspector) if his public display of bravado had been directed at the country's rampant criminals rather than soft targets.

Toisessa pääkirjoituksessa 5.2.2007 moitittiin hallitusta yrityksestä rajoittaa sananvapautta. Kolmas pääkirjoitus 19.2.2007 koski poikkeuksellista sananvapauden estämistapausta: *Sowetanin* toimittaja autonkuljettajineen kidnapattiin, hakattiin ja pidettiin tuntikausia pidätettyinä kuuluisan 'Angel of Soweton' ylläpitämässä koulussa heidän mentyään sinne tekemään juttua. Pääkirjoitus oli viesti paitsi Angelille ja hänen kannattajilleen, myös poliisille:

We have a message for them: threatening and attacking journalists is like waving a red flag at a raging bull. It can only serve to galvanize us into redoubling our effort. Having said that, we wonder, whether the cops could not have acted more decisively in ending the seven hour-long ordeal our reporter and driver endured.

Sowetan onnitteli samana päivänä kakkospääkirjoituksessaan myös itseään paljastettuaan The First National Bankin virkailijoiden kavalluksen päivää aikaisemmin. Pankki sai lehdeltä asianmukaiset ohjeet, miten asiassa olisi meneteltävä.

5.2. *Die Burger*

Die Burger on Western Capiin leviävä afrikaansinkielinen sanomalehti, jonka levikki on noin 103 000. Puolet sen lukijoista on afrikaanereita ja puolet värillisiä. Lehti ilmestyy viitenä päivänä viikossa maanantaista perjantaihin. Lehdellä on myös viikonvaihejulkaisu. Lehdessä ilmestyi tutkimusaikana rikoksia

käsitteleviä pääkirjoituksia, toimituksen kommentteja, vierailevien kolumnistien kirjoituksia, artikkeleita sekä toimitukselle osoitettuja yleisön kirjeitä. Poliittisen puolueen tai jonkin etujärjestön selkeä kannanotto otettiin mukaan tutkimusmateriaalina.

Taulukko 2. *Die Burgerin* tulokset

A = Presidentti, B = hallitus, C = poliisi, D = etuoikeutetut uhrin ja rikolliset, E = rikollisuuden syyt, F = asenteet, G = rangaistukset, H = korruptio, I = pelko, J = vaikutus talouteen, K = yhteisöt ja FNB, L = media

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
pääkirjoitukset		2		3		1	1		2		3	2
Kolumnit	4	2							1	2	1	
Artikkelit					1					1		
Alakerrat												
yleisönosasto	8	9	5	11	11	4	8	1	14	2	10	
Kannanotot	2					1			2	3	4	
omat jutut				1					1			1
	14	13	5	15	12	6	9	1	20	8	18	3

”Osoita, että välität”

Presidentin haastattelun aikaansaamia reaktioita julkaistiin lehdessä runsaasti. *Die Burger* julkaisi 23.1.2007 ANC:n vuosittaisen lekgotlan tiedonannon, missä käsiteltiin mm. maan rikollisuustilannetta. Kokouksesta lähetettiin selkeä viesti maan hallitukselle ja kansalaisille, että rikollisuuteen oli suhtauduttava vakavasti. Lehti piti ANC:n kannanottoa viestinä myös presidentti Mbekille.

Lehti julkaisi myös 27.1.2007 ANC:n National executive committeeen (NEC) vastineen ANC:n saamaan kritiikkiin rikollisuustilanteesta. Kannanotossa todettiin mm.:

We cannot allow that this important action (against crime) become derailed due to the feverish condemnations which have kept the media occupied during the last two weeks since ANC announced that the fight against crime is one of its main tasks this year. The most virulent criticism was aimed at those who dared to say that our efforts should be based on concrete realities and not on alarmist exaggerations.

Die Burgerin politiikan toimittaja Willem Jordaan antoi kolumnissaan 31.1.2007 evästyksiä presidentin parlamenttipuheeseen. Kirjoittajan mielestä oli kaksi syytä, miksi presidentin olisi tällä kertaa kiinnitettävä erityistä huomiota rikollisuuteen: Jalkapalloilun MM-kisat ja ANC:n lekgotlasta lähettämä viesti. Kansainvälinen yleisö on erityisen kiinnostunut vuoden 2010 turvallisuusratkaisuista ja toisaalta ANC:n kokoukseen ilmaisi selkeästi järjestön mielipiteen maan rikollisuustilanteesta ja siihen liittyvistä toimista.

Toisen kerran lehti ottaa kantaa presidentin tulevaan Parlamentti-puheeseen 7.2.2007. Poliitiikan toimittaja Jan-Jan Joubert piti puhetta tärkeänä, koska

Problem this year is that the usual peaceful series of events is being disrupted by the horrible, bloody reality of our crime situation and even more, by self-righteous and dehumanizing reaction to it specifically by the head of state...Please, President, show some human feeling about things which touch ordinary people.

Poliitiikan toimittajat käsitelivät vielä 9.2.2007 tulevaa puhetta. Lähteenä oli mm. ANC:n eduskuntaryhmä. Päivää myöhemmin toimittajat vahvistivat ennakkotietojen puheesta pitäneen paikkansa, mutta arvioivat puhetta ”*as being impersonal towards victims of crime, Mbeki nevertheless changed his view that criticism about crime is merely a perception.*”

Presidentti ei tunne maataan

Yleisön kirjeet presidentille kuvastivat epäuskoa tulevaisuuteen. Kaikissa kahdeksassa kirjeessä epäiltiin, että presidentti ei tunne kansalaisten olosuhteita. Yhden kirjoittajan mukaan erityisesti valkoiset ovat ”*with the tacit approval of Mbeki*” väkivallan, raiskausten ja nöyryytysten kohteena. Yleisö ei näyttänyt uskovan myöskään tilastoihin, koska ihmiset eivät ilmoita poliisille kokemistaan rikoksista. Erään kirjoittajan mukaan poliisi vääristelee tilastoja ja niistä tehdään poliisille edullisempia.

Köyhät kärsivät eniten rikoksista eivätkä he pysty tekemään mitään sen hyväksi, oli Isak Venterin mielipide kirjeessä 30.1.2007.

If President Mbeki is looking for a norm that proves why the general public believe that crime is out of control, he should look no further than

the private security industry has become. This industry is very strong. This is a direct result of weak service delivery by the state.

Eräs kirjoittaja haastoi ihmiset passiivisen kansallisen surupäivän viettoon rikollisuuden vuoksi, koska presidentti ei näy muuten huomaavan mitään. Toinen kirjoittaja antoi Mbekille ohjeita, miten poistaa korruptio ja muu rikollisuus. Kaksi kirjoittajaa ihmetteli, miksi presidentti tarvitsee 24 tunnin vartion ja aidan asuntonsa ympärille, jollei hän usko rikollisuuteen.

Hallituksen on aika kääriä hihansa

Yleisöllä oli kirjeissään *Die Burgerille* kärkkäitä terveisiä hallitukselle. Kolmessa kirjeessä kyvyttömiä ja korruptoituneita virkamiehiä syytettiin rikollisuuden lisääntymisestä. Ohjeet hallitukselle nimettömässä kirjeessä 30.1.2007 olivat selkeät

The world's media describe South Africa as a sick country. When I look at the prognosis, they convince me. The only process that will work, is large- scale surgery. A few heads in government should roll.

Yksi kirje vaati hallitusta lopettamaan ulkomaalaisten maahanmuuton. Kirjoittajan mukaan mikään maa, jossa työttömyys on niin korkea kuin Etelä-Afrikassa, ei kestä 12 miljoonan uuden asukkaan muuttoa maahan. Samassa kirjeessä vaadittiin hallitusta puuttumaan korruptioon. Yhdessä kirjeessä hallitusta syytettiin valehtelusta, toisessa sanottiin hallituksen menettäneen otteensa ja kolmannessa hallitusta syytettiin suunnitelmien puutteesta. Tämä kirje julkaistiin juuri ennen presidentin Parlamentti-puhetta.

Tuohtunut kirjoittaja kysyi, kuka hyötyy rikollisuudesta ja kuka on niin pelokas, ettei rikoksia todella haluta selvittää. Toinen kirjoittaja arveli, että mitä enemmän rikollisuus lisääntyy, sitä vähemmän ANC tulee saamaan ääniä seuraavissa vaaleissa. Kirjeitä tästä aihepiiristä lähetettiin toimitukseen yhdeksän.

Die Burger, kuten muutkin lehdet, käsitteli laajasti presidentin kansallista tilaa koskenutta puhetta *Die Burgerin* lauantaipainoksessa 10.2.2007. Lehden kommentoissa hallitukselle vaadittiin hihojen käärimistä ja presidentin puheen suunnitelmien panemista heti täytäntöön. Lehti arveli Mbekin lähipiirin panneen

rikollisuutta koskevat sanat presidentin suuhun. Huolimatta presidentin voimakkaista sanoista, lehti muisti Mbekin aikaisemmat lausunnot rikollisuudesta. Siksi Parlamentti-puheen arvo paljastuu lehden mielestä vasta sitten, kun tilastot näyttävät, onko erityisesti väkivaltarikollisuudessa tapahtunut muutoksia.

Seuraavan kerran lehti eli kommentaattori Dawie näpäytti hallitusta epärealistisista käsityksistä 14.2.2007. Dawie piti esimerkkinä tästä turvallisuusministeri Nqakulan vihjailuja, että rikosongelma on vain valkoihoisten ihmisten päässä. Mbeki loi pohjan ongelman parantamiselle, mutta jotta asiat etenisivät, hänen tulisi panna Nqakula ja ylipoliisipäällikkö Selebi liikkeelle. Lehti odotti, että Mbeki tekisi näin parlamenttikeskustelun päätteeksi.

Jo seuraavana päivänä 15.2.2007 *Die Burgerin* pääkirjoitus palasi aiheeseen maaseudun turvallisuusongelmien yhteydessä. Lehti kertoi pääkirjoituksessa, että maatalousyhteisö Western Capissa kerää rahaa vahvistaakseen turvallisuuttaan. Lehti muistutti, että valtion tehtävä on puolustaa kansalaisiaan, mutta se tekee sitä vain osittain. Lehden mielestä tehtävä onnistuisi paremmin, jos ylipoliisipäällikkö Selebi erotettaisiin ja hänen tilalleen nimitettäisiin pystyvä henkilö.

Seuraava kommentti käsitteli presidentin parlamenttikeskustelun päätteeksi antamaa vastausta 17.2.2007. Kommentin kirjoittanut Dawie oli ilahtunut, että suunnitteilla on kansallinen kokous, jossa pyritään etsimään vastauksia rikollisuuteen, köyhyyteen ja muihin sosiaalisiin ongelmiin. Dawie ihmetteli kuitenkin, kuinka paljon ANC:lla oikeasti on aikaa näihin kysymyksiin meneillään olevan järjestön puheenjohtajakamppailun vuoksi. Erityisesti kirjoittaja ilahtui uudesta näkökulmasta presidentin puheessa, jossa tämä vertasi taistelua rikollisuutta vastaan taisteluksi vapaudesta.

”Haluamme taas olla ylpeitä poliisistamme”

Poliisi ei näyttänyt viiden yleisön kirjeen valossa olevan arvostettu *Die Burgerin* lukijoiden keskuudessa. Poliisien työstä kerrottiin esimerkkejä, jotka osoittivat hitautta, välinpitämättömyyttä, osaamattomuutta ja myös rikostilastojen vääristelyä. Useimmat poliisit ovat kirjeiden mukaan kelpaamattomia työhönsä.

Yhdessä kirjeessä kysyttiin, miten ylipoliisipäällikkö voi vastustaa rikollisuutta, kun on itse rikollinen. Kahdessa kirjeessä valitettiin valkoihoisten tuomareiden syrjintää. Syrjinnän vuoksi menetetään kokeneiden virkamiesten ammattitaito ja oikeushallinto kärsii. Näin vetosi Albertus P. Slabbert 2.2.2007

Appoint again competent members and promote them on merit, not according to their colour. We want to be proud of our police again.

Yksi kirjoittaja halusi olla tasapuolinen. Arvostelun jälkeen hän sanoi ihailevansa ammattitaitoisia poliiseja, joita sentään vielä löytyy.

Korkean tason vangit ja tavalliset rikolliset

Die Burger käsitteli kolmessa pääkirjoituksessaan rikollisten saamaa erilaista kohtelua. Pääkirjoitus 24.1.2007 kyseli, saavatko rikolliset etuoikeuksia ensisijaisesti tärkeän asemansa vuoksi ANC:ssa vai varallisuuden perusteella. Esimerkkeinä lehti käytti entistä kansanedustajaa Yengenia ja Zuman taloudellista neuvonantajaa Shaikia. Molemmilla oli lehden aikaisemmin tekemän jutun mukaan etuoikeuksia vankilassa. Lehti muistutti demokratian periaatteesta lain edessä.

Lehti jatkoi samaa teemaa pääkirjoituksessaan 2.2.2007, jossa se käsitteli matkustusmäärärahoja väärinkäyttäneiden kansanedustajien nimien salaamista. Pääkirjoitus piti lakeja säättäviä kansanedustajia huonoina esimerkkeinä erityisesti nuorille. Kansanedustajien välttyminen rangaistuksilta antoi lehden mukaan oikeuden kaikille muillekin rikkoa lakeja. Poliittiset yhteydet antoivat lehden mukaan kansanedustajille mahdollisuuden välttyä skandaalilta.

Kolmannessa pääkirjoituksessa 12.2.2007 *Die Burger* kiitti oikeusjärjestelmää, joka 10 päivän aikana onnistui pidättämään yhden historioitsija Rattrayn murhaajista, todistamaan tämän syylliseksi ja antamaan tälle rangaistuksen. Lehti epäili kuitenkin, että muut murhat ja murrot eivät saa samanlaista kohtelua:

The ordinary man in the street and his family are not friends of Prince Charles. The ordinary man in the street and his family are often treated with a lack of enthusiasm or professional conduct and in too many cases his murderers are never even caught. But the police have now shown that they CAN – if they really want.

Perusteet pääkirjoitusten käsitykseen etuoikeutetuista rikollisista – ja myös uhreista – antoi 23.1.2007 lehdessä ollut haastattelu. Vankien vapauttamisesta vastaavan osaston johtaja Erns Kriek myönsi haastattelussa, että 'korkean tason vankeja' on kohdeltava 'cautiously'. ”*Rather look after him carefully. make sure he does not get hurt. Make sure that he gets the treatment that he should receive*”, Kriek sanoi.

Rikollisten kohtelua eriarvoisesti käsiteltiin yhdessätoista yleisön kirjeessä toimitukselle. Monet niistä käsittelivät Yengenia ja Shaikia, Travelgateen sekoittuneita kansanedustajia ja muita ANC:n korkean tason henkilöitä. Kirjeissä epäiltiin, että on olemassa kaksi säännöstöä, yksi tavallisille ihmisille ja toinen ANC:n jäsenille. Vankiloiden sanottiin olevan etuoikeutetuille kuin hotelleja ja vankeja kohdeltiin kuin sankareita. Niinpä vankila ei olekaan pelote hyväosaisille vangeille.

Presidentin sanottiin lähettävän väärän viestin kansalaisille tällaisella toiminnalla. Rikollisuusmyönteinen ilmapiiri maassa kehittyy ja kirjoittajat kysyvät, miksi hallitusta pitäisi auttaa, kun se ei pane syytteeseen edes omia jäseniään heidän rikoksistaan. Naapurimurhan nähnyt ja maatilaryöstön kokenut Jan du Toit kertoi 12.2.2007 kirjeessään, että naapurin murha ei koskaan selvinnyt ja hän itse sanoi 20 kuukauden jälkeen yhä odottavansa maatilansa ryöstöjen oikeuskäsittelyä. Hän kysyikin, riippuuko oikeuskäsittely uhrin asemasta eli onko yhden uhrin elämä arvokkaampi kuin toisen.

Eräs kirjoittaja arveli sen, että hallitus ei palkkaa ammattitaitoisia valkoihoisia tuomareita virkoihin, vaikuttavan oikeuslaitoksen tehottomuuteen.

Apartheid on syy – apartheid ei ole syy

Rikollisuuden syitä laajasti käsitteli artikkelissaan apartheid-ajan ulkoministeri Pik Botha 17.2.2007. Hän myönsi apartheidin olevan yksi syy rikollisuuteen, mutta luetteli myös muita syitä, kuten työttömyys, laittomat maahanmuutot ja poliisin kyvyttömyys. Hän piti myös järjestäytynyttä rikollisuutta yhtenä

merkittävänä syynä; osa siitä on valkoihoisten johtamaa. Botha vetosi puheenvuorossaan ANC:hen

On its own the ANC is unable to fight crime...The government must be reminded that the Afrikaners defied 500 000 British soldiers. We are still there. We and government together can flush the crime syndicates out of their holes...We can never deny or undo the cruelty of apartheid. But we cannot forget that the Afrikaner was blinded by the trauma of British domination. The result was apartheid, which was supposed to protect the whites, specifically the Afrikaners against domination of the blacks...Instead of reaching out to the blacks as fellow countrymen, we saw them as a threat and made laws which robbed them of their human dignity and humiliated them. It was a dreadful mistake.

Die Burgerin yleisönosastokirjoittajilla oli toisenlaisia näkemyksiä rikollisuuden syistä. Clement van der Walt ei kirjeessään 9.2.2007 nähnyt mieltä siinä, että rikollisuuden syitä olisivat apartheid-ajan perintö ja köyhyys. Köyhyys aiheuttaa pikkurikollisuutta, mutta järjestäytynyt rikollisuus organisoii vakavat rikokset kuten murrot, väkivallan jne. van der Waltin mielestä rikollisuuden syynä on moraalinen heikkeneminen. Arvot pitäisi rakentaa uudelleen. Arvojärjestelmä vaatisi roolimalleja ja auktoriteetteja. Sellaisia ei tällä hetkellä van der Waltin mielestä maassa ollut.

Köyhyyttä eivät jotkut muistakaan kirjoittajista pitäneet rikollisuuden syynä ja esimerkkinä käytettiin ANC:n vauraita rikollisia. Eräs kirjoittaja kysyi, onko köyhällä siis oikeus varastaa, murhata, raiskata jne. Joku kirjoittaja piti syynä alkoholia, toinen poliisin arvostuksen täydellistä puuttumista, kolmannen mielestä vankilat eivät ole pelotteita, vaan parempia asuinpaikkoja kuin slummit. Yksi rikollisuuden syy oli sosialismi, jota hallitus kirjoittajan mukaan harjoittaa.

Felix Meylahn näki 14.2.2007 väkivallan syinä perinteen vaikutuksen vapaustaistelun ajalta:

In the years during the struggle we tried to make the country ungovernable. We ignored the laws of the oppressors. But then we forgot to tell each other and the youth at school that it all revolved around a free, but well-ordered society in which we respect each other and obey the laws which serve and protect us all. Now we are sitting with people who believe it is right to do just as they please without considering the norms and values of society.

Kirjeitä oli kaikkiaan yksitoista.

Asenteissa on korjaamista

Pääkirjoituksessa 12.2.2007 Die Burger käsitteli poliisin asenteita nimekkäiden henkilöiden ja tavallisen kadunmiehen välillä. Lehden mielestä jokaisella henkilöllä on samanlainen oikeus nopeaan oikeudenkäyntiin, olipa kyseessä minkälainen uhri tai rikollinen hyvänsä.

Lehti julkaisi 26.1.2007 The Dutch Reformed Church'n kannanoton rikollisuuteen. Kirkko piti eräänä pääongelmana ”*the reluctance of government to commit itself unambiguously and consistently all forms of violence and criminality*”. Samaa mieltä oli yleisönosastokirjoittaja Skim du Blesis 2.2.2007, joka toivoi edes historijoitsija Rattrayn murhan herättävän hallituksen “*out its paralysing complacency and pathetic clumsiness*”. Hän jatkoi

Do three or six ministers have to be murdered first before the government would take decisive, determined steps to protect its citizens and heal them their anxiety neurosis?

Pari kirjoittajaa puuttui kasvatusasenteisiin osittain päinvastaisilla tavoilla. Toisen kirjoittajan onni oli ollut kasvaa kodissa, jossa opetettiin hyvän ja pahan ero. Hän ei hyväksynyt vanhempia, jotka kurittavat lapsiaan julkisesti, mutta haluaisi ruumiillisen kurituksen takaisin kouluun. Siellä, ainakin hänen aikanaan, ruumiillista kuritusta annettiin rakkaudella ja kotona selitettiin, miksi se oli tarpeellista.

Lettie van der Merwe vastusti kirjeessään 14.2.2007 kaikenlaista lasten ruumiillista kuritusta, koska se toisi väkivallan kulttuurin luonnolliseksi osaksi lapsen elämää. Hän piti ironisena,

that Afrikaner men stand around their barbeque fires and complain bitterly about the violence in the country, but if a youngster accidentally crashes his toy car in to their beer bottles, he is pulled over his father's lap and given good hiding right there in front of everybody. In the name of education and love.

Arvostuksen puute toisia ihmisiä kohtaan rikollisen asenteissa on yksi suuri syy rikollisuuden lisääntymiseen yhden kirjoittajan mielestä. Kirjeitä oli kaikkiaan neljä.

Kauniit puheet eivät auta

Rangaistusten koventamista, kovakouraisia otteita rikollisia kohtaan, vankilaikojen pidentämistä ja kuolemanrangaistuksen palauttamista vaadittiin kahdeksassa toimitukselle lähetetyssä kirjeessä. Raiskaajille *“a life sentence without parole, or the death penalty is the only way to remove these monsters out of society”*. Rangaistuksen tulisi olla mahdollisimman epämiellyttävä niin kuin se oli aikaisemmin. Ruumiillisella rangaistuksella olisi huomattavasti tehokkaampi vaikutus kuin vankilalla.

Kirjoittaja, Dennis Siebrits 31.1.2007, piti muutenkin rikollisten kohtelua aivan kohtuuttoman hellämielisenä

The criminal's 'good qualities' are highlighted in court by a lawyer in such a way that not even their nearest family would recognize them. One sometimes gets the impression that it's the victim who committed the crime.

Kirjoittajan mielestä minkäänlainen rikollisen rehabilitointi ei koskaan tuota tulosta. Tuomiot pitäisi sen sijaan kaksinkertaistaa.

Yksi kuolemanrangaistusta vaatinut kirjoittaja piti humanismin tilaa äärimilleen vietyinä. Tätä rataa edeten maassa on pian enemmän rikollisia kuin muita kansalaisia. Ainostaan yhdessä kirjeessä puututtiin yksittäiseen rikostapahtumaan; kirjoittaja vaati ankaraa rangaistusta 'Waterkloof neljälle' mustan miehen tappamisesta. Myös suunnitteilla olevien vankiloiden rakentamista kiirehdittiin.

Lehden pääkirjoitus 26.2.2007 käsitteli pikkurikollisten tuomioita. Tavoitteena on pitää pikkurikolliset vankilan ulkopuolella, etteivät he saisi vankilassa tarjolla olevaa koulutusta suurempiin rikoksiin. Lehti puolsi muutosta, mutta korosti, etteivät pienetkään rikokset saa jäädä vaille jonkinlaista rangaistusta.

Korruptoitu hallitus

Lukuisissa yleisönosastokirjoituksissa syytetään muiden asioiden joukossa maan hallitusta ja virkamiehiä korruptiosta.

Jopa presidentti pelkää

Die Burger julkaisi maatalojen omistajien järjestöjen AgriSA:n kannaton 22.1.2007. Maatiloilla on järjestön mukaan surmattu lukuisia tilanomistajia, joita hallitus ei ole pystynyt suojelemaan. Maanviljelijöiden on täytynyt itse kehittää omat turvallisuusjärjestelmänsä. Maaseudun turvattomuudesta lehti teki laajan reportaasin 30.1.2007.

Pääkirjoituksessa 2.2.2007 lehti käsitteli yritysten turvattomuutta. Lehden mukaan 84 prosenttia yksityisistä yrityksistä ilmoittaa, että rikollisuus on suoranaisesti aiheuttanut kärsimystä yrittäjille, heidän perheilleen ja työntekijöilleen. Kommentissaan 10.2.2007 lehti totesi, että myös presidentti viittasi Parlamentti-puheessaan ihmisten tuntemaan pelkoon ja turvattomuudentunteeseen. Vaikka lehti kritisoikin presidenttiä empaattisuuden puutteesta, se näki presidentin kuitenkin tulleen lähemmäksi kansalaisia sanoessaan

South Africans cannot taste the fruit of freedom if they hide fearfully behind high walls and barbed wire out of fear for criminals in the streets and in public space.

Tähän olikin sitten helppo tarttua myöhemmin lehden pääkirjoituksessa. Vain kymmenen päivää Parlamentti-puheen jälkeen levisi tieto, että presidentin virallisen asunnon ympärille Pretoriaan oltiin rakentamassa 90 miljoonaa randia maksava aita. Pääkirjoituksessa 21.2.2007 *Die Burger* totesi, että luonnollisesti oli tehtävä kaikki mahdollinen maan presidentin suojelemiseksi, mutta ihmetteli samalla suojelun kalleutta. Lehti toivoi, ettei presidentti aidan sisään piiloutuessaan menettäisi kykyään nähdä, mitä rikollisuudelle pitäisi tehdä myös aidan ulkopuolella.

Myös yleisön kirjeessä havaittiin, että presidentti näyttää vihdoin uskoneen todelliseen rikostilanteeseen, kun rakensi ympärilleen aidan. Toimitus oli myös vastaanottanut puhelimitse kannanottoja rakennettavaan aitaan. Kahdessatoista puhelussa ihmeteltiin mm. kuinka monta taloa 90 miljoonalla randilla olisi voitu rakentaa, pyydettiin rakentamaan samanlainen aita myös soittajan talon ympärille, kummasteltiin, miksi Mbeki tarvitsee aidan, kun hän ei ole koskaan kotona, kysyttiin oliko aita rakennettu kullasta jne.

Yhdessä yleisön kirjeessä todettiin koko maan olevan pelon vallassa. Erityisesti valkoihoiset pelkäävät, koska he näyttävät olevan väkivallan, raiskausten ja nöyryytysten kohteena. Puhelujen lisäksi yleisökirjeitä oli kaksi.

Lehti julkaisi myös kansainvälisen jalkapalloliiton Fifa:n kannanoton 1.3.2007, jossa se ilmoitti uskovansa Etelä-Afrikan hallituksen kykyyn huolehtia MM-kisojen turvallisuudesta 2010.

Talous ja rikollisuus

Maatalousministeri Lulu Xingwanan puututtua maatyöläisten ongelmiin ja lueteltua työläisten kokemuksia isäntien alaisuudessa, maanomistajien järjestöt syyttivät ministeriä maatalouden tappamisesta. *Die Burger* julkaisi järjestöjen kannanottoa 31.1.2007, joista eräässä syytettiin mm. Etelä-Afrikan kommunistista puoluetta pyrkimyksestä tehdä maasta toinen Zimbabwe.

Die Burgerin pääkirjoitusivun kommentoissa käsiteltiin rikollisuuden vaikutusta talouteen kaksi kertaa. Kommentissa 2.2.2007 todettiin, että rikollisuuden uhka vaikuttaa talouteen vakavasti. Eteläafrikkalaiset yritysjohtajat ovat menettämässä uskonsa tulevaisuuteen. Turvallisuuspalveluista maksetaan entistä enemmän, mutta rikollisuus vaikuttaa myös tuotantoon ja henkilöstön työmotivaatioon. Kommentissa varoitettiin talouden kasvua odottavaa hallitusta:

Surely it should also be realized that crime is driving knowledge and skills out of the country – calculations have shown that up to three million job opportunities have been lost due to the emigration of nearly one million highly skilled people.

Komentissa 14.2.2007 lehti esitti konkreettisen esimerkin hallitukselle rikollisuuden vaikutuksesta. Matkailuala voisi tarjota 125 000 uutta työpaikkaa ilman rikollisuutta. Lehden mukaan eri maiden hallitukset varoittavat matkailijoitaan joistakin erityisen vaarallisista paikoista Etelä-Afrikassa – yksi niistä on Table Mountain.

Lehti perusti kommenttinsa edellisenä päivänä lehdessä julkaistuun juttuun, jossa 620 matkailualan yrittäjää – joukossa 120 ulkomaalaista – esitti arvionsa

matkailualan mahdollisuuksista Etelä-Afrikassa. Yhteensä 85 prosenttia vastaajista piti rikollisuutta suurimpana maan matkailualan kehityksen esteenä.

Lehti julkaisi 6.2.2007 Democratic Party:n sekä 21.2.2007 lukuisten talouselämän järjestöjen kannanotot, joissa molemmissa painotettiin rikollisuuden vaikutusta talouselämään ja ennen kaikkea ulkomaisiin investointeihin.

Kaksi kirjettä toimitukselle sisälsi kannanoton rikollisuuden vaikutuksesta talouteen. Toinen kirje kertoi vuorolaivan lopettavan liikenteen Durbanin ja Kapkaupungin välillä rikollisuuden vuoksi.

Hallitus estää kansalaisten toimintaa

The First National Bankin kirjekampanjan peruutus sai *Die Burgerin* lukijat tarttumaan kynään. Kymmenen kirjettä toimitukselle ja jokaisessa kirjoittaja oli varma, että hallitus oli painostanut pankkia luopumaan kampanjasta. Hallitus oli valehdellut: ”*Now they are not merely trying to throw dust in our eyes about seriousness of crime. They also lie about their share to prevent something positive from being done about the crime situation.*” Joku hyvästeli demokratian ja arveli FNB:n astuneen joidenkin henkilöiden varpaille. Kaksi kirjoittajaa näki hallituksen toimivan kuten Mugabe Zimbabwessa. Yksi sääli pankkia, koska ”*How could they defy such tyrannical and draconian actions against them?*”

Yksi kirjoittajista epäili hallituksen painostaneen FNB:tä tiliensä kanssa ja uskoi, että ”money talked”. Toinen ei halunnut olla liian ankara pankille, koska sillä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin peruuttaa kampanja painostuksen vuoksi. Vielä eräs kirjoitti Mbekin saaneen ”black spot’in” kampanjan peruutuksen vuoksi, mutta ihmetteli samalla, miten helposti pankki antautui.

Die Burgerin pääkirjoituksessa 5.2.2007 lehti puolusti FNB:n oikeutta kampanjaan. Lehden mielestä demokratia ei tarkoita vain vaaleja ja äänestämistä, vaan

especially about the right and ability of citizens to influence the government and to ensure that it is concerned about, and reacts to, the needs of the nation.

Jos kyse oli poliittisesta painostuksesta, pankin oli lehden mielestä ollut mietittävä tarkkaan haittoja, joita kampanja olisi saanut aikaan. Toisaalta lehti toivoi, että raha ja valtion tilit pankissa eivät vaikuttaneet lopettamispäätökseen.

Toisen kerran lehti pohti FNB:n ja hallituksen suhteita pääkirjoitussivun kolumnissa 7.2.2007 ja kyseli myös, minkälainen rooli esim. kilpailevalla pankilla Standard Bankilla oli päätöksiä tehtäessä.

Kolmannen kerran yhteisöjen rooleja rikollisuuden ehkäisemisessä lehti käsitteli pääkirjoituksessaan 15.2.2007. Lehti arvioi hyvien suhteiden maanomistajien ja työntekijöiden välillä vähentävän maaseudun väkivaltaa. Lehden mukaan oli esimerkkejä, joissa maanomistaja sai yhteisöltä varoituksen tulossa olevista väkivaltaisuuksista.

Lehti julkaisi 7.2.2007 ja 21.2.2007 erilaisten talousjärjestöjen ja yrittäjien kannanottoja FNB:n kampanjan peruuntumisesta. Toisissa kannanotoissa kampanjaa puolustettiin, toisissa oltiin varovaisia ja painotettiin talouselämän ja hallituksen yhteistyötä rikollisuuden torjunnassa. Lehti julkaisi myös 23.1.2007 ANC:n ja 16.2.2007 presidentin vetoamukset yhteisöille niiden mukaantulosta rikosten torjuntatyöhön.

”Epäisänmaallinen media”

Die Burgerin pääkirjoitus 22.1.2007 kritisoi voimakkaasti poliisin heikkoa tiedottamista toiminnastaan. Lehti vastusti ylipoliisipäällikkö Selebin pyrkimystä keskittää entisestään poliisin tiedottamista. Lehti kiitti the South African National Editor’s Forumia, joka tähän saakka on pystynyt estämään Selebin keskittämisyrietykset.

Pääkirjoituksessaan 14.2.2007 lehti myönsi, että hallitus voi hyvinkin moittia mediaa epäisänmaalliseksi Etelä-Afrikan rikollisuutta koskeneesta viestinnästään. Tämä on hyvinkin saattanut vaikuttaa kansainvälisiin käsityksiin maan rikostilanteesta. Tämä selitys ei kuitenkaan lehden mukaan riitä, koska maahan matkustavilla ihmisillä on omia henkilökohtaisia kokemuksiaan Etelä-Afrikan rikollisuudesta.

Etelä-Afrikan median Ombudsman otti kantaa lehdistön vapauteen *Die Burgerin* haastattelussa 23.2.2007. Hän totesi, että on olemassa lukuisia esimerkkejä siitä, ettei hallitus kunnioita perustuslain takaamaa median sananvapautta. Tämä siitä huolimatta, että presidentti Mbeki on toistuvasti vakuuttanut, että lehdistön sananvapautta ei tulla vaikeuttamaan. Yksi esimerkki monien muiden joukossa oli presidentin turva-aitaan liittyvän tiedon salaaminen tiedotusvälineiltä. Ombudsmanin mukaan

there can be no doubt that much education still needs to be done regarding the role of the media in a democracy.

5.3. *Cape Times*

Cape Times on Western Capiin leviävä englanninkielentaitoisten lukijoiden lehti, jonka levikki on noin 49 000. Lehdessä julkaistiin tutkimusaikana rikollisuutta käsitellyttä aineistoa suurin piirtein yhtä paljon kuin samalla alueella leviävässä *Die Burgerissa*. Keskusteluaineistoa julkaistiin pääkirjoituksissa, toimituksen muissa omista kommenttipuheenvuoroissa, säännöllisesti ilmestyvissä alakerroissa ja yleisönosastossa. *Cape Times* julkaisee myös säännöllisesti vierailevien kirjoittajien, usein laajoja, pohdiskelevia artikkeleita, jotka ovat sisältäneet myös rikollisuutta koskevaa aineistoa.

Taulukko 3. *Cape Timesin* tulokset

A = Presidentti, B = hallitus, C = poliisi, D = etuoikeutetut uhrin ja rikolliset, E = rikollisuuden syyt, F = asenteet, G = rangaistukset, H = korruptio, I = pelko, J = vaikutus talouteen, K = yhteisöt ja FNB, L = media

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
pääkirjoitukset	4	2	1	1	3			1	1	1	3	1
Kolumnit	2			1	1					1	3	
Artikkelit	2	2	2		4	1	1	2	1		2	
Alakerrat			1		1	2			3		1	
yleisönosasto	4	8	2	2	3	2		1	2		3	1
Kannanotot	3	2		3	2	2		2	1	1	4	1
omat jutut			5	1	3	1			2	3	2	
	15	14	11	8	17	8	1	6	10	6	18	3

Sekavia viestejä presidentiltä

Cape Times osallistui presidentin haastattelun ja Parlamentti-puheen virittämiin keskusteluihin neljällä pääkirjoituksella. Pääkirjoituksessa 24.1. lehti epäili, että presidentti ei omasta näkökulmastaan ehkä usko, että rikollisuus on kontrollin ulkopuolella. Se on hänen mielestään yhteiskunnassa vain sivutekijä, jonka aiheuttajia ovat köyhyys, sairaudet ja lukutaidottomuus. Rikollisuuden syyt on pääkirjoituksen mukaan luonnollisesti pyrittävä poistamaan, mutta maalla ei ole varaa siihen hitaaseen prosessiin, jota syiden korjaaminen vaatii. Lehti kirjoitti:

South Africa cannot afford this; the increase in the levels of many crimes, and the increasingly violent nature of crime, demand a far more immediate response...it needs action right now in the form of a law-enforcement system that will let criminals know they will get caught and be made to pay for their deeds .

Seuraava pääkirjoitus 29.1.2007 käsitteli sekavia viestejä, joita asiasta korkealta tasolta ihmisille tulee. Lehti mainitsi ylipoliisipäällikkö Selebin vähättelevän puheenvuoron Parlamentissa, turvallisuusministeri Nqakulan suosituksen maastamuutosta, presidentin tv-haastattelun sekä toisaalta ANC:n tiukan kannan rikollisuuden torjunnan välttämättömyydestä.

Parlamentti-puhepäivänä 9.2.2007 *Cape Times* muiden lehtien tapaan lähetti evästyksiä presidentille kansallista tilaa koskevaan puheeseen. Ohjeita tuli myös rikollisuutta koskevaan osuuteen

C is for crime, corruption and cronyism. Government needs to acknowledge that these are blighting our society, and have to be eradicated if the country is to prosper.

Huumeet ja aseet vahingoittavat lehden mukaan yhteiskuntaa, samoin noudattamatta jäävät loistavat lait. Nk. Travelgateen sotkeutuneet kansanedustajat pitää erottaa ja naisia ja lapsia vastaan suunnattu väkivalta sekä muukalaisviha on saatava loppumaan, vaati lehti.

Jälkiarvioinnissaan Parlamentti-puheeseen 12.2.2007 *Cape Times* antoi tunnustusta presidentille myös rikollisuutta koskeneesta puheen osasta. Presidentti oli ilmiselvästi kuunnellut ja ymmärtänyt ihmisten hädän.

Lehden politiikan toimituksen toimittaja Moshoeshoe Monare käsitteli laajasti tulevaa presidentin puhetta kolumnissaan 9.2.2007. Hän korosti osittain samoja asioita kuin saman päivän pääkirjoitus, mutta käsitteli samalla maan rikollisuuden historiaa sekä presidentti Nelson Mandelan, Mbekin ja ANC:n rikollisuutta koskeneita kannanottoja jo kymmenen vuotta sitten. Ne osoittavat, että rikostilastot olivat korkeat jo silloin ja perintöä apartheid-ajalta. Nyt kun tilastot osoittavat rikollisuuden laskeneen, johto turhautuu yleisön reaktioista. Tämä aiheuttaa puolustelemaan sävyn hallituksen käyttäytymiseen ja se puolestaan vaikuttaa Mbekin olemukseen, kirjoitti Monare.

Monare ennusti, että Mbeki tulee käyttämään Parlamentti-puheessaan neuvonantajiansa painostuksesta empaattisempaa sävyä kuin tähän asti asiasta puhuessaan.

Mandelalla oli kyky aistia kansan tunteja – Mbekillä ei

Cape Times julkaisi myös eräitä ulkopuolisten kirjoittajien kannanottoja presidentin puheen edellä ja sen jälkeen. Insight-sivulla Judith February, Institute for Democracy in South Africa'n (Idasa) johtaja muistutti 1.2.2007 Mandelan kyvystä aistia kansallisia tunteja ja ihmetteli, pystyisikö Mbeki siihen tulevassa puheessaan. Kun presidentti tavallaan vähätteli yli 18 000 ihmisen surmaa tv-haastattelussaan, se osoitti, ettei hän ymmärrä ihmisten jokapäiväisiä kokemuksia, arvioi February.

Osastonjohtaja Hennie van Vuuren the Institute for Security Studies'sta (ISS) epäili, että rikollisuuden ja korruption vähätteleminen eivät kasvata Mbekin luottamusta yleisön silmissä. Korruptio ja heikko hallinto sekä julkisella että yksityisellä sektorilla ovat van Vuurenin mukaan suurimmat syyt turvallisuuden tunteen puuttumiseen Etelä-Afrikassa. Nämä kaikki puolestaan asettavat suuren haasteen maan demokratialle, kirjoitti van Vuuren.

DA:n puheenjohtaja Tony Leon lähetti 2.2.2007 *Cape Timesin* välityksellä evästyksiä presidentille Parlamentti-puhetta varten: *"Listen to what people say. Don't deny and don't try and out argue..."*

Lehti välitti myös Tony Leonin viimeisen puheenvuoron Parlamentissa DA:n puheenjohtajana 14.2.2007. Siinä hän arvioi Mbekin olevan niin herkkätunteinen, ettei se jätä tilaa kritiikille. Hän myös arveli, että

South Africans are desperate for empathy from president and a belief that the campaign against crime is fuelled by passion and steely-eyed determination.

Politiikan asiantuntijan, JP. Landmanin arvio lehdessä 15.2.2007 oli, että vie vähintään viisi vuotta, ennen kuin presidentin yritykset vaikuttaa rikollisuuteen alkavat purra. Poliisin tehokkuuden lisääminen ei riitä, sillä ihmiset eivät muuta arvojaan ja käyttäytymistään vain, kun hallitus käskää. Osoittaa sosiaalisen pääoman puutetta, kun 81 prosenttia murhaajista tuntee uhrinsa ja 76 prosenttia raiskauksen uhreista tuntee raiskaajansa, kirjoitti Landman.

Presidentin vastaus Parlamentissa käytyyn keskusteluun sai tilaa *Cape Timesissa* 16.2.2007. Mbeki lupasi tehdä kaikkensa hallituksensa kanssa rikollisuuden poistamiseksi, mutta kieltäytyi ryhtymästä draaman kuningattareksi niin kuin ei ole tehnyt ennenkään.

This must I say – for 64 years I have never had either the ability or the courage or the need to resort to grand theatrical gestures.

Mbeki kertoi puheessaan hallituksen rikosbudjetin olevan vuonna 2009/2010 43,6 miljardia randia, kun se 1994/1995 oli 7,7 miljardia. Poliisien määrä oli 2001/2002 116 774 ja vuonna 2008/2009 heitä tulisi olemaan 183 000.

Yleisön reaktioita Mbekin tv-haastatteluun ja puheisiin julkaistiin tutkimusaikana neljä. Kahdessa kirjeessä käsiteltiin presidentin kielteistä tapaa suhtautua mm. Aidsiin ja pelättiin saman tavan jatkuvan myös rikollisuuden kohdalla. Yhdessä kirjeessä viitattiin hänen perustuslailliseen velvollisuuteensa suojella kansalaisia. Neljännessä kirjeessä ihmeteltiin mm. presidentin näkemystä, että rikollisuus on vain '*a perception*'.

Virkamiehet palvelevat ANC:ta, eivät kansalaisia

Cape Timesin pääkirjoituksessa 5.2.2007 lehti oli ärtynyt siitä, että kyvytön hallinto ei ole pystynyt pysäyttämään rikollisuuden kasvua ja Kapkaupungin

asukkaat ovat joutuneet tyhjiöön. Mannenbergin asukkaat ovat marssimalla yrittäneet ”to take back the street” niitä hallitsevilta gangstereilta ja huumekauppiailta. Ocean View’ssa rikollisryhmä otti vallan käsiinsä ja tyhjensi huumekauppiaiden talot saadakseen huumekaupan loppumaan yhteisössä. Vapaaehtoinen ryhmä vuoristokiipeilijöitä alkoi puolustaa Table Mountainia sinne pesiytyneiltä ryöstäjiltä. Toisin sanoen ihmiset alkavat ottaa asiat omiin käsiinsä. Lehden mukaan viranomaisten pitäisi mahdollisimman nopeasti aloittaa yhteistyö näiden ryhmien kanssa rikollisuuden poistamiseksi.

Toisessa pääkirjoituksessa 7.2.2007 lehti tervehti ilolla ANC:n ottamaa kantaa, jossa ilmaistaan, että virkamiesten tehtävä on palvella ihmisiä, eikä puoluetta. Puolueella on ollut tähän saakka taipumus nimetä hallintoon puolueen jäseniä, jotka ovat tunteneet tarvetta osoittaa kiitollisuutta puolueelle eikä palvella ihmisiä. Anglikaanisen kirkon arkkipiispa Njongonkulu Ndungane käsitteli laajassa artikkelissaan 6.2.2007 apartheidilta perittyä vallankäyttöä ja siinä tällä hetkellä esiintyviä ongelmia.

That we still need to learn how to use power wisely and maturely, in our circumstances, is evident in the tensions and splits both within and between political parties and other organisations. Democratisation certainly does not mean the replacement of one selfish narrow elite with another. Power, especially that of public office, is not there for personal greed, materialism and acquisitiveness, at the expense of the powerless.

Cape Times julkaisi kahdeksan yleisönosastokirjoitusta hallituksen ja virkamiesten toiminnasta tutkimuskauden aikana. Kolme kirjeistä kosketti hallituksen vähättelevää suhtautumista rikollisuuteen. Hallituksen kyvyttömyyden puolustaa kansaa mainitsi neljä kirjettä. Se on kirjeiden mukaan syynä mm. maastamuuttoon. Lekotan, Selebin ja Nqakulan puheet rikollisuudesta olivat ärsyttäneet kolmea kirjoittajaa. Yksi kirjoittaja ennusti korkean tason politiikan joutuvan pian rikoksen uhriksi ja toinen sanoi politiikan eikä poliisien määrän ratkaisevan rikollisuusongelman.

Lehti julkaisi 12.2.2007 uutisen, jossa The SA Human Rights Commission haastoi valtion oikeuteen perustuslain rikkomisesta. Valtio on rikkonut lakia ihmisten turvallisuuden hoitamisessa. Vastaaajiksi oli haastettu presidentti ja turvallisuusministeri.

DA:n kysymyksen presidentille, miksi ylipoliisipäällikkö Selebia ei ole erotettu, lehti julkaisi 13.2.2007. Samoin se julkaisi 20.2.2007 Western Capin pääministerin Ebrahim Rasoolin laajan artikkelin maakunnan tulevasta budjetista ja toimintasuunnitelmasta. Budjetissa oli oma osuutensa myös rikollisuuden torjumiseen tähtäävistä toimista.

Kelvoton ja hyvä poliisi

Cape Times kiitteli pääkirjoituksessaan 8.2.2007 poliisin nopeaa toimintaa David Rattrayn murhan selvittelyssä, mutta toivoi samanlaista tehokkuutta myös tavallisten ihmisten tapauksissa. Vähän toisenlaisen kuvan poliisin toiminnasta antoi alakerrassaan 1.2.2007 lehden toimittaja John Scott, joka koki arkipäiväisen kohtalon: auto varastettiin. Auto lopulta löytyi huomaavaisen lähiöasukkaan avulla, mutta Scott säästi poliisin ja itsensä turhalta haasteen nostamiselta. Olisi ollut liian suuri ponnistus yrittää ratkaista rikos sekä Scotille että poliisille.

Lehdellä oli tutkimuskauden aikana viisi omaa juttua poliisin toiminnasta, kaikki kriittisiä. Poliisin brutaalisuutta ja väkivaltaista käyttäytymistä käsitteli 30.1.2007 ollut juttu, jossa uhreina olivat prostituoidut. Heitä oli lyöty poliisiasemalla ja jätetty ilman pidätetyille kuuluvia oikeuksia. Yksi haastateltava oli raiskattu, kun hän ei suostunut poliisin seksin kohteeksi. Transseksuaalisia seksityöläisiä heitettiin vankikoppeihin muiden vankien raiskattavaksi. Viikonvaihteen yli jatkuvat pidätykset olivat tavallisia. Poliisit vainosivat kaduilla työskenteleviä prostituoituja; välittäjien kautta toimineet saivat tehdä työtään rauhassa. Poliisien ja välittäjien yhteistyö on tunnettua Etelä-Afrikassa.

Poliisin työstä tehdyt valitukset olivat 9.2.2007 lehden oman artikkelin aihe. Kapkaupungin turvallisuuslautakunnan jäsenet olivat huolissaan valitusten määrästä, jotka olivat lisääntyneet syksyllä 1996. Lokakuusta joulukuuhun metropoliisi sai 86 valistusta yleisöltä ja jotkut olivat johtaneet poliisille annettuun tuomioon.

Samana päivänä 9.2.2007 lehti teki oman jutun yhteisöstä, joka esti poliisin työtä suojelemalla alueen rikollisia. Syynä on paitsi epäluulo poliisia kohtaan myös rikollisten antama elatustuki yhteisölle, etenkin omille sukulaisille.

Lehti julkaisi reportaasin 8.2.2007 poliisin vaikeasta työstä rikollisjengien keskellä ja jengien välien selvittelijänä.

Poliisin työn vaarallisuudesta kertoi *Cape Timesin* juttu samana päivänä eli 8.2.2007. Kolmessa vuodessa 244 poliisia oli tehnyt itsemurhan ja 298 oli tapettu virkatehtävissään. Lisäksi poliisit monesti ampuivat perheenjäseniään ennen omaa itsemurhaansa. Police and Prison Civil Rights Union vaati SA Police Serviceltä vastuuta riittävästä työvoimasta ja poliisien psyykkisestä hyvinvoinnista. Haastateltavana ollut tutkija Monique Marks kuvasi poliisin työtä sanomalla

Police are at the receiving end of all community problems. They are expected to deal with child abuse, wife battery and rape. They are also the ones who are called out to the scene of a murder and assault. Being witness to these horrific circumstances is incredibly stressful and can at times lead to feeling of depression and disillusionment.

Lehti teki myös jutun 14.2.2007 turvallisuusyritysten yhteistyöhalusta poliisin kanssa sekä syyttäviviranomaisten suosituksesta pikkurikollisten vankilatuomioiden poistamiseksi.

Säännöllisesti vieraileva kolumnisti Alister Sparks käsitteli 7.2.2007 kirjoittamassaan artikkelissa myös poliisin toimintaa ja sen yhteistyötä rikollisten kanssa. Hän käytti esimerkkinä Yhdysvaltain mafian nousua 1920-luvulla ja sen samankaltaisuutta tämän päivän Etelä-Afrikan rikollisuuden kanssa. Sparks väitti, että ”*that kind of gangsterism tends to go in tandem with at least a measure of police collaboration and corruption*”. Esimerkkinä hän käytti pientä kaupunkia, jossa poliisi ei puuttunut avoimesti rikoksia tekevien rikollisten toimintaan.

Sparksin pojan kotiin tehty ryöstö jäi myös selvittämättä, koska poliisilaitoksella ei tapahtumahetkellä ollut ketään ja ensimmäiset tutkimukset asiassa tehtiin 12 tuntia tapahtuman jälkeen.

Annelie Rabie piti 31.1.2000 artikkelissaan koko Etelä-Afrikan oikeusjärjestelmää mätänä. Jotta demokratia voidaan maassa säilyttää, olisi koko järjestelmä uusittava.

Kahdessa yleisön kirjeessä toimitukselle kiitettiin ja ymmärrettiin poliisia, yhdessä kuvattiin poliisia partioautoja omilla yksityisillä matkoillaan käyttävänä ja tutkimuksia vähättelevänä viranomaisena.

Etuoikeutetut uhrin ja rikolliset

Cape Times antoi tunnustusta poliisille ja oikeuslaitokselle historioitsija Rattrayn murhan nopeasta selvittämisestä ja yhden tappoon osallistuneen nopeasta tuomitsemisesta. Pääkirjoitus 8.2.2007 totesi kuitenkin, että nopeus johtui epäilemättä uhrin tunnettuudesta. Lehti uskoi, että nopea käsittely antoi kuitenkin ihmisille uskoa oikeuslaitoksen toimivuuteen, tietoon, jota maa tällä hetkellä todella tarvitsee. Yleisönosastokirjoittaja tosin tunsu, että rikostutkinnassa vain hallituksen ystävät otetaan vakavasti; muilla ei ole väliä.

Lehden julkaisemissa kahdessa kannanotossa puututtiin nk. Travelgaten petoksiin sotkeutuneiden kansanedustajien etuoikeutettuun asemaan. Parlamentin kurinpitokomitea suositteli puolueille, että ne erottaisivat kansanedustajat, joita syytettiin osallisuudesta petoksiin. DA:N puheenjohtaja Tony Leon vaati 14.2.2007 *Cape Timesissa*, että erottamiset oli pantava toimeen. Ilman erottamisia rikolliset saisivat signaalin, ettei lakeja tarvitse noudattaa, kun sitä ei vaadita edes Parlamentin jäseniltä. Samaan asiaan puuttui myös yleisönosastokirjoittaja, joka vaati Travelgateen sotkeutuneiden kansanedustajien ja muiden korkeantason rikollisten nimiä julkisuuteen esimerkkinä siitä, että myös tällaisiin rikoksiin puututaan.

Cape Timesin talousosaston kolumnissa 6.2.2007 ihmeteltiin, miten Travelgate-kansanedustajat selviävät vaalipiireissään, jonne ANC on lähettämässä heitä valistusmatkalle. Tavoitteena on saada kirkot ja nuorisjärjestöt hallituksen kanssa yhteistyöhön rikollisuuden vähentämiseksi. Kirjoittaja Quentin Wray kysyi, että

Are we meant to just forget that many of these proposed moral beacons are the same MPs who have been named in the Travelgate voucher fraud scandal?

Lehti julkaisi 16.2.2007 hallituksen ja DA:n välisen keskustelun uuden lain mukaisista lyhennetyistä tuomioista, joista DA epäili ANC:n entisen kansanedustajan erityisesti hyötynen.

ANC:n varapresidentti Jacob Zuman korruptio- ja petossyytteitä käsiteltiin myös tutkimuskauden aikana. Uutisten lisäksi *Cape Times* julkaisi valtion syyttäjäviraston erityistutkimusosaston, Scorpionin osastopäällikön Johan du Plooy haastattelun 27.2.2007. Haastattelussa du Plooy vahvisti, että Zuma oli saanut erityiskohtelun, kun hänen taloudellisen neuvonantajansa petosjuttua tutkittiin.

Köyhä, työtön, kouluttamaton...

Rikollisuuden yhteiskunnallisia syitä pohdittiin kolmessa *Cape Timesin* pääkirjoituksessa. Aihe oli mukana myös toimituksen muissa jutuissa sekä mm. useissa laajoissa artikkeleissa, joita *Cape Times* säännöllisesti julkaisee.

Pääkirjoitus 23.1.2007 kiitti sosiaaliministeri Zola Skweiyaa hänen suunnitelmastaan puuttua huumeongelmaan ja alkoholin väärinkäyttöön erityisesti lasten keskuudessa. Tutkimusten mukaan jopa yhdeksänvuotiaat lapset ovat kokeilleet huumeita ja puolet teini-ikäisistä käyttää alkoholia. Erityisesti Kapkaupungissa lapset käyttävät tikiä, erittäin nopeasti levinnyttä, vaarallista huumetta.

Lehti muistutti, että aineiden käyttö uhkaa nuorten tulevaisuutta ja perheiden vakautta. Se johtaa usein rikollisuuteen ja lisää köyhyyttä ja työttömyyttä. Käyttäjät usein varastavat myös kodeistaan rahoittaakseen aineensa. Käyttäjien koulu keskeytyy usein ja monet menettävät työpaikkansa.

Samoja, presidentin usein luettelemia syitä käsiteltiin heti seuraavana päivänä uudelleen pääkirjoituksessa 24.1.2007. Lehti myönsi, että köyhyys, työttömyys ja kodittomuus ovat rikollisuuden syitä, mutta näiden hitaasti korjattavien syiden lisäksi rikollisuuteen pitää pystyä tarttumaan myös nopeasti ja tehokkaasti.

Cape Times kiitti Rattrayn murhan oikeudenkäynnin nopeutta ja totesi pääkirjoituksessaan 8.2.2007, että syytteessä olevan murhaajan profiili on hyvin tuttu: köyhä, työtön, kouluttamaton. Oikeuden tuomarin antamassa tuomiossa motiivina oli kuitenkin ahneus, syy, joka entistä useammassa rikostapauksessa on keskeinen syy.

Anglikaanisen kirkon arkkipiispa Ndunganen laaja artikkeli Etelä-Afrikan yhteiskunnallisesta tilanteesta 6.2.2007 käsitteli toiseksi tärkeimpänä asiana rikollisuutta. Ero rikkaiden ja köyhien kesken on hänen mielestään edelleen kestävä ja liittyy myös rikollisuuteen:

Crime remains unacceptably high – but more equitable economic policies are fundamental to any lasting solution, particularly the provision of viable alternatives for all our young people. Our goal is a secure, stable livelihood for everyone.

Allister Sparks, toimittaja ja tutkija, jatkoi seuraavana päivänä eli 7.2.2007 samojen asioiden pohdintaa. Sparks uskoi artikkelissaan, että eettisen korroosion, rehottavan itsekkyyden kulttuurin ja korkean rikollisuuden kesken on olemassa yhteys. Tutkimuksissa on havaittu, että 16–25-vuotiaiden ikäryhmästä 77 prosenttia pitää elämänsä tärkeimpänä tavoitteena rahan ansaitsemista.

Sparks ei pitänyt köyhyyttä ja työttömyyttä rikollisuuden todellisina syinä. Todella köyhät eivät ryöstä rahankuljetusautoja tai räjäytä käteisautomaatteja. Tällaisia rikoksia tekevät organisoidut rikollisjengit tai pienet, sofistikoituneet mafiaryhmät kuten 1920-luvulla Yhdysvalloissa, korosti Sparks.

Vapaa kirjoittaja Joanne Hichens kirjotti lehden alakerrassa 8.2.2007, että hänen ympäristönsä rikollinen on lyhyt, laiha, rupinen ja nälkäinen, useimmiten alle 12-vuotias poika. Hichens kertoi omista kokemuksistaan kadulla kiertelevistä lapsista ja heidän kehitystään pikkurikollisista ammattilaisiksi. Yhteiskunnalla ei ole keinoja pysäyttää heidän kehitystään kuten Hichens totesi

Our inadequate systems entrench the knowledge in these juvenile offenders, that they can neither be punished, nor helped towards a better life. Why bother with anything but crime.

Apartheidilta eriarvoisuuden perintö

Lehden politiikan toimittaja Moshoeshe Monare piti artikkelissaan 9.2.2007 rikollisuuden syinä kaupungistumista ja apartheidin perintöä. Kirjoittaja siteerasi Mandelaa, joka jo kymmenen vuotta sitten puhui samasta asiasta kuin Mbeki nyt. Monaren mielestä ANC käyttää tätä argumenttia jopa selityksenä korkeille rikollisluvuille.

Stellenboschin yliopiston tutkija Mzukisi Qobo piti artikkelissaan 9.2.2007 rikollisuuden perussyynä ihmisten eriarvoisuutta. Hänen mielestään Etelä-Afrikka on edelleen kaukana normaalista yhteiskunnasta. Siltä puuttuu sosiaalinen tasapaino ja apartheid-ajan luomat erot ovat edelleen olemassa. Köyhät elävät rinta rinnan rikkaiden ihmisten kanssa ja tämä tilanne tulee aina kummittelemaan maassa. Seuraus on, että

There is a growing resentment and sense of deprivation as result of continuing socio-economic imbalances, and this should not be ignored.

South African Human Rights Commission'in johtaja Jody Kollapen otti 29.1.2007 kantaa muukalaisvastaisuuteen, joka on leviämässä maahan ja joka antaa hallitukselle syyn tiukentaa ulkomaalaislakeja. Ulkomaalaisia syytetään mm. rikollisuudesta ja työpaikkojen viemisestä. Yleinen käsitys on, että nigerialaiset välittävät huumeita ja prostituoituja, zimbabwelaiset ovat vastuussa rahan-kuljetusautojen ryöstöistä ja mozambiqilaiset murroista.

Cape Times teki kaksi laajaa juttukoostetta rikollisuudesta tutkimuskauden aikana. Molemmat, 23.1.2007 ja 1.2.2007 julkaistut jutut käsittelivät Kapkaupungissa laajalle nuorten keskuuteen levinnyttä tik-huumetta ja gangsteri-joukkoiden osuutta sen levittämisessä. Jutuissa haastatellut jengien jäsenet syyttivät nuorten työttömyyttä liittymisestään jengeihin. ”*If there is work for us, it is easier to stay out of trouble.*”

Rikollisuutta käsitelleessä Parlamentti-keskustelussa puolustusministeri Lekota syytti maasta muuttaneita, rikollisuutta pelkääviä eteläafrikkalaisia epäisänmaallisiksi ja epälojaaleiksi kansalaisiksi. *Cape Times* jatkoi aiheesta haastattelemalla puolustusministeriä 15.2.2007. Suorapuheinen Lekota vastaili näin:

South Africans who emigrated post-1994, were more motivated by racist fears of black rule than concerns about crime. ...they left because they were made to understand at the beginning (that) a new government would take property away from whites, would kill whites, would rape white women, would do all these things...now they are actually coming back.

Yksi yleisön osastoon kirjoittanut ei uskonut hallituksen selityksiin köyhyyden tai huonon koulutuksen vaikutuksesta rikollisuuteen. Kirjoittaja Gil Elliot 15.2.2007 taas näki nälän, riiston ja alistetun persoonallisuuden syinä rikollisuuteen ja väkivaltaan. Valkoihoisten tarvitsee hänen mukaansa vain katsoa kolonialismin ajan talojaan ja etuoikeutettua asuinseutuaan nähdäkseen syyt. Ihmisten, jotka keskittyvät ”*white boom of moneymaking and preparing safari holidays for white tourists should pause for a moment and listen to the quiet voice of reason*”.

Yksi yleisönosastokirjoittaja vastasi Lekotan haastatteluun ja kielsi rasististen pelkojen olevan syynä maastamuuttoon. Monet eteläafrikkalaiset muuttavat väkivallan vuoksi, eivätkä muuttajat ole pelkästään valkoihoisia. Köyhyys ei kirjoittajien mukaan ole ainoa syy rikollisuuteen.

Lehden talousosastossa 5.2.2007 Take your Q-palstallaan Quentin Wray näki, että asenteet ovat muuttumassa rikollisuuskeskustelussa. Hän oli havainnut, että

Many of racist undertones that ran through the early days of democracy are dissipating. It is amazing how communities can turn a blind eye to what is happening around them, ignore criminals that operate from within, and not stand up for civilized behavior... Robbers and murderers are housed in communities who often are intimidated into silence.

The Federated Hospitality Association of South Africa Cape'n puheenjohtaja Nils Heckscher kirjoitti samasta aiheesta 7.2.2007. Hän kysyi artikkelissaan, kuinka voimme valittaa korruptiosta, kun itse korruptoimme huonosti palkattua liikennevirkamiestä antamalla hänelle 50 randia, että hän unohtaisi ylinopeutemme. Kuinka voimme valittaa poliisin tehottomuudesta, kun itse tuemme rikollisuutta ostamalla varastettua tavaraa tai jätämme ilmoittamatta rikoksen sen kohteeksi joutuessamme tai sen nähtyämme?

Äidit puolustavat gangstereita

Allister Sparks käsitteli artikkelissaan 24.1.2007 myös asenteita, jotka omalta osaltaan ovat johtaneet rikollisuuteen. Hän kuvasi afrikkalaisen yhteisön ja sen arvojen katoamista jo teollisuuden syntymisen ja nopean kaupungistumisen ajalta. Sen jälkeen apartheid esti uusien arvojen syntymisen uusissa elinoloissa. Kun apartheidlait olivat epäoikeudenmukaisia, ei niitä kohtaan syntynyt arvostusta. Kun vankiloista tuli lähes kaikkien, erityisesti vapautusliikkeen johtajien kokemus, vankiloista katosi niiden häpeällinen piirre; päinvastoin niistä tuli ylpeyden aihe.

Sparks näki, että kun vapaus koitti, yhteiskunnasta tuli yksilöiden etujen taistelutanner ja mätä levisi ANC:n pääsihteerin Kgalema Motlanthen haastattelun mukaan myös ANC:hen. Sparks myönsi, että Etelä-Afrikka oli apartheidin aikana ahne, rikas yhteiskunta, joka oli syntynyt köyhän mustan työvoiman kustannuksella ja oli syvästi korruptoitunut oman etnisen nepotisminsa avulla. Tämä ei ollut hyvä esimerkki seuraaville maan hallitsijoille ja heidän seuraajilleen, totesi Sparks.

...as the awareness grows that this is a shares experience...it is bringing South Africans of different races together to face a common enemy.

Kolmessa puheenvuorossa, yhdessä toimituksen omassa jutussa ja yhdessä yleisönosastokirjeessä puututtiin yhteisöjen ja perheiden asenteisiin rikollisten suojelemisessa.

Western Capin Business against Crime -järjestön johtaja Annelie Rabie vaati 31.1.2007 yhteisöiltä, vanhemmilta ja hengellisiltä yhteisöiltä vastuuta. Sparks puuttui artikkelissaan 7.2.2007 myös rikosten ilmoittamatta jättämiseen mistä hyvänsä asenteellisesta syystä. Seurauksena ovat väärät rikostilastot, jotka eivät anna oikeaa kuvaa maan yhteiskunnallisesta tilanteesta. Sparksin mielestä Etelä-Afrikan korkea rikollisuus on merkki yli yhteiskunnan ulottuvasta kansallisesta sairaudesta. Se lähtee samasta eettisten normien katoamisesta, mistä korruptio syntyy.

Samaa asiaa käsitteli myös lehden oma juttu 9.2.2007. Jutussa poliisi kertoi yhteisön kääntyneen heitä vastaan ja ihmiset esimerkiksi yrittävät estää rikollisten

pidättämisen. Monien olosuhteet eivät vuosien aikana ole muuttuneet miksiäkään ja siksi ihmiset tuntevat katkeruutta yhteiskuntaa kohtaan. Mm. monille työttömille rikollisuudesta on tullut normi, tapa selviytyä. Ja kuten eräs haastateltava totesi ”...all those gangsters have mothers and these mothers feel the need to protect their children regardless of what their children do”.

Lehden alakerrassa 26.1.2007 freelancer-kirjoittaja James O’Connor vinoili maan uudesta tupakkalaista, joka tällä hetkellä menee kaikkien muiden rikosten edelle. Lehden pakinoitsija John Scott kirjoitti samoin lehden alakerrassa 30.1.2007 koiralaista, jonka noudattamista poliisit seuraavat tarkemmin kuin pahoinpitelyjä. Yleisönoasastokirjoittaja valitti, että poliisi ei kuuntele yhteisöjä vaan on kiinnostuneempi hyvien tilastojen rakentelemisesta esimiehilleen. Toinen kirjoittaja viittasi asenteisiin, jotka sallivat ihmisten ostavan varastettua tavaraa. Hän vaati yhteisöjen jäseniä puuttumaan näkemäänsä väkivaltaan sekä naisia todistamaan oikeudessa pahoinpiteleviä miehiään vastaan.

Rikollisilla liikaa oikeuksia

Vain Annelie Rabie otti kantaa Cape Timesissa rangaistusten laatuun artikkelissaan 31.1.2007. Hänen mielestään Etelä-Afrikan perustuslaki on ehkä liian

rights-focused rather than obligation-focused and it is not sufficiently strict on the obligation to provide a safe and secure environment...it is scandalous what happens in the courts in terms of the right of the accused to receive numerous postponements and remands in order to have a so-called fair hearings.

Korruption avulla varastetut henkilöllisyydet

Cape Timesin pääkirjoitus 27.2.2007 käsitteli sisäministeriön passiosastoon levinnyttä korruptiota, jonka avulla laittomat maahanmuuttajat voivat saada nopeastikin henkilöllisyystodistuksen joko tekaistuna tai joltain etelä-afrikkalaiselta varastettuna. Tähän mennessä 160 virkailijaa on todettu syylliseksi korruptioon ja 600 tapausta on vielä tutkittavana. Lehti toivoi, että

valtiovarainministeri Trevor Manuelin budjetissaan osastolle osoittamasta 900 miljoonasta randista osa menee korruption ja petosten selvittämiseen.

Lehden tutkimusaikana julkaisemissa artikkeleissa korruptoituneet virkamiehet olivat esillä muutenkin. Alister Sparks siteerasi 24.1.2007 ANC:n pääsihteeriä Mothlantea, joka Financial Mailin haastattelussa oli kertonut puolueeseen levinneestä korruptiosta.

This rot is across the board. It's not confined to any level or any area of the country. Almost every project is conceived because it offers opportunities for certain people to make money.

Annelie Rabie epäili kirjoituksessaan 31.1.2007 rikollisten käyttävän korruptoituneita viranomaisia hyväkseen myös oikeuslaitoksessa. Hän arvioi, että rikolliset ottavat oikeuslaitoksen vakavasti vain, jos se on tehokas ja rikoksia todella tuomitseva. Tällä hetkellä hän epäilee sitä.

Hallituksen muillakin osastoilla tutkittiin korruptiota ja sitä havaittiin erityisesti turvallisuusosastolla, jonka vastuualueena ovat mm. vankilat. *Cape Times* julkaisi nk. Jali Commissionin raportin 19.2.2007, jossa ehdotettiin, että vankiloiden Ombudsman aloittaisi korruptiotutkimukset vankiloissa. Lehti siteerasi 29.1.2007 keskustelua Parlamentissa, jossa selvisi, että korruptiotutkimukset oli rahan puutteen vuoksi lopetettu eräissä ministeriöiden osastoissa.

Lehti julkaisi 6.2.2007 DA:n vaatimuksen Etelä-Afrikan viime vuosikymmenellä tehtyjen asekauppojen korruptiotutkimusten uudelleen aloittamisesta. DA viittasi *Mail & Guardianin* julkaisemiin tutkimuksiin.

Yksi yleisönosastokirjoittaja uskoi, että mitä enemmän puolueella on valtaa, sitä nopeampaa on vallan rappeutuminen ja korruption puolustaminen alkaa. Kirjoittajan mielestä maan rikollisuus ja korruptio ovat sillä tasolla, mihin ANC:n poliitikot ovat sen asettaneet. Asekaupat, Travelgate, sisäministeriön korruptio ja etuoikeutetut rikolliset ovat selvä viesti muille rikollisille.

Lasten hyväksikäyttö lisääntyy

Cape Times julkaisi tilaston lasten hyväksikäytön lisääntymisestä 1.2.2007. Jotkut uhreista ovat olleet vain 18 kuukauden ikäisiä. Hyvin harvoin väkivallasta on vastuussa tuntematon henkilö. Vuosittain raiskauksia on noin 55 000, joista 42 prosenttia kohdistui lapsiin.

Kukaan ei ole suojassa rikollisuudelta

Cape Times muistutti pääkirjoituksessaan 24.1.2007, että avaapa päivittäin lehden, kuuntelipa radiota tai katselipa televisiota, siellä on aina yksi tai kaksi tarinaa rikollisesta hyökkäyksestä lakia noudattavaa kansalaista kohtaan. Usein rikokset ovat luonteeltaan shokeeraavia, brutaaleja. Etelä-Afrikka on yhteiskunta, jota rikollisuuden pelko lisääntyvästi hallitsee. Rikokset vaikuttavat maan joka kolkkaan ja riistävät ihmisiä erilleen.

Annelie Rabie käsitteli artikkelissaan 31.1.2007 myös pelkoja, joita ihmiset tuntevat. Hän on havainnut, että tunnettujen henkilöiden kuten David Rattrayn murhaa käsitellään paljon julkisuudessa. Samaan aikaan miljoonat tavalliset ihmiset piileksivät kodeissaan kuin häkkiin suljetut eläimet välttääkseen pelottelua, epäkunnioittavaa käyttäytymistä ja vaaraa, jota rikolliset tuovat yhteisöihin.

Lehden kokoamassa jutussa 1.2.2007 maan ylin syyttäjä Vusi Pikoli myönsi, ettei kukaan eteläafrikkalainen ole enää turvassa rikollisuudelta. Tämä oli hänen reaktionsa Business Against Crime-projektin toimitusjohtajan Alan Mackenzien ampumatapaukseen. Tapaus sattui, kun Mackenzie oli tulossa Parlamenttiin neuvottelemaan hallituksen kanssa rikollisuudesta. Vihainen Pikoli sanoi, että

We have to break the back-bone of crime in this country...we need to stop talking about how much crime there is and start talking about what we are going to do with it.

Mielipidesivulla professori Lionel H. Opie kuvasi 2.2.2007, miten ihmiset elävät kodeissaan täydellisen pelon vallassa hyökkäysten ja ryöstöjen keskellä.

Cape Timesin pakinoitsija Ben Trovato uhrasi alakertansa 6.2.2007 rikostapahtumalle, joka ainakin hänen mielikuvituksessaan sattui hänen kotonaan. John Scottin alakerta 22.2.2007 sitä vastoin käsitteli todellista asiaa eli presidentti Mbekin 90 miljoonan turvallisuusaitaa Pretorian residenssissä. Tämä sai myös Scottin hankkimaan turva-aidan ympärilleen (ainakin mielikuvituksessaan), tosin halvemman kuin presidentin. Kaupunkitoimittaja Samatha Bartlett alakertapakinassaan 26.2.2007 ilmoitti puolestaan väsyneensä olemaan kiitollinen, että hän on tähän mennessä kokenut vain pikkurikoksia; ei raiskausta eikä murhaa. Kolmen kuukauden aikana hän oli ollut kolmen nk. pikkurikoksen kohteena ja aina yhtä vihainen ja peloissaan.

Yleisönosastokirjoituksissa puututtiin kaksi kertaa pelon tunteisiin. Toisessa todistettiin, että ihmiset todella muuttavat maasta väkivallan pelossa. Myöskään turistit eivät tule maahan rikollisuuden vuoksi. Toinen kirje käsitteli yksityiskohtaisesti väkivallan muotoja ja sen mukanaan tuomia pelkoja.

Turismi kärsii rikollisuudesta

Cape Timesin pääkirjoitus 24.1.2007 oli huolissaan rikollisuuden vaikutuksesta paitsi tavallisiin ihmisiin myös siihen kuvaan, minkä rikostilastot maasta ulkomailla antavat. Kielteinen kuva haittaa investointeja ja pitää turistit pois maasta. Rikollisuus on lehden mielestä aiheuttanut jo sen, että vuoden 2010 jalkapalloilun MM-kisojen turvallisuudesta ollaan huolestuneita.

Quentin Wray Take your Q-palstallaan pohti 5.2.2007 rikollisuuden sosiaalisia vaikutuksia, mutta myös sen vaikutuksia talouden kehitykseen. Hän huomautti, että

Workers and executives are taken out of the economic system on a daily bases, and billions of rands that could be spent more productively are wasted on personal and household security.

Jo 1.2.2007 lehti oli julkaissut Grant Thornton'in raportin, jonka mukaan rikollisuus vaikuttaa kahdeksaan kymmenestä yrityksestä Etelä-Afrikassa. Rikollisuus laski tuottavuutta ja lisäsi turvallisuuskustannuksia. Myös luottamus tulevaisuuteen yrittäjien keskuudessa oli laskenut edelliseen vuoteen verrattuna.

Cape Timesin talousosasto laajensi aihetta 6.2.2007, jossa turvallisen ympäristön sanottiin olevan ehdoton edellytys Etelä-Afrikan talouskasvulle. Talous kärsii ammattitaitoisen väestön muutosta ulkomaille, kirjoitti lehti.

Myös *Cape Times* julkaisi 7.2.2007 turismia koskeneen uutisen, jonka mukaan Etelä-Afrikka menettää matkatoimistojen arvion mukaan vuosittain 125 000 matkailijaa rikollisuuden vuoksi. Samaan asiaan tarttui lehden taloussivu 9.2.2007 ja sanoi rikosten alkavan jo Johannesburgin lentokentällä, jossa matkatavaroita varastetaan.

”Oikeus omiin käsiin”

Cape Times teki kaksi omaa juttua yhteisöjen omasta toiminnasta rikollisuutta vastaan. Jutussa 25.2.2007 kerrottiin, että uskonnolliset johtajat, koulut ja yksityiset henkilöt ovat perustaneet katukomiteoita ja ympäristöä seuraavia ryhmiä. Lehti kertoi 1.2.2007 Proudly Mannenberg-kampanjasta, jonka järjestämään marssiin osallistui 9000 rikollisuutta vastustavaa kaupunkilaista. Jutussa käsiteltiin mm. huumeekuriireiksi joutuvien nuorten asemaa yhteisöissä.

Evelyn Holtzhausen antoi tunnustusta Table Mountainin turvallisuutta vaalivalle vapaaehtoisryhmälle alakertapakinassaan 19.2.2007. Yhteisöjen yritystä palauttaa kadut rikollisilta takaisin yhteisöjen käyttöön käsitteli myös pääkirjoitus 5.2.2007.

Quentin Wray Take your Q-palstallaan painotti 5.2.2007 yhteistyön välttämättömyyttä rikollisuuden ehkäisemisessä. Hänen mielestään työ yhdistäisi erilaisia rotuja yhteisen vihollisen edessä. Yhteistyöllä pystyttäisiin myös herättämään hallitus toimimaan, uskoi Wray.

Samaan mieltä olivat myös arkkipiispa Ndungane artikkelissaan 6.2.2007 ja tutkija Qobo 9.2.2007. Erityisesti Qobo painotti Community policing forumeiden osuutta yhteisön ja poliisin yhteistyössä.

The First National Bankin yritys kannustaa ihmiset kirjoittamaan presidentille rikollisuudesta herätti vilkasta sananvaihtoa *Cape Timesissa*. Pääkirjoituksessa 6.2.2007 lehti selitti kampanjan tarvetta sillä, että kansalaisilla ei ole suoraa

edustusta Parlamentissa. Kun vaalitapa on nk. listavaali, ei valituilla kansanedustajilla ole todellista omaa vaalipiiriä, vaan he ovat valinnastaan kiittolisuudenvelassa puolueelle, eivät valitsijoilleen. Näin ollen ihmisten on itse otettava suoraan yhteys esim. presidenttiin ja siihen FNB:n kampanjalla pyrittiin, valisti pääkirjoitus.

Quentin Wray Business Watch -palstalla samana päivänä 6.2.2007 havaitsi, että sensuroimalle kampanjan – kuten kirjoittajasta näytti – hallitus onnistui hankkimaan kampanjalle valtavan paljon suuremman näkyvyyden kuin minkäänlainen mainoskampanja olisi tuonut.

Cape Times julkaisi DA:n sekä koosteen muiden puolueiden ja lukuisten yrittäjäjärjestöjen kannanotoista FNB:n kampanjan peruuntumisesta. Peruuntumista pahoiteltiin yleisesti ja pankin painostajia pidettiin sanavapauden ja demokratian vähättelijöinä. Jotkut yrittäjäjärjestöt pitivät yrittäjien ja hallituksen suorita neuvotteluja rikollisuudesta FNB:n kampanjaa parempana keinona. Pääkirjoituksessaan 5.2.2007 lehti arveli presidentin kanslian ja eräiden yritysjohtajien olleen peruuttamisen taustalla. Syynä pidettiin herkkää tilannetta ANC:n puheenjohtajakamppailussa ja tulkintaa, että kampanja oli suunnattu Mbekia vastaan.

South African Communist Party ja ANC:n nuoriso-osasto olivat ainoat, jotka 7.2.2007 suoranaisesti arvostelivat FNB:n kampanjayritystä. Myös tutkija Qobo piti artikkelissaan 9.2.2007 järkevää puhetta FNB:n kampanjaa parempana keinona rikollisuuden torjumisessa.

Yhdessä yleisönosastokirjeessä ihailtiin FNB:tä sekä talousjärjestöjä rikoskeskusteluun ja rikollisuuden torjuntatyöhön osallistumisesta. Kaksi kirjettä käsitteli yhteisöjen osallistumista rikosten torjuntaan. Toisessa pahoiteltiin Community policing forumien kärsimää rahapulaa ja toisessa vaadittiin yhteisöjä puuttumaan kodeissa tapahtuvaan väkivaltaan ja lopettamaan varastetun tavaran ostaminen.

Tunnetut uhrin ja rikolliset saavat julkisuutta

Cape Timesin pääkirjoitus 29.1.2007 huomautti, että ANC:n ylin päättävä elin yleiskokousten välillä eli National Executive Committee, NEC syyttää mediaa kritiikistä ja poliittisten pisteiden keräilystä. Näin siitä huolimatta, että rikollisuus on kestävämmän korkealla tasolla, väkivaltaisuus ja brutaalisuus lisääntyvät ja Etelä-Afrikan tilastot ovat kansainvälisesti mitattuna kauhistuttavan korkeat.

Quentin Wray *Take your Q*-palstallaan totesi 5.2.2007, että lehdet yrittävät parhaansa mukaan käsitellä rikollisuutta. Ne julkaisevat kuitenkin vain sellaisia rikoksia, jotka kauheudellaan herättävät toimittajien huomion tai jossa uhri tai rikollinen on tunnettu henkilö tai ulkomaalainen. Nk. tavalliset rikokset jäävät ilman huomiota.

Yleisön kirjeessä toimitukselle valitettiin sitä, että kansainvälinen lehdistö seuraa Etelä-Afrikkaa ja raportoi täällä murhatuista tunnetuista kansalaisista. Samoja juttuja lukevat myös maasta muuttaneet, jotka näin näkevät, että Etelä-Afrikassa on tehty vain hyvin vähän rikollisuuden poistamiseksi.

5.4. *Mail & Guardian*

Mail & Guardian on englanninkielentaitoisille lukijoille leviävä lehti, joka ilmestyy perjantaisin. Lehti leviää koko maahan ja sen levikki on noin 38 000. Viikonvaihtelehtiluonteesta johtuen lehti ei ole uutislehti, vaan se käsittelee ajankohtaisia asioita laajasti, taustoja esiin tuoden. Lehdellä on omaa, tutkivaa journalismia, jossa toimittajat käsittelevät perusteellisesti yhteiskunnallisia epäkohtia. Lehti keskittyi tutkimusaikana erityisesti maan asekauppojen yhteydessä epäiltyyn korruptioon. Rikollisuutta käsiteltiin sekä pääkirjoituksissa, lehden omissa kommentoissa ja artikkeleissa sekä mielipidepalstalla.

Taulukko 4. *Mail & Guardianin* tulokset

A = Presidentti, B = hallitus, C = poliisi, D = etuoikeutetut uhrin ja rikolliset, E = rikollisuuden syyt, F = asenteet, G = rangaistukset, H = korruptio, I = pelko, J = vaikutus talouteen, K = yhteisöt ja FNB, L = media

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
pääkirjoitukset	2			2				1	1		1	
Kolumnit	3		1	2				1			2	1
Artikkelit			1		1							
Alakerrat												
yleisönosasto			4	2	3			1			3	2
Kannanotot								1		1	6	2
omat jutut		1	1		2			8	1	1	2	1
	5	1	7	6	6			12	2	2	14	6

Aikaisemmin aids, nyt rikollisuus

Mail & Guardian julkaisi laajan artikkelin 2.2.2007 presidentin politiikasta, jota useat haastateltavista kutsuivat ”*the age of denial*”-politiikaksi. Asiantuntijoiden mielestä Mbekilla on tarve puolustaa hallituksensa politiikkaa ja hän uskoo, että rikostilastot tukevat häntä. Lehti jopa arveli, että presidentti puhui tammikuuisessa ANC:n lekgotlassa (suunnittelukokouksessa) taantumuksellisten voimien käyttävän rikollisuutta hyväkseen toimissaan demokraattista hallitusta vastaan. Kirjoittajien mukaan Mbeki uskoo rikoskeskustelun johtuvan osaksi siitä, että rikollisuus on lisääntynyt myös rikkailla, valkoihoisten asuttamilla alueilla.

Myös *Mail & Guardianin* pääkirjoitus käsitteli 2.2.2007 presidentin nk. kieltopolitiikkaa. Aikaisemmin aiheena on ollut Aids, nyt se on lehden mukaan rikollisuus. Kuten kieltäessään Aidsin, hän ei nytkään kuule kansalaisten sydämen sykettä, sanottiin pääkirjoituksessa. On todennäköistä, että jos valitukset hänen asenteistaan jatkuvat, presidentti alkaa syyttää rikollisuuskeskustelusta valkoihaisia yleensä ja ulkomaalaisia erityisesti. Tilastojen suhteen presidentti saattaa olla oikeassa, mutta poliitikkona hän on ’*dead wrong*’, oli pääkirjoituksen tuomio.

Seuraavassa numerossaan 9.2.2007 *Mail & Guardian* oli kirjoittanut pääkirjoituksen paikalle valmiin puheen presidentille tulevaa Parlamentin puhetta

varten. Puheessa presidentti pyysi anteeksi kansalaisilta, jos hän on vaikuttanut kylmältä. Hän sanoi kuitenkin ymmärtävänsä sen tuskan, jota kansalaiset rikollisuuden vuoksi tuntevat. Rikokset koskevat kaikkia, eivät vain rikkaita valkoihoisia. Tosiasiassa nämä voivat ostaa itselleen turvallisuutta, köyhät ihmiset eivät. Pääkirjoitus sisälsi kaikki ne argumentit, joista presidenttiä oli syytetty muutaman viikon ajan ja kaikki ne korjauslupaukset, joita häneltä oli pyydetty.

Lehden päätoimittaja Ferial Haffajee osallistui 9.2.2007 keskusteluun pääkirjoitussivulla muistuttaen, että presidentin mielestä rikollisuus on vain *"a matter of perception"*. Mutta

Citizens need to speak up against this nonsense and show, every day and in meaningful ways, that crime will erode our democracy and it is not given the requisite attention and applied political will..This is not an issue only for the affluent; it is far more an issue for the poorest of poor.

Richard Calland lehden Contretemps-palstalla odotti 2.2.2007 presidentin puhuvan tulevassa puheessaan muun rikollisuuden lisäksi myös korruptiosta ja vakuuttavan, että hän pitää molempia tärkeänä. Mbekin pitäisi luvata antaa kaikki tietonsa maan asekaupoista tutkijoiden käyttöön ja varmistaa lailla, että kaikki puolueiden saamat rahat ovat avoimesti kansalaisten tiedossa.

Mail & Guardianin toimittajan Rapule Tabanen jälkianalyysi presidentin parlamenttipuheesta oli, ettei hän uskonut puheen olleen hänen itsensä kirjoittama – ei ainakaan rikollisuutta koskeneelta osalta. Myös hänen siteeraamansa asiantuntija Steven Friedman arvioi, ettei hän ollut koskaan nähnyt presidentin olevan niin vailla itseluottamusta ja epävarman tuntuinen kuin nyt puhuessaan Parlamentille. Tabane tulkitsi puheen luvanneen paljon, mutta olleen vailla sielua.

Toinen lehden kommentti puheesta 9.2.2007 arvioi, että puhe oli monille pettymys. Rikollisuuden osion Vicki Robinson ohitti luettelemalla puheessa luvatut parannukset rikollisuuden ehkäisemiseksi.

Yhdessä *Mail & Guardianiin* tullessa kirjeessä kirjoittaja kiitti presidenttiä, että hän oli kuunnellut kansalaisia. Toinen antoi arvoa sille, että lehdistön painostuksesta huolimatta presidentti puhui rikollisuuden lisäksi myös muista tärkeistä asioista kuten köyhyydestä, huonosta palvelujen jakautumisesta ja korruptiosta.

Mbeki oli osittain oikeassa, osittain väärässä

Mail & Guardian julkaisi 19.1.2007 The South African Institute of Race Relationsin kokoamia rikostilastoja. Lehden tulkinnan mukaan tilastot osoittivat, että presidentti oli osittain oikeassa, osittain väärässä, kun hän haastattelussa sanoi rikollisuuden olevan kontrollissa. Lehti oli pyytänyt rikollisuutta tutkivilta tutkimuslaitoksilta kymmenen suositusta siitä, miten rikollisuutta voisi vähentää. Myös poliittinen johto sai tutkijoilta ohjeita: Hallituksen on ensimmäiseksi tunnustettava, että rikollisuuden vitsaus on todella olemassa. Tämä edellyttää, että

the political leaders stop justifying crime and downplaying its seriousness by suggesting, as they often do, that it is declining.

Kun asuinalueita suunnitellaan, kaupunkisuunnittelijoiden tulisi varmistaa, että alueelle tulee riittävästi kouluja ja katuvaloja. Sinne ei myöskään pitäisi jättää korkeaa ruohoa ja tummia puita, jotka helpottavat rikollisten liikkumista alueella.

Alkoholiveroa olisi tutkijoiden mielestä nostettava, koska suurin osa murhista tapahtuu tuttujen kesken ja alkoholin vaikutuksen alaisena. Paljon väkivaltaa liittyy myös ihmisten taloudellisen tasa-arvon puutteeseen.

Poliisi tarvitsee koulutusta

Mail & Guardian toimittajan Fikile-Ntsikelelo Moyan keskustelu analyytikkojen kanssa tuotti 19.1.2007 lehteen ohjeita myös poliisille. Maa ei heidän mukaansa tarvitse lukutaidottomia poliiseja. Poliisi tarvitsisi enemmän rikostutkijoita sekä DNA- ja sormenjälkianalyytikkoja. Poliisin koulutukseen olisi lisättävä yhteistyötaidot yhteisöjen kanssa. Rajayhteistyötä naapurimaiden kanssa olisi kehitettävä, samoin tiedonvaihtoa poliisin, oikeusistuimen ja vankilalaitoksen kesken. Poliisihallintoa olisi hajautettava nykyisen keskittämisyriyten sijasta.

Lehden päätoimittajan Ferial Haffajeen pääkirjoitussivulla 9.2.2007 ollut kommentti kritisoi maan oikeuslaitosta yleensä. Haffajee oli havainnut, että on olemassa syyttäjiä, jotka lykkäävät oikeustapauksien käsittelyä voidakseen rauhassa lähteä teelle. On myös poliiseja, jotka panevat asiakkaansa odottamaan siksi ajaksi, että voivat rauhassa syödä lounaansa. Usein nämä virkamiehet lyövät

laimin ja viivyttävät perusasioiden tutkimista, joita välttämättä tarvitaan rikosten selvittämisessä.

Poliisin tehottomuudesta kirjoitti yleisönosastoon Nkosiyedwa Sam 16.2.2007. Hänestä näytti, että rikolliset pelkäävät enemmän Community Policing Forumia kuin poliisia.

When people report crime at police stations, the criminals are on the street the next day looking for vengeance. We people on the ground have no boom gates, no security personal, no electric fences to keep criminals away.

Toinen kirjoittaja muistutti presidentin puheesta, jossa tämä vaati efektiivistä organisaatiota, mobilisaatiota ja massojen johtajuutta lakien kunnioittamisessa. Tämä ei kuitenkaan kirjoittajan mielestä voi toteutua niin kauan kuin poliisin kaksi ylintä virkamiestä on muita kuin poliiseja.

Poliisin työn vaarallisuudesta kertoi Pearlie Joubertin artikkeli 9.2.2007. Esimerkkinä oli alue, jossa ei ole teitä eikä katuvaloja ja jossa autot juuttuvat sanaan. Ihmisillä ei ole osoitteita ja alueella on paljon aseita. Rikolliset piileskelevät yhteisöissä ja jos joku ilmiantaa heidät, he ovat jo kadonneet poliisin tullessa paikalle. Poliisi kuitenkin luottaa tulevaisuuteen.

We're winning this crime war because we're spending a lot of time just getting the community to trust us and report crime to us. We've received quad-bikes to patrol the area and it's already making a big difference.

Puolueen jäsenyydestä on etua?

ANC:n entisen kansanedustajan Tony Yengenin vankilatuomion lyhentäminen ja fanfaarit hänen vapautuspäivänään ärsyttivät *Mail & Guardianin* pääkirjoittajaa 19.1.2007. Yengeni vapautettiin vankilasta hänen kärsittyään vähemmän kuin viisi kuukautta neljän ja puolen vuoden tuomiosta. Yengeni oli tuomittu petoksesta, kun hän sai 47 prosentin alennuksen ostamastaan Mercedes-Benzistä armeijan asekauppojen yhteydessä.

Yengeni väitti kolmen tuomioistuimen olleen väärässä, kun hänet tuomittiin vankilaan. Näin Yengeni pääkirjoituksen mukaan tehokkaasti kumosi lain

määräykset, oikeusistuimien tuomiot, taistelun korruptiota vastaan ja monta muuta arvoa, jotka ANC oli sisällyttänyt perustuslakiin 10 vuotta sitten. Lehti piti häpeällisenä, ettei johtava puolue itse kunnioita perustuslakia, jota yleisesti pidetään maailman parhaana ja hyvänä esimerkkinä muille alikehittyneille maille.

Pääkirjoituksessaan 2.2.2007 lehti varoitti, ettei presidentin tule sallia puolueensa kääntävän hänen huomiotaan pois rikollisuudesta. Lehti muistutti, että Etelä-Afrikka on päässyt jälleen maailman lehtien otsikoihin historioitsija Rattrayn murhan jälkeen. Lehden mukaan rikollisuus syö demokratiaa ja lisää köyhyyttä.

Mail & Guardianin toimittajat Fikile-Ntsikelelo Moya ja Rapule Tabane toivat analyysisivulla 2.2.2007 kaksi vastakkaista näkökulmaa poliisipäällikkö Robert McBriden epäilystä rattijuoppoustahtumasta. Moya arvioi McBriden käyttäytymisellään osoittavan, että hänenlaisensa ihmiset ovat lain yläpuolella. Tabane puolestaan piti McBridea ehkä enemmänkin tiedotusvälineiden uhrina. Oikeudenkäynti asiasta jatkui koko tutkimuskauden.

Yleisön kirjeessä kirjoittaja kiinnitti huomion siihen, miten vähän 'Waterkloof neljästä', mustan miehen murhanneista valkoihoisista miehistä kirjoitetaan lehdissä. Sen sijaan Yengenista ja Shaikista on kirjoitettu viikkokaupalla, vaikka he eivät sentään ole murhaajia. Toinen kirjoittaja oli asiasta samaa mieltä. Syy miesten tekemään murhaan kirjoittajan mielestä oli, etteivät he uskoneet joutuvansa kiinni. Miehet olivat joka tapauksessa luottaneet saavansa ainakin samat edut vankilassa kuin Yengeni ja Shaik. Tosin kirjoittaja itsekin epäili, että edut ovat tarkoitetut vain poliittisesti merkittäville henkilöille.

Tasa-arvon puute on syy rikollisuuteen

Mail & Guardian 19.1.2007 julkaisemassa asiantuntijoiden arvioinneissa nähtiin taloudellisen tasa-arvon puute keskeisenä syynä rikoksiin. Väkivallan vaara kasvaa, kun ympäristön arvostamat kulutustuotteet ovat tavoittamattomissa. Avuttomuuden tunne olosuhteiden vuoksi kasvattaa vihaa parempiosaisia kohtaan, oli asiantuntijoiden mielipide.

Pearlier Joubertin laaja artikkeli rikollisuudesta ja sen syistä 9.2.2007 selvitti syyt yksinkertaisimmillaan: työttömyys, asunnon puute, varattomuus, nälkä sekä täydellinen näköalattomuus elämässä.

Vicky Robinsonin ja Rapule Tabanen laajassa artikkelissa 2.2.2007 siteerattiin tutkija Antoinette Louwea The Institute for Security Studies'sta. Louwe arvioi, että poliisipäällikkö Selebin nuiva esiintyminen julkisuudessa on saanut yleisön uskomaan, että hallitus ja erityisesti poliisi asennoituvat välinpitämättömästi rikollisuuteen. Lehden haastattelema perheenäiti sanoi olevan vaikeaa selittää varastetun tavaran kanssa kotiin tulevalle lapselle, että se on rikos, kun maan presidentti samanaikaisesti kieltää rikollisuuden olevan totta.

Kolmessa yleisön kirjeessä 16.2.2007 käsiteltiin myös rikollisuuden syitä ja niiden ratkaisumalleja. Yhden kirjoittajan mielestä organisoitua rikollisuutta vastaan on mahdollista taistella vain oikeudenmukaisemman, tuloa paremmin jakavan yhteiskunnan avulla. Toinen kirjoittaja vaati Mbekia osoittamaan yhteys köyhyyden ja 50 000 raiskatun naisen ja lapsen välillä. Kolmas kirjoittaja Rose Morrow oli nähnyt, että missä hyvin rikkaat asuvat hyvin köyhien läheisyydessä, siellä on myös rikollisuutta.

We have to put our money where our mouth is, and make a real and valid contribution to changing the living conditions of the poor. If every one of us who has more than we need made it our business to change the life just one poor person for the better, the impact would be phenomenal.

Uusia korruptioepäilyjä

Mail & Guardian paneutui tutkimuskauden aikana lukuisissa artikkeleissa ja kommentteissa Etelä-Afrikan 1990-luvulla käytyihin asekauppoihin ja niihin liittyviin korruptioepäilyihin. Petoksesta, verojen kierrosta sekä lahjoman saamisesta ja antamisesta oli silloisen ANC:n varapresidentin Zuman taloudellinen neuvonantaja Shaik jo tuomittu 15 vuodeksi vankilaan.

Erikoistoimittaja Sam Sole paneutui 19.1.2007 Etelä-Afrikan aseostojen ympärillä liikkuviin huhuihin. Niiden mukaan Englanti maksoi voitelurahoja etelä-afrikkalaiselle osapuolelle 1990-luvun alussa aseostojen neuvottelujen aikana.

Lähteenä oli englantilainen *Guardian*-lehti. Tim Modisen SABC:n TV-2:ssa 16.1.2007 haastattelema presidentti Mbeki kielsi, kuten ennenkin, ettei Englannin kanssa käytyihin neuvotteluihin ollut liittynyt korruptiota. Evelyn Groeninkin juttu samana päivänä kertoi asekauppojen taustoista 1990-luvulla. Erityisen usein lahjonnasta epäiltyjen henkilöiden joukossa on esiintynyt entisen MK:n komentajan ja sittemmin Etelä-Afrikan puolustusministerin Joe Modisen nimi.

Saman päivän eli 19.2.2007 *Mail & Guardianin* pääkirjoitus kritisoi presidentti Mbekia Britannian pääministerin Tony Blairin esimerkin seuraamisesta. Blair oli estänyt lahjomajutun tutkimisen, jossa pyrittiin selvittämään englantilaisten maksamaa lahjusta Saudi-Arabian kuningashuoneen jäsenelle. Lehden mukaan Mbeki kielsi edes tietävänsä, että The British Serious Fraud Office on vaatinut tietoja Etelä-Afrikan viranomaisilta ja toisaalta sanoi kansallisten etujen estävän kauppaa koskevien tietojen antamisen.

Lehti totesi:

This is nonsense. The national interest and the far more important public interest is being harmed by the government's failure to acknowledge that the arms deal was beset by corruption...Perhaps it is too inconvenient a truth for Mbeki because he led the Cabinet committee overseeing the arms acquisition and then squashed an effective investigation when allegations of bribery first hit the headlines in 1999.

Groenink ja Sole jatkoivat asekauppojen käsittelyä 2.2.2007 haastatteleamalla entistä puolustusvoimien komentajaa Pierre Steynia. Steyn erosi virastaan 1998, kun hallituksessa puskettiin läpi kaksi kertaa kalliimpien englantilaisten Hawksien osto italialaisten koneiden sijasta.

Samat toimittajat olivat haastatelleet samana päivänä myös asekaupoissa mukana ollutta Amscorin johtaja Llew Swania. Swan on sittemmin pelastautunut Australiaan. Myös Robinson ja Tabane käsittelivät laajassa presidentin kieltoja käsitelleessä artikkelissaan 2.2.2007 asekauppoja ja muuta korruptiota. Presidentin kieltoa, ettei asekauppoihin liittynyt korruptiota, toimittajat pitivät yhteensopivana hänen kielteiseen suhtautumiseensa Aidsiin ja rikollisuuteen.

Calland kritisoi *Contretemps*-palstallaan 2.2.2007 hallituksen päätöstä, ettei asekauppoja tutkita. Hän piti päätöksen jättämää jälkiseurausta vakavana: niin

kauan kuin sinua ei ole todettu syylliseksi rikokseen, olet täysin vapaa säilyttämään joko julkisen tai yksityisen tehtäväsi. Calland jatkoi

The law is but one strand of the ethical framework that a society creates for itself, and in this we have lost our compass. A society gets the level of corruption that it is willing to tolerate and, thereby, the level of corruption that it deserves.

Kommenttipuheenvuorossaan 9.2.2007 entinen ANC:n kansanedustaja Andrew Feinstein kertoi oman kokemuksensa asekauppoihin liittyneistä kiemuroista. Hän oli antanut varoituksen vuonna 2001 mm. puolueen pääsihteerille Mothlantelle: *“If we don’t deal with these allegations in an open and truthful manner, they will come back to haunt us for years and years”*. Niin on myös käynyt. Feinstein erosi Parlamentista pian varoituksensa jälkeen.

Mail & Guardianin toimittajat Sole ja Stefaans Brummer tekivät kaksi laajaa artikkelia 9.2.2007 Etelä-Afrikan ja Saksan sukellusvenekauppoihin liittyvistä korruptioepäilyistä sekä niihin liittyneistä yrityksistä ja yksityisistä henkilöistä. Presidentti Mbekin osuus neuvotteluissa oli jälleen mukana tarkastelussa.

Brummer ja Sole olivat jälleen korruptiojutun jäljillä ja julkaisivat lehdessä artikkelin 23.2.2007; tällä kertaa ruotsalaisista lahjustutkimuksista. Ruotsalaiset anti-korruptioviranomaiset olivat artikkelin mukaan keräämässä materiaalia Saabin Tshekin tasavaltaan ja Etelä-Afrikkaan maksamista lahjuksista.

Myös yhdessä yleisönosastokirjoituksessa vaadittiin 9.2.2007 asekauppoja kansainväliseen tutkintaan.

”Miehet täällä ovat pahoja naisille”

Naisten kokema väkivalta nousi vahvasti esiin Joubertin artikkelissa 9.2.2007. Erityisesti yksin asuvat naiset ovat täysin turvattomia rikollisia vastaan suurkaupunkien slummeissa. Rikollisilla ei juuri ole pelkoa kiinnijoutumisesta alueilla, jossa ei ole katuja eikä katuvaloja, ei puhelimia, eikä koston pelossa naapuriapua. Sellaisessa paikassa poliisin on miltei mahdotonta toimia, varsinkaan jos yhteisö ei heitä auta. Pelko on naisten pysyvä seuralainen.

Mail & Guardianin pääkirjoitus 9.2.2007 kiinnitti huomion rikkaiden mahdollisuuksiin ostaa turvallisuutta. Turvallisuusyritysten määrä onkin huomasti lisääntynyt erityisesti valkoihoisten asuttamilla alueilla ja yritysten sijaintipaikoilla. Köyhillä ei ole varaa kalliisiin turvajärjestelyihin, totesi lehti.

Talouden luottamus tulevaisuuteen laskee

Robinsonin ja Tabanen artikkelissa 2.2.2007 kiinnitettiin huomio tutkimukseen, jossa vain 40 prosenttia eteläafrikkalaisista uskoo hallituksen tekevän tarpeeksi työtä rikosten ehkäisemiseksi. Presidentin vuoden 2006 lupaama ”age of hope” on katomassa, sillä yrittäjien optimismi Etelä-Afrikan talouden tulevaisuuteen on laskemassa. Vuoden 2006 84 prosentin toiveikkuus on rikollisuuden vuoksi laskenut 71 prosenttiin, kertoi lehti.

Avoimessa kirjeessään eteläafrikkalaisille Grant Thornton South Africa vetosi 2.2.2007 hallitukseen, koska oli huolissaan kansallisten ja kansainvälisten investointien vähenemisestä Etelä-Afrikkaan. Kirje kertoi, että miltei kaikki tutkituista 200 yrittäjistä olivat kokeneet tuottavuuden laskua sekä luovuuden ja motivaation puutetta rikollisuuden vuoksi. Kirjeen mukaan optimistisuus maassa on laskenut.

Hiljaista diplomatiaa vai avointa debattia?

Mail & Guardian julkaisi kahdeksan kannanottoa the First National Bankin kampanjarytyksestä. Kolme näistä oli yleisön kirjeitä.

Rapule Tabane haastatteli 9.2.2007 hallituksen tiedottajaa Themba Masekon’ia hänen käsityksistään FNB:n kampanjasta. Maseko piti pankin kampanjaa turhana siksi, että presidentti jo teki työtä rikollisuuden poistamiseksi. Masekon mukaan FNB:n kampanjaa olisivat käyttäneet hyväkseen ennen kaikkea ne ihmiset, jotka olisivat halunneet kampanjoita hallitusta, ei rikollisuutta vastaan.

Lehti oli koonnut 9.2.2007 yritysjohtajien mielipiteitä kampanjasta. Jutussa kuvattiin FNB:n saaneen aikaan yritysmaailmassa yhden vilkkaimmista keskusteluista apartheidin jälkeen. Osa yritysjohtajista kannatti kampanjaa, osa piti epäsovinnaisena yhden yrityksen kampanjaa asiassa, joka koski kaikkia. Osa pelkäsi hallituksen kielteistä suhtautumista koko yritysmaailmaa kohtaan yleensä.

Mail & Guardianin pääkirjoituksessa 9.2.2007 kirjoittaja oli presidentille Parlamentti-puhetta kirjoittaessaan ehkä ilmaissut myös oman kantansa: ”*I’ll be honest with you. I did not like the FNB crime campaign... I know that crime is a problem, I don’t need a million letters to tell me this.*” Kuitenkin lehden päätoimittaja Haffajee totesi myös pääkirjoituksella samana päivänä, että “*FNB was doing the right thing; it’s pity the lily-livered won the day*”.

Tom Eaton lehden mielipideosastossa kritisoi kärkevästi hallitusta sensuurista ja FNB:tä itsesensuurista. Hän teki yhteenvedon kaikista asianosaisista:

If the withdrawal was to keep government happy, then it amounted to pandering. The ‘collective view’ might have been shared by Business South Africa and the others present, but ultimately that view was the state’s.

Politiikan asiantuntija Steven Friedman tulkitsi 9.2.2007 FNB:n kampanjayrityksen olleen huonoa yritysstrategiaa ja vielä huonompaa politiikkaa. Friedman kysyi, miksei FNB ollut aloittanut kampanjaa Aidsista tai työttömyydestä, jotka joidenkin mielestä saattavat olla rikollisuuttakin tärkeämpiä. Kampanjayritys paljasti vain se, että rikollisuus on talouselämän prioriteetti, ei esim. työttömyys.

Kahdessa yleisökirjeessä tuettiin 16.2.2007 FNB:n kampanjaa. Yhdessä kirjoittaja olisi suositellut rahojen käyttämistä mieluummin sosiaalisiin tarkoituksiin.

Media ei aina ole oikeassa

Moyan 19.1.2007 lehdessä haastattelemat asiantuntijat näkivät median välittävän kielteistä kuvaa yhteiskunnasta. Rikollisuudessa media keskittyy usein tärkeisiin, mutta yksittäisiin tapahtumiin. Medialla tulisi asiantuntijoiden mielestä olla tärkeä rooli rikollisuuden trendien etsimisessä ja päättäjien painostamisessa toimintaan.

Mail & Guardianin oma toimittaja Tabane pohti kolumnissaan 2.2.2007 poliisipäälikkö McBriden kohtelua tiedotusvälineissä hänen rattijuoppoustopauksessaan. Tabane näki, että McBride oli median jahdin uhri osittain omaa syytään. Tabanen mielestä toinen syy jahtiin oli, että jotkut ihmiset eivät koskaan anna anteeksi McBriden roolia MK:n tekemässä räjäytyksessä, jossa kolme valkoihoista eteläafrikkalaista kuoli. Tabane arveli, että

His persecutors will not rest until they get a pound of his flesh. And soon something else will come up. And the media will dance to the tune of those who celebrate Umkhonto weSizwe founder Nelson Mandela, but condemn those who follow MK orders.

Mail & Guardian julkaisi 26.1.2007 lehden oman Ombudsmanin huomautuksen lehden julkaisemasta murhauutisesta. Myös murhatun miehen omaisille esitettiin julkinen anteeksipyyntö.

Mail & Guardianissa oli kaksi yleisönosastokirjoitusta, joissa arvosteltiin mediaa. Toisen kirjoittajan mielestä media oli laiminlyönyt 'Waterkloof neljän', neljän valkoihoisen miehen tekemän mustan miehen tapon käsittelyn. Samanaikaisesti media käsitteli viikkojen ajan entisen ANC:n kansanedustajan Yengenin vankilasta vapauttamista ja 15 vuoden tuomion saaneen liikemies Shaikin vankisairaalamatkoja.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1. Heitä arvosteltiin

6.1.1. *Presidentti sai kovaa kritiikkiä*

Presidentti Thabo Mbekin haastattelu 16.1.2007 aloitti laajan keskustelun rikollisuudesta eteläafrikkalaisissa tiedotusvälineissä. Sen aikana sekä presidentti että hallitus joutuivat tiedotusvälineissä rankan kritiikin kohteeksi rikollisuutta koskevista mielipiteistään ja toiminnastaan sen ehkäisemiseksi. Myös tutkimuksen kohteena olleiden lehtien omat toimittajat, lehtien ulkopuoliset kirjoittajat ja yleisönosastojen kirjoittajat osallistuivat kritiikkiin.

Kriittinen ilmapiiri oli lisääntynyt presidenttiä ja hallitusta kohtaan viimeisen vuoden aikana jo ennen presidentin tammikuista haastattelua. Etelä-Afrikassa vuoden 1997 kesällä tulossa ollut ANC:n puheenjohtajavaali alkoi vaikuttaa, sillä presidentin odotettiin olevan mukana vaalitaistelussa. Vuoden 1996 Parlamentti-puheessa Mbekin käyttämä ilmaisu *'the age of hope'* oli vähitellen laimentunut ja yksi syy oli rikollisuus. Tosin marraskuussa julkaistut tilastot osoittivat murhien määrän laskeneen vuodesta 1994 24 000:sta vajaaseen 19 000:een, mutta joka tapauksessa rikosten määrä oli hälyttävän korkea. Sitä paitsi ihmiset eivät uskoneet tilastoihin. Heidän arkikokemuksensa osoittivat lisääntyvää väkivaltaa, murtoja ja ryöstöjä. Kansalaiset tiesivät, etteivät läheskään kaikki rikokset tulleet poliisin tietoon, koska poliisille ei yksinkertaisesti rikoksista ilmoitettu. Tilastot olivat kaiken lisäksi puolitoista vuotta vanhoja, mistä poliisia myös arvosteltiin ankarasti.

Tosiasiassa kansalaisten tunnot väkivaltarikosten lisääntymisestä pitivät paikkansa. Tutkimuskauden jälkeen heinäkuussa 2007 julkaistut tuoreet tutkimustulokset ajalta 2006/2007 osoittivat murhien lisääntyneen 2,4 prosentilla ja vakavat ryöstöt 4,6, prosentilla. Samanaikaisesti tosin esim. raiskaukset ja pahoinpitelyt olivat vähentyneet. Ryöstöjen ja murtojen vakavuutta korosti se, että niissä uhrit pakotettiin väkivalloin antamaan pankkikorttinsa, zim-koodinsa ym. henkilökohtaiset tietonsa rikollisten käyttöön (*Mail & Guardian* online, 4.7.2007).

Presidentin televisiohaastattelusta syntyi tulkinta, jota kaikki tiedotusvälineet käyttivät koko pitkään jatkuneen lehdistökeskustelun ajan ja joka ratkaisevasti vaikutti koko keskustelun sävyyn. Olennainen osa vastauksesta kuului *"It is just perception that crime in South Africa is out of control..."* Ainoastaan Sowetanin yleisönosastoon kirjoittanut Tambani Matumba kiinnitti huomion kysymykseen, mihin presidentti todellisuudessa antoi kuuluisan vastauksensa. Mbeki kommentoi toimittajan pyynnöstä IFP:n puheenjohtajan Mangosuthu Buthelezin lausuntoa, jossa tämä oli todennut, että *"the government is failing to fight and dispel the perception that the country is a hub of crime."* Tähän Mbeki vastasi myöntävästi *"that country is failing to dispel the perception"*.

Olipa vastaus väärin tulkittu tai ei, olisi joka tapauksessa ollut erikoista, jos maan presidentti olisi myöntänyt, että rikollisuus maassa on hallitsemattomissa. Sellainen vastaus olisi saattanut aiheuttaa maassa paljon suuremman mielenkuohun kuin nyt annettu vastaus teki.

Sekä *Sowetan* että *Cape Times* syyttivät maan ylintä johtoa epäjohtonmukaisista puheista; yhtenä päivänä ANC antoi tiukkoja ohjeita hallitukselle, toisena päivänä turvallisuusministeri Nqakula ja puolustusministeri Lekota suosittelivat maastamuuttoa rikollisuutta pelkääville ja ylipoliisipäällikkö Selebi vähätteli tilastoja. Nqakulan, Lekotan ja Selebin ylimielisiltä kuulostaneet lausumat ylipyätään aiheuttivat sekä toimittajissa että yleisössä suurta ärtymystä.

Mail & Guardian näytti tietävän, että Mbeki uskoi taantumuksellisten voimien käyttävän rikostilastoja hyväkseen demokraattista hallitusta vastaan. Lehti oli havainnut, että Mbeki arveli rikoskeskustelun johtuvan osaksi siitä, että rikollisuutta on nyt enemmän myös valkoihoisten astuttamilla alueilla. *Die Burgerin* yleisönosastokirjoittaja viittasikin tähän asiaan kirjoittamalla, että erityisesti valkoihoiset ovat *"with the tacit approval of Mbeki"* väkivallan, raiskausten ja nöyryytyksen kohteina. *Cape Times* puolestaan arveli, että jos moitteet presidentin asenteista jatkuisivat, Mbeki alkaisi pian syyttää moitteista valkoihoisia yleensä ja vierasmaalaisia erityisesti. Eli jännitteitä eri roturyhmien kesken oli myös ilmassa.

Sowetanissa otettiin jo kantaa myös presidentin asemaan ANC:n sisällä. Alullaan ollut ANC:n puheenjohtajakamppailu oli epäilemättä kolumnisti Malalan kannanoton pontimena. Hänen myöhemmin tutkimusaikana julkaistut mielipiteensä viittasivat siihen, että Malala ei kuulunut Mbekin kannattajiin.

Turhautunut presidentti asettui puolustuskannalle ja kaikki lehdet syyttivät presidenttiä empatian puutteesta ja väriin tilastoihin tukeutumisesta. Presidentin pelättiin ottavan saman kielteisen kannan rikollisuuteen kuin aikaisemmin HIV/Aids-kysymykseen. Filosofiaa puheissaan viljelevä, keskusteleva presidentti ei tuntunut saavan ymmärrystä mistään. Presidentin ei uskottu tuntevan maataan, vaan elävän vartijoidensa kanssa ulkopuolella todellisuuden. Vain Sowetanin julkaisemat pari puolustavaa yleisönosastokirjettä kehottivat ihmisiä kuuntelemaan tarkemmin presidentin puheiden sisältöä ja tarkoitusta.

6.1.2. *Hallitus sai osansa kritiikistä*

Samanaikaisesti myös hallitus sai osansa kritiikistä. Hallituksen katsottiin olevan vastuussa mm. maatiloilla esiintyvistä väkivallasta, asiasta, joka demokratisoinnin jälkeen kerta toisensa jälkeen nousee julkisuuteen. *Sowetanin* yleisönosastokirjoittajat vaativat hallitusta puuttumaan maanomistajien maatyöläisiä kohtaan harjoittamaan väkivaltaan. Samasta asiasta hallitusta lähestyivät myös maatyöläisten etujärjestöt. Samaan asiaan, mutta täysin vastakkaiselta kannalta, puuttuivat *Die Burgerin* pääkirjoitus, maanomistajien järjestöt sekä yleisönosastokirjoittajat. Pääkirjoituksessa lehti viittasi maanviljelijöiden murhiin ja kertoi tilanomistajien joutuneen mm. järjestämään itse puolustuksensa väkivaltaa vastaan, kun hallitus ei siihen ole pystynyt.

Die Burgerin päätoimittaja Henry Jeffreys sanoi haastattelussani 25.3.2007, että maanomistajat ovat varmoja siitä, että maanviljelijöitä vastaan suunnattu väkivalta on organisoitua ja että se on suunnattu erityisesti afrikaanereita vastaan. Maaseudulla on kuitenkin paljon ratkaisemattomia sosiaalisia ja poliittisia kysymyksiä, jotka aiheuttavat jännitystä. Maanomistuskysymystä ei ole ratkaistu; maasta on edelleen yli 70 prosenttia valkoihoisten omistuksessa. Viljelijöiden on kuitenkin ollut pakko ottaa huomioon maatyöläisten kansalais- ja

ammattiyhdistysoikeudet, mutta toisaalta viljelijöillä on oikeus myös erottaa työntekijöitään. Kaikki nämä tekijät ovat aiheuttaneet jännitystä viljelijöiden ja työntekijöiden kesken, kertoi päätoimittaja Jeffreys. *Sowetan* ja *Die Burger* käsittelivät asioita siis eri kannoilta, *Sowetan* työntekijöiden, *Die Burger* maanviljelijöiden kannalta.

Cape Times tervehti ilolla ANC:n ilmaisemaa kantaa, että virkamiesten tulisi palvella kansaa puolueen sijasta. Lehden mielestä virkamiehillä on tänne saakka ollut taipumus palvella kiitollisuuden vuoksi enemmänkin ANC:n johtoa kuin muita kansalaisia. Tämä on puolestaan aiheuttanut jännitystä virkamiesten ja muiden kansalaisten välillä. Virkamiehiä ja ANC:n puoluevirkailijoita vastaan on ollut mielenosoituksia ja muutamia puolueen edustajia on jopa tapettu.

Samaan asiaan puuttui *Cape Timesissa* myös Anglikaanisen kirkon arkkipiispa Njongonkulu Ndungane, joka muistutti, että ”*Democratisation certainly does not mean the replacement of one selfish narrow elite with another. Power, especially that of public office, is not there for personal greed, materialism and acquisitiveness, at the expense of the powerless.*”

6.1.3. Tehoton poliisi

Etelä-Afrikan poliisi on joutunut läpikäymään erittäin suuren ja nopean muutoksen apartheid-hallinnon poliisista demokraattisen yhteiskunnan puolustajaksi. Muutos ei ole ollut helppo, sillä poliisi oli tunnetusti rasistinen apartheidin aikana. ANC joutuikin aluksi kiinnittämään huomiota enemmän poliisilaitoksen poliittiseen muutokseen kuin uusien miesten ja naisten ammattitaitoon. Mm. tällä selitetään poliisin kyvyttömyyttä vastata rikollisuuden tuomaan haasteeseen. Osittain jopa kirjoitustaidoton poliisikunta saa kovaa arvostelua kansalaisilta ja kritiikki leviää tiedotusvälineiden kautta.

Sowetan ja *Die Burger* julkaisivat kriittisimmät kirjeet ja muut julkaistut poliisin toiminnasta tutkimuskauden aikana. *Sowetanin* pääkirjoitukset moittivat poliisia painostuksesta, vastuuttomuudesta ja huolimattomuudesta. Yleisönosasto-kirjoittajilla oli esimerkkejä poliisin brutaalisuudesta, kyvyttömyydestä ja

velvollisuuksien täyttämättä jättämisestä. *Die Burgerissa* kirjoittajilla oli esimerkkejä hitaudesta, välinpitämättömyydestä ja osaamattomuudesta. Kirjeissä valitettiin myös valkoihoisten tuomareiden syrjintää. Eräs *Die Burgerin* kirjoittaja halusi jälleen olla ylpeä poliisista kuten aikaisemmin, siis apartheidin aikana.

Kaikki lehdet antoivat tunnustusta poliisin ja tuomioistuimen nopeasta toiminnasta historioitsija Rattrayn murhan selvittämisessä ja oikeuskäsittelyssä, mutta epäilivät nopean toiminnan johtuneen ennen kaikkea Rattrayn tunnettuudesta. Samanlaista nopeutta toivottiin myös muiden murhatapausten selvittämisessä. *Cape Times* julkaisikin täsmälleen päinvastaisia esimerkkejä poliisin toiminnasta lehden omissa reportaaseissa. Kriittiset jutut käsittelivät mm. prostituoituja.

Cape Times teki omia reportaaseja myös poliisin työn vaarallisuudesta ja itsemurhien sekä psyykkisten ongelmien lisääntymisestä. Vieraileva kolumnisti Alister Sparks käsitteli poliisin ja rikollisten yhteistyötä. Myös *Mail & Guardian* muistutti artikkelissaan poliisin työn vaarallisuudesta, mutta lehti julkaisi myös kannanottoja poliisin ja oikeuslaitoksen tehottomuudesta.

6.1.4. Etuoikeuksia oikeuskäytännössä

Kaikki neljä lehteä näkivät eriarvoisuutta sekä rikosten uhrien että rikollisten kohtelussa Etelä-Afrikan oikeusjärjestelmässä. Asiaa käsiteltiin runsaasti ja osaksi vastakkaisilta näkökannoilta.

Sowetan oli ainoa lehti, joka käsitteli pääkirjoituksessaan – tai muutenkaan – valkoisen maanomistajan rangaistusta. Viljelijä sai 10 000 randin sakkotuomion hänen ammuttuaan 11-vuotiaan mustan pojan, kun luuli tätä koiraksi. Lehden lisäksi mustat poliittiset puolueet ja ihmisoikeusjärjestöt uskoivat oikeuden päätökseen vaikuttaneen sen, että maanomistaja oli rikas ja kuollut poika köyhä. Syyttäjä kielsi epäillyn rasismia.

Myöskään toista, rasistiseksi murhaksi nimettyä oikeustapausta ei käsitelty muiden lehtien keskustelupalstoilla kuin *Sowetanissa* lukuun ottamatta *Mail & Guardianin* yhtä yleisönosastokirjoitusta. Kuuden vuoden oikeuskäsittelyn

jälkeen neljä valkoihoista miestä tuomittiin vihdoin mustan miehen taposta vankeuteen. Miehet olivat koko ajan olleet vapaalla jalalla ja jäivät edelleen vapaaksi tuomion julistamisen jälkeen.

Sowetanin pääkirjoitus epäili rikkaiden ja vallassa olevien saavan oikeusjärjestelmässä erilaisen kohtelun köyhiin ja ilman valtaa oleviin verrattuna. Tässä lehti viittasi mm. Englannin prinssi Charlesin ystävän, historioitsija Rattrayn murhan nopeaan selviämiseen ja oikeuskäsittelyyn sekä viittauksenomaisesti ANC:n jäsenten kohteluun oikeusjärjestelmässä. Pääkirjoitus valitti kansan oikeuskäsitysten sekoittuvan, kun tuomioistuinten tuomiot eroavat niin merkittävästi toisistaan.

Yleisönosastossa kirjoittaja piti mustan pojan ampumista esimerkkinä siitä, että *'black life is cheap'*. Lehti julkaisi myös lukuisia muita vastaavia kirjeitä, joissa ei uskottu ihmisten tasapuoliseen kohteluun oikeusistuimissa. Kirjeissä puututtiin myös kansanedustajien poikkeavaan kohteluun oikeusjärjestelmässä.

Kaikki muut tutkittavat lehdet käsitelivät oikeusistuinten tasapuolisuutta, mutta hyvin erilaiselta kannalta. *Die Burger* kysyi kahdessa pääkirjoituksessaan, saavatko rikolliset etuoikeuksia tärkeän asemansa vuoksi ANC:ssa vai varallisuutensa perusteella. Esimerkkeinä käytettiin entistä kansanedustajaa Yengenia ja ANC:n varapresidentti Zuman taloudellista neuvonantajaa Shaikia sekä nk. Travelgateen sotkeutuneita kansanedustajia. Lehti kiitti historioitsija Rattrayn murhan nopeaa selvittämistä.

Die Burgerin päätoimittaja Jeffreys piti haastattelussani 25.3.2007 selvänä, että ANC:n merkkihenkilöitä kohdellaan eri tavalla kuin muita rikollisia. Esimerkkinä hän käytti nk. Travelgateen sotkeutuneita kansanedustajia. Kansanedustajat ovat myöntäneet väärinkäytökset, mutta sen sijaan, että heidät tuomittaisiin ja erotettaisiin, he ovat tehneet sopimuksen oikeuslaitoksen kanssa *'muista järjestelyistä'*. Tämä sotii tavallisen ihmisen oikeuskäsitystä vastaan. Toinen esimerkki Jeffreysin mukaan on ylipoliisipäällikkö Selebin kohtalo. Kaikki tiesivät hänen läheisistä suhteistaan mafiyhteyksistään tunnettuun Agliotiin (syytteessä erilaisista rikoksista), mutta vahvat epäilyt Selebin vastaanottamista lahjuksista eivät vaikuttaneet hänen asemaansa. (Selebilla oli presidentin tuki niin

kauan kunnes hänet virallisesti joulukuussa 2007 asetettiin syytteeseen. Selebi on vapautettuna tehtävistään toistaiseksi. Syyte käsitellään kesäkuussa.)

Lehden lähes jokainen yleisönosastokirje käsitteli ANC:n jäsenten oikeusjuttuja. Kirjeissä epäiltiin, että on olemassa kaksi säännöstöä, toinen ANC:n jäsenille ja toinen muille ihmisille.

Cape Times kiitti Rattrayn murhan nopeaa selvittämistä, mutta myönsi, että nopeus johtui epäilemättä uhrin tunnettuudesta. Lehden julkaisemat kaikki muut kannanotot ja kolumnit käsittelivät ANC:n jäsenten etuoikeuksia oikeusistuimissa. Tietynlaisen perusteen lehden linjalle antoi valtion syyttäviviranomaisen erityis- tutkimusosaston Scorpionin osastopäällikön Johan du Plooy'n haastattelu 27.2.2007. Haastattelussa tämä vahvisti ANC:n varapresidentti Zuman saaneen erityiskohtelun, kun hänen taloudellisen neuvonantajansa petosjuttua tutkittiin.

Samat asiat ärsyttivät myös *Mail & Guardiania*. Lehti piti häpeällisenä, että ANC ei itse kunnioita perustuslakia, jota se oli kymmenen vuotta sitten luomassa. Perustuslaki on lehden mielestä maailman paras ja olisi hyvä esimerkki muille alikehittyneille maille.

6.2. Rikollisuuden syyt ja rangaistukset

6.2.1. Rikollisuudella on paljon yhteiskunnallisia syitä

Taloudellisen tasa-arvon puute, köyhyys, erityisesti nuorten työttömyys, huumeet, korruptio, ahneus, laittomat maahanmuuttajat ja humanisuuden puute löytyvät *Sowetanin* syyluettelossa. Humanisuuden puutteeseen taas vaikuttavat rikkoutuneet yhteisöt ja hajonneet perheet.

Mail & Guardianin esittämä syy oli myös taloudellisen tasa-arvon puute. Tämä puolestaan kasvattaa vihan tunnetta parempiosaisia kohtaan, kun ympäristön arvostamat kulutustavarat ovat ulottumattomissa. Siitä seuraa rikollisuus. Työttömyys, asunnon puute, varattomuus, nälkä ja täydellinen näköalattomuus elämässä olivat muita syitä.

Cape Timesin artikkeleissa nähtiin syinä huumeet, köyhyys, työttömyys, kodittomuus, kouluttamattomuus, ahneus, taloudellisen tasa-arvon puute, eettinen korroosio ja itsekkyyt. Lehden ulkopuolinen kirjoittaja Alister Sparks ei kuitenkaan pitänyt köyhyyttä ja työttömyyttä todellisina syinä. Isompien rikosten tekijöinä ovat organisoidut rikollisryhmät ja pienet sofistikoituneet mafiaryhmät.

Cape Timesin syylytelossa olivat lisäksi kaupungistuminen ja apartheidin perintö. Perintöä ovat mm. nälkä, riisto ja alistettu persoonallisuus.

Syinä nähtiin siis runsaasti yhteiskunnallisia tekijöitä, joiden itsekkin arvelin nousevan esiin lehtien keskustelussa. Yksilöllisiä tekijöitä kuten ahneutta ja itsekkyyttä korostettiin harvoin näissä lehdissä. Useimmat *Die Burgerin* yleisönosastoon kirjoittavat olivat kuitenkin eri mieltä rikollisuuden yhteiskunnallisista syistä.

Köyhyyttä eivät monet *Die Burgerin* kirjoittajista pitäneet rikollisuuden syynä. Esimerkkinä käytettiin mm. 'ANC:n vauraita rikollisia'. Köyhyys aiheutti erään kirjoittajan mielestä pikkurikollisuutta, mutta suuret rikokset ovat järjestäytyneen rikollisuuden tekemiä. Moraalin heikkeneminen vaatisi toisen kirjoittajan mielestä uutta arvojärjestelmää ja se puolestaan roolimalleja ja auktoriteetteja. Niitä ei maassa kuitenkaan tällä hetkellä ole, kirjoitti tämä pettynyt henkilö. Alkoholi, poliisin arvostuksen täydellinen puuttuminen, vankiloiden liian humaani henki ja sosialismi olivat muita syitä.

Kiinnostavan puheenvuoron samoista asioista käytti entinen apartheid-ajan ulkoministeri Pik Botha, joka jo vanhan hallituksen aikana oli oppositiossa samannimistä pääministeriään P.W. Bothaa vastaan. Hänen mielestään ANC tarvitsisi apua taistelussaan rikollisuutta vastaan. Hän muistutti mieliin, että afrikanerit olivat tottuneet taisteluun jo buurisodan aikana, jolloin he uhmasivat 500 000 brittiläisen sotilaan armeijaa. Hän ei puolustanut hallituksensa apartheid-politiikkaa, mutta perusteli sen syntyneen brittiläisten dominoinnin aiheuttaman trauman vuoksi. Hän myönsi afrikanereiden tekemät suuret virheet ja tarjoutui yhteistyöhön ANC:n kanssa virheiden korjaamiseksi. Botha tunnisti erityisesti valkokaulusrikollisten joukossa olevan valkoihaisia rikollisorganisaatioita, joiden kiinni joutumisessa afrikanerit voisivat avustaa.

Die Burgerin yleisönosastokirjoittaja näki väkivallan perinteen tulevan vapaustaistelun ajalta. Vapaustaistelijat – kirjoittaja mukaan lukien – yrittivät tehdä sen aikaisen yhteiskunnan hallitsemattomaksi rikkomalla alistajien lakeja. Kirjoittajan mielestä he kuitenkin unohtivat kertoa demokratisoinnin jälkeen toisilleen ja lapsilleen, että uudet lait oli laadittu suojelemaan ihmisiä ja niitä oli kunnioitettava. Nyt nuoret ihmiset käyttäytyvät kuten vapaustaistelijat aikanaan, eivätkä kunnioita yhteiskunnan uusia normeja ja arvoja.

6.2.2. Asenteissa on korjaamista

Alister Sparks jatkoi *Cape Timesissa* Etelä-Afrikan historian vaikutuksen pohdintaa rikollisten asenteiden syntymiseen. Afrikkalaiset arvot katosivat jo teollistumisen ja nopean kaupungistumisen aikana, jolloin perheet hajotettiin tiukkojen asumismääräysten avulla. Apartheid omine lakeineen esti uusien arvojen syntymisen uusissa olosuhteissa. Epäoikeudenmukaisia lakeja ei kunnioitettu. Etelä-Afrikka oli apartheidin aikana Sparksin mukaan ahne, rikas yhteiskunta, joka oli syvästi korruptoitunut ja syntynyt köyhän afrikkalaisen työvoiman kustannuksella. Tämä ei ollut hyvä esimerkki uudelle valtaryhmälle sitten, kun vapaus koitti, kirjoitti Sparks. Yhteiskunnasta tuli yksilöllisten etujen taistelutanner ja mätä levisi myös ANC:n sisälle kuten puolueen pääsihteeri Kgalema Motlante on todennut.

Sparks näki eteläafrikkalaisen yhteiskunnan kehityksen jokseenkin täsmälleen siten, kun olen itse nähnyt maan yhteiskunnan kehittyvän.

Kaikki lehdet arvostelivat poliisin, hallituksen ja myös presidentin välinpitämätöntä asennetta rikollisuuteen. *Cape Times* puolestaan nosti esiin kansalaisten asennoitumisen yhteisöjen sisällä eläviin rikollisiin. Erityisesti perheet suojelevat usein rikollisiaan, koska perheiden elanto saattaa olla rikoksia tekevän perheenjäsenen varassa.

Sowetanin Malala kaipasi kolumnissaan Sam Mabea ja Steve Bikoa. Malalan mielestä Bikon 70-luvun puheet mustan ihmisen persoonallisuuden katoamisesta

ovat edelleen ajankohtaisia ja vaikuttavat kielteisesti mustien afrikkalaisten asenteisiin.

6.2.3. Kuolemanrangaistus takaisin

Sowetanin ja *Die Burgerin* yleisönosastoissa otettiin vahvasti kantaa rangaistusten koventamisen, jopa kuolemanrangaistuksen palauttamisen puolesta. Useat *Sowetanin* kirjoittajat vaativat kuolemanrangaistuksen palauttamista ja eräs kirjoittaja vaati lehteä aloittamaan kampanjan kuolemanrangaistuksen palauttamisen vuoksi. *Sowetan* vastasi vaatimukseen heti kielteisesti ja ilmoitti Etelä-Afrikan perustuslain kunnioittavan ihmisen elämää kaikissa olosuhteissa. Kirjeissä vaadittiin myös muiden rangaistusten koventamista.

Die Burgerin yleisönosastokirjoittajat vaativat rangaistusten koventamista, kovakouraisia otteita rikollisia kohtaan, vankila-aikojen pidentämistä ja kuolemanrangaistuksen palauttamista. Ruumiillista rangaistusta pidettiin huomattavasti tehokkaampana kuin vankilaa. Rangaistusten tulisi olla muutenkin mahdollisimman epämiellyttäviä, niin kuin ne olivat aikaisemmin (oletettavasti apartheidin aikana). Eräs kirjoittaja piti rikollisten kohtelua kohtuuttoman hellämielisenä, eikä myöskään minkäänlainen rikollisen rehabilitointi hänen mielestään tuota koskaan tulosta. Tuomiot pitäisi kaksinkertaistaa.

Kuolemanrangaistusta vaatinut kirjoittaja piti humanisuuden tilaa rikollisten kohtelussa äärimmilleen vietyinä. Tätä rataa toimien maassa on pian enemmän rikollisia kuin muita kansalaisia.

Cape Timesissa oli yksi kannanotto rangaistuksista. Kirjoittajan mielestä rikollisen oikeuksia korostetaan Etelä-Afrikan lainsäädännössä ehkä liikaa. Muuta keskustelua ei tästä aiheesta *Cape Timesissa* eikä *Mail & Guardianissa* käyty.

Die Burgerin kirjeiden kannanotot selittynevät sillä tietoisuudella, että apartheidin aikana valkoihoinen väestö oli poliisin suojelema. Jos valkoihoisesta väestöstä joku joutui rikosten kohteeksi, rangaistukset olivat ankarat. Sen vuoksi nykyinen demokraattinen ja aikaisempaa humanimpi lainsäädäntö ei näytä tyydyttävän afrikaaneriväestöä. *Sowetanin* kirjoittajien kannanotot taas ovat ymmärrettäviä sen

tosiasian perusteella, että suurin osa rikoksista tapahtuu afrikkalaisten ja värillisten asuinalueilla. Erityisen korkeita ovat townshipien väkivaltarikosten kuten tappojen sekä naisten ja lasten raiskausten tilastot.

6.2.4. Korruptiota erityisesti julkisella sektorilla

Kuten lukijakirjeiden ohimenevistä lausahduksista selviää, hallituksen ja sen osastojen korruptiota pidetään yleisenä ilmiönä Etelä-Afrikassa. Haastatteleman *Die Burgerin* päätoimittaja Jeffreys näki asian vähän erilaisena. Hän myönsi korruptiota olevan sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, joista molemmista on olemassa runsaasti esimerkkejä. Jeffreys antaa tunnustusta nykyiselle hallitukselle siitä, että se on aikaisempaa avoimempi hallituksen osastojen korruption esiintuomisessa. Jälkikäteen on selvinnyt, että apartheid-ajan hallinto oli erittäin korruptoitunut, varmasti enemmän kuin nykyinen hallinto, mutta siitä ei silloin tiedetty mitään. Ainakaan tiedotusvälineet eivät sitä lainkaan käsitelleet. Ainoa asia, mistä nykyinen hallitus vaikenee, on johtavien poliitikkojen osuus korruptiojutuissa, sanoi Jeffreys.

Mail & Guardian on vuosien varrella jaksanut sitkeästi seurata laajoja juttuja, joihin on liitetty johtavien ANC-poliitikkojen ja virkamiesten lahjomaepäilyjä. Tutkimuskauden aikana lehti paneutui jälleen lukuisissa artikkeleissa ja kommentteissa Etelä-Afrikan 1990-luvulla tekemiin asekauppoihin ja niihin liittyviin korruptioepäilyihin. Petoksesta, verojen kierrosta sekä lahjoman saamisesta ja antamisesta on jo tuomittu ANC:n nykyisen presidentin Zuman taloudellinen neuvonantaja Shaik 15 vuodeksi vankilaan.

Mail & Guardianin toimittajat Sam Sole, Evelyn Groenink ja Stefaans Brummer kävivät jutuissaan perusteellisesti läpi epäiltyjä lahjomia, jotka liittyivät puolustusvoimien englantilaisiin ja saksalaisiin hankintoihin ja myös neuvotteluihin ruotsalaisten kanssa. Haastateltavina oli kaupoissa mukana olleita virkamiehiä ja yksi kansanedustaja. Samanaikaisesti lehden pääkirjoituksessa vaadittiin virallista, puolueetonta tutkimusta asekauppoihin mahdollisesti liittyvistä väärinkäytöksistä. Tutkimuksista kieltäytynyttä presidenttiä kritisoitiin

lehden muissakin jutuissa voimakkaasti ja hänen sanottiin jatkavan samaa kieltopolitiikkaansa kuin muussa rikollisuudessa ja Aidsissa.

Myös *Sowetanin* ja *Cape Timesin* pääkirjoituksissa vaadittiin presidentiltä asekauppoihin liittyvien tutkimusten aloittamista uudelleen. Samat lehdet käsittelivät sivuillaan hallituksen eri osastojen, erityisesti sisäministeriön korruptiota. Siellä erityisesti passiosaston virkailijoita oli tuomittu varastettujen tai tekaistujen henkilökorttien myymisestä laittomasti maahan muuttaneille tai maan omille kansalaisille.

Cape Timesin kirjoittaja Annelie Rabie epäili rikollisten käyttävän korruptoituneita oikeusvirkailijoilta hyväkseen. Tuttuja uutisia olivat myös rikollisten lahjomien vankilaviranomaisten tuomiot.

Valkokaulusrikollisuutta esiintyy Etelä-Afrikassa runsaasti ja usein rikolliset ovat valkoihoista väestöä. Syykin on yksinkertainen: Rahamaailman vastuullisissa tehtävissä on useimmiten valkoihoisia henkilöitä. Tutkimuskauden aikana ei asiasta keskusteltu tutkittavina olevissa lehdissä. Sitä vastoin suuria otsikoita sai suuren eläkeläisrahaston petosjuttu, jossa köyhät sijoittajat menettivät omaisuutensa toimivan johdon sijoittaessa rahat epäonnistuneisiin sijoituksiin sekä omiin kiinteistöihinsä ja yrityksiinsä.

6.3. Rikollisuuden seuraukset

6.3.1. Rikollisuus koskee kaikkia

Jokaisessa lehdessä sekä yleisön osastoon kirjoittavat että lehtien pääkirjoitussivujen artikkelit jaksoivat muistuttaa, että myös presidentti pelkää. Muutoin ei lehtien mielestä ole selitettävissä, että presidentti ajaa turvamiesten ympäröimänä panssariautollaan ja rakentaa presidentinlinnan ympärille 90 miljoonaa randia maksavan aidan. Aidan rakentaminen aiheutti erityisen paljon kommentteja kaikissa lehdissä. Vaikka presidentti aidan epäilemättä tarvitseekin, sen rakentaminen ja siihen kuluvat kustannukset sattuivat presidentin kannalta huonoon aikaan, eli kesken vilkkainta rikollisuuskeskustelua.

Itse asiassa koko rikollisuuskeskustelussa heijastui tavalla tai toisella pelko ja muut rikollisuuden aikaansaamat tuntemukset. Townshipeissa pelättiin, koska suurin osa rikoksista tapahtuu siellä, eikä köyhillä asukkailla ole mitään mahdollisuuksia rakentaa turva-aitoja ympärilleen tai saada turvayhtiöiden palveluksia lähetyvilleen. *Sowetan* julkaisi näitä asioita koskeneita kirjeitä ja muita artikkeleita, mutta myös *Mail & Guardianin* pääkirjoitus muistutti, että vain varakkailta on mahdollisuus ostaa turvallisuutta. *Sowetan* puuttui pääkirjoituksessa naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan raaistumiseen. Myös *Mail & Guardian* teki laajan artikkelin samasta aiheesta ja *Cape Times* julkaisi tilaston lasten hyväksikäytöstä.

Die Burgerin kirjeet ja maanviljelijöiden järjestöt kertoivat maaseudun väkivallan pelosta ja pääkirjoitus yrityksiin kohdistuvasta lisääntyvästä rikollisuudesta. *Cape Timesin* vakavin kannanotto rikollisuuteen oli, kun maan ylin syyttäjä Vusi Pikoli myönsi, ettei kukaan ole enää suojassa rikoksilta. Kannanotto oli reaktio Business Against Crime -projektin toimitusjohtajan ampumiseen aivan Parlamentin läheisyydessä.

Lehtien yleisönosastokirjoittajat ja pari ministeriä kävivät keskustelua maastamuuton syistä. Yleisön mielestä muuton syynä oli rikollisuuden pelko; puolustusministeri Lekota piti demokratian alun muuton syinä rasistisia pelkoja. Nyt monet muuttajista hänen mukaansa palaavat takaisin maahan. Lekotan mielipiteisiin vastattiin muutamissa *Die Burgerin* kirjeissä ärtyneesti ja kieltävästi.

Pelolla on ollut vaikutuksia myös maan sisäiseen muuttoon. Siihen kiinnitettiin huomio myös yhdessä *Sowetanin* kirjeessä. Käytännössä pelko on johtanut siihen, että mm. demokratian alkuvaiheessa kehittyneet yhteiset koulut muuttuvat jälleen roturyhmien erillisiksi kouluiksi, kun väestö muuttaa rikollisuuden vuoksi takaisin erillisille asuinalueilleen.

6.3.2. Talous kärsii

Kaikki lehdet ilmaisivat kantanaan pääkirjoituksissa tai kolumneissa, että rikollisuus vaikuttaa haitallisesti maan talouteen. Kielteinen kuva vaikuttaa ulkomaisiin investointeihin ja turismiin, josta *Cape Times* ja *Die Burger* tekivät erilliset jutut. *Cape Times*, *Die Burger* ja *Mail & Guardian* julkaisivat yritysmaailman arvion maan talouden kehityksestä. Edellisen vuoden myönteinen ilmapiiri oli rikollisuuden vuoksi laskenut kaikissa tutkituissa yrityksissä. Myös tulevien, vuoden 2010 jalkapalloilun MM-kilpailujen turvallisuudesta oltiin huolestuneita. Talouselämällä on ollut suuret odotukset kisojen taloudellisen tuoton suhteen.

Talouselämän huoli rikollisuudesta osoittautui aiheelliseksi, kun heinäkuun alussa 2007 julkaistuissa tutkimuksissa selvisi, että murrot yrityksiin olivat lisääntyneet vuoden sisällä 52,5 prosenttia (*Mail & Guardian* online, 4.7.2007).

6.3.3. Kansalaisia tarvitaan apuun

Presidentti ja hallitus vetosivat useita kertoja kansalaisiin rikollisuuden vastaisessa työssä. Puhuessaan Parlamentissa presidentti totesi, että poliisilla ei ole mitään mahdollisuutta suojella väkivallan uhreja perheen sisäisissä pahoinpitelyissä. Tutkimusten mukaan 81 prosenttia uhreista tuntee pahoinpitelijänsä ja 76 prosenttia lasten raiskaajista on joko perheenjäseniä tai naapureita. Tästä asiasta oli samaa mieltä haastattelussani myös *Die Burgerin* päätoimittaja Jeffreys. Hän sanoi hallituksella ja presidentillä olevan oikeus vaatia, että yhteisöt ottavat perhe- ja yhteisöväkivallasta enemmän vastuuta.

Toinen asia, jossa presidentti ja hallitus vaativat yhteisöjen vastuuta, on suhtautuminen rikollisten suojeluun ja varastetun tavaran ostamiseen. Joillakin alueilla yhteisön jäsenet jopa estävät poliisin työtä piilottelemalla lähinnä rikollisia sukulaisiaan.

Sowetanin kirjeissä kannatettiin presidentin ja hallituksen vetoa ja korostettiin erityisesti yhteisöjen ja poliisin yhteistyötä. Yksi selkeästi eroava mielipide muistutti, että rikollisten toimintaan puuttumisella on suuri riskinsä sekä

oman turvallisuuden että lakien vuoksi. *Cape Times* julkaisi useita kannustavia mielipiteitä yhteistyön merkityksestä yhteisöjen sisällä ja poliisin kanssa.

Eräänlaista kansalaistoimintaa edusti myös the First National Bankin yritys kampanjoida rikollisuudesta presidentille lähetettävillä kirjeillä. Historioitsija Rattrayn murhan aikaansaama aloite johti maan hallituksen, eräiden muiden pankkien sekä talouselämän ja hallituksen yhteistyöfoorumin hämmästyneisiin reaktioihin. Nopeat neuvottelut eri osapuolien kesken johtivat siihen, että FNB peruutti vajaan viikon kuluessa aikomansa kampanjan.

Operaatio aiheutti voimakkaan reaktion yleisön ja tiedotusvälineiden keskuudessa. *Cape Times* puolusti kampanjaa siksi, että ihmisillä ei vaalittavan vuoksi ole suoraa edustusta Parlamentissa ja siksi heidän on viestittävä sanomansa suoraan presidentille. Toisessa pääkirjoituksessa lehti arveli hallituksen puuttumisen asiaan liittyvän ANC:n puheenjohtajakamppailuun. Lehden kommentaattori havaitsi, että sensuroimalla kampanjan hallitus hankki sille suuremman julkisuuden kuin minkäänlainen mainonta olisi onnistunut tekemään.

Mail & Guardian teki juttukoosteita yritysjärjestöjen mielipiteistä. Mielipiteet vaihtelivat puolesta ja vastaan. Lehden päätoimittaja puolusti kampanjaa, mutta lehden käyttämä politiikan asiantuntija totesi FNB:n paljastaneen, että talouselämälle rikollisuus oli ensisijainen verrattuna esimerkiksi työttömyyteen. Yleisönosastokirjeistä kaksi puolusti kampanjaa, yksi olisi pannut rahat sosiaalisiin tarkoituksiin.

Die Burger sai kymmenen kirjettä, joiden kirjoittajista jokainen oli varma, että hallitus oli painostanut pankkia. Lehden ensimmäinen pääkirjoitus puolusti kampanjaa, toisessa se kyseli, minkälainen rooli kilpailevilla pankeilla oli peruutuksessa. Lehti julkaisi myös erilaisia järjestöjen kannanottoja kampanjan peruuntumisesta.

Sowetanin pääkirjoituksen mielestä hallituksen suhtautuminen kampanjaan oli ”*ultra-sensitive*” ja mielipiteen oikeutta rajoittava. Muutamat lukijakirjeet kritisoivat kuitenkin aloitetta ja erosivat muiden lehtien kuin yhden *Mail & Guardianin* kirjeen sisällöstä. Kahdessa *Sowetanin* kirjeessä suositeltiin 20 miljoonan randin käyttämistä mieluummin köyhyyden poistamiseen ja

työllisyyden lisäämiseen. Yksi kirjoittaja kiinnitti huomion siihen, että aloite tuli historioitsija Rattrayn murhan jälkeen. Kirjoittaja kysyi, miksei pankilta ole tullut aloitetta Thato Radeben, sowetolaisen tytön murhan jälkeen. Kirjoittaja piti kampanjaa rasistisena ja presidenttiä vastaan suunnattuna.

6.4. Rikollisuus ja yhteiskunta

6.4.1. Media käsittelee rotuja eri tavalla

Justice Malala myönsi artikkelissaan *'Writing race'* (Kruger, 2004, s. 121), että valkoihosiin rikosten uhreihin kiinnitetään lehdistössä eri tavalla huomiota kuin muiden rotujen rikosten uhreihin. Tästä oli tutkimuskaudella hyvänä esimerkkinä historioitsija Rattrayn saama valtava julkisuus kaikissa neljässä lehdessä. Pian sen jälkeen tapettu sowetolainen tyttö sai *Sowetania* lukuun ottamatta vain olemattoman osan julkisuudesta Rattrayhin verrattuna. Julkisuuden määrää saattoi tutkimuskauden aikana mitata myös toiselta kannalta. *Sowetanin* yleisönosasto-kirjoittaja Len Anderson kiinnitti huomion siihen, että entisen ANC:n kansanedustajan tuomion (laillista) lyhentämistä ja hänen kotiinpaluunsa kunniaksi tapetun härän kohtelua käsiteltiin lehdistössä laajasti useita viikkoja. Samanaikaisesti valkoihaisen maanviljelijän 11-vuotiaan mustan pojan tappamisesta annettua 10 000 randin sakkotuomiota tuskin mainittiin muissa lehdissä kuin *Sowetanissa* ja *Mail & Guardianissa*.

Anderson oli havainnut myös, että tiedotusvälineissä on taipumus nimittää erirotuisia rikollisia erilaisin termein. Kun valkoihoisista 'Waterkloof neljä'-tappajista käytettiin nimitystä 'young men', mm. ANC:n silloisesta varapresidentistä käytettiin hänen raiskausjuttunsa yhteydessä nimitystä 'the rape accused'. (Tuomio oli vapauttava.) Hänen taloudellisen neuvonantajansa nimitys rikosjutun yhteydessä on koko ajan ollut ja on edelleen 'a convicted fraudster'.

Die Burgerin päätoimittaja Henry Jeffreys myönsi haastattelussani, että afrikaansinkieliset lehdet eivät käsittele juurikaan maanviljelijöiden harjoittamaa väkivaltaa työläisiään kohtaan. Sen sijaan tilanomistajien tapot saavat suuren julkisuuden. Jeffreys kertoi lehden päätoimittajaksi tultuaan kehottaneensa

toimittajia muuttamaan käytäntöä jo senkin vuoksi, että lehden lukijoista puolet on värillisiä, usein juuri maatyöläisiä. Lisäksi nämä ovat Jeffreysin mukaan samanlaisia inhimillisiä olentoja kuin maanomistajatkin. Jeffreys sanoi itse käyneensä neuvotteluja molempien osapuolien kanssa.

Sananvapauden rajoitusyrityksistä moittivat ANC:ta, hallitusta ja poliisia *Sowetan* ja *Die Burger*. *Sowetanin* yleisönosastossa moitittiin puolestaan *Sowetanin* Malalaa väärin tietojen välittämisestä presidentin televisiohaastattelusta ja presidentin vastaisesta kampanjasta. Malalan kolumneista kyllä minäkin havaitsin, ettei Malala kuulunut presidentin leiriin ANC:n sisäisessä kamppailussa.

Mail & Guardianin haastattelemat tutkijat kiinnittivät huomion tärkeään, tiedotusvälineitä koskeneeseen piirteeseen. Media käsittelee tärkeitä yksittäisiä rikostapahtumia, mutta laajat, rikollisuuteen liittyvät yhteydet puuttuvat. Tutkijoiden mielestä median tehtävänä tulisi olla rikollisuuden trendien etsiminen ja päättäjien painostaminen toimintaan.

6.4.2. Lehtien keskustelu heijasti yhteiskuntaa

Kaikkien neljän tutkimani lehden rikoskeskustelu heijasti oman kokemukseni mukaan hyvin Etelä-Afrikassa tutkimusaikana esiintynyttä yhteiskunnallista tilannetta. Rikollisuus oli ihmisten välisessä keskustelussa hyvin jokapäiväistä; useimmilla oli siitä arkipäivän kokemuksia ja olin itsekin päässyt kokemuksista osalliseksi.

Hyvin erilaiset yhteiskunnalliset syyt nähtiin *Sowetanissa*, *Cape Timesissa* ja *Mail & Guardianissa* rikollisuuden keskeisinä syinä, kuten itsekin olin Etelä-Afrikan historiaan tutustumisen jälkeen päätellyt. Vain *Die Burgerin* yleisökirjeissä korostuivat yksilölliset syyt, eikä esimerkiksi köyhyyttä pidetty rikollisuuden todellisena syynä.

Muutoin varsin yhteneväisessä lehtien materiaalissa nousi esiin muutama muu yhteiskunnallinen ilmiö, joiden olemassaoloa keskustelu vahvisti. Ne olivat eettisten normien katoaminen, rotukysymykset, ihmisten eriarvoinen kohtelu

oikeusjärjestelmässä, maaseudun erityisongelmat sekä keskustelu kuolemanrangaistuksen palauttamisesta.

Cape Timesin artikkeleiden säännöllinen kirjoittaja viittaisi useita kertoja yhteiskunnan eettisten normien katoamiseen, joka kertoo paljon maan yhteiskunnallisesta tilanteesta. Hänen mukaansa rikollisuus on kansallinen sairaus, joka ulottuu läpi koko yhteiskunnan. Rikollisuudesta on tullut osalle väestöä elämäntapa ja jotkut yhteisöistä hyväksyvät sen. Myös muut lehdet käsittelevät eettisten normien puutetta eteläafrikkalaisessa yhteiskunnassa.

Suoranaista rasismia ei ehkä muutamaa *Die Burgerin* yleisönosastokirjoituksen pinnanalaista heijastumaa lukuun ottamatta esiintynyt. Kaikki lehdet, *Sowetania* lukuun ottamatta, noudattelivat kuitenkin eteläafrikkalaisen median yleistä tapaa käsitellä eri tavoin valkoihoisten uhrien ja rikollisten osuutta rikostapahtumiin muihin rotuihin verrattuna. Tämä näkyi sekä yksittäisen rikosjutun käsittelyn määrässä ja sisällössä että syytteessä olleiden henkilöiden rikosnimikkeissä.

Eri rotujen, rikkaiden ja köyhien sekä erityisesti ANC:n merkkihenkilöiden erilaista kohtelua lain edessä käsiteltiin kaikissa lehdissä. *Die Burger*, *Cape Times* ja *Mail & Guardian* näkivät ANC:n jäsenyyden tuovan etuoikeuksia. Sowetan puolestaan näki valkoihoisten ja rikkaiden saavan erilaisen kohtelun tuomioistuimissa kuin mustien ja köyhien. Kaikki nämä ilmiöt heijastavat jatkuvasti olemassa olevaa yhteiskunnallista asetelmaa Etelä-Afrikassa. Lehdistön omistussuhteista johtuen ANC:n jäsenten arvellut etuoikeudet ovat erityisen paljon kritiikin kohteena sekä englanninkielisessä että afrikaansinkielisessä lehdistössä.

Ratkaisematta olevat maanjakokysymykset ja uudistuneen maatalouden vaikutukset maanomistajien ja työntekijöiden keskinäisiin suhteisiin näkyivät täysin vastakkaisina käsittelytapoina *Die Burgerissa* ja *Sowetanissa*. Muut lehdet eivät muuten osallistuneet keskusteluun, paitsi julkaisemalla eri järjestöjen kannanottoja maaseudun väkivallasta. Maanjaon keskeneräisyys sekä maatalouden koneellistumisen aiheuttamat ongelmat näkyvät Etelä-Afrikassa monella tasolla. Työttömyys maaseudulla on erittäin korkea, mikä pakottaa väestön siirtymään suurkaupunkien laitamille etsimään sieltä toimeentuloaan.

Erityisesti työttömyydestä johtuvat slummien sosiaaliset ongelmat heijastuvat siellä voimakkaasti myös rikollisuuteen, kun ihmisten toimeentulomahdollisuudet ja tulevaisuuden näköalat ovat olemattomat.

Sowetanin ja *Die Burgerin* yleisönosastokirjeet heijastivat Etelä-Afrikassa nousutta keskustelua kuolemanrangaistuksen palauttamisesta. *Mail & Guardianissa* on myös kevättalvella 2008 käyty asiasta keskustelua ja mm. ANC:n nykyinen puheenjohtaja Jacob Zuma näyttää olevan valmis harkitsemaan kansanäänestystä asiasta. Rikollisten ampumista vaarallisissa pidätystilanteissa ei poliisi johto näytä myöskään vierastavan.

6.5. Lopuksi

Onko rikollisuus siis kontrollissa Etelä-Afrikassa, kuten presidentti Thabo Mbeki, hallitus ja ANC sanovat? Maan johdon kannalta on aika ymmärrettävää, että sen mielestä asiat ovat hallinnassa ja että ainakin johto niin vakuuttaa. On vaikea kuvitella, että johto muuta sanoisi, sillä vakuutuksella on paljon tekemistä maan vakauden ja vakautta edellyttävän talouden kanssa. Ulkomaiset yritykset eivät varmasti kiirehdi sijoittamaan maahan, jonka johto ei ilmoita pystyvänsä pitämään maan yhteiskunnallista tilannetta hallinnassaan. Eri asia sitten on, tulisiko maan johdon kiinnittää enemmän huomiota maan sisäiseen sosiaaliseen tilanteeseen kuin eteläisen Afrikan merkittävimmän talousmahdin maineeseen.

Tutkimani lehdet ja niihin kirjoittavat kansalaiset olivat kevättalvella 2007 eri mieltä maan johdon kanssa rikollisuuden hallinnasta, eivätkä mielipiteet ole varmasti muuttuneet sen jälkeen, kun uudet rikostilastot tulivat heinäkuussa 2007 julkisuuteen. Ihmisten tuntemukset ja arkikokemukset olivat selvästi lähempänä todellisuutta kuin maan johdon ainakin julkisuuteen saattama käsitys tilanteesta oli. Uusien tilastojen mukaan murhat olivat lisääntyneet vuoden 2006 marraskuussa julkaistuista tilastoista 2,4 prosentilla, pankkiryöstöt 118 prosentilla, murrot yrityksiin 52,5 prosentilla, pankkiautomaattien ryöstöt 21,9 prosentilla ja murrot koteihin 25,4 prosentilla. Paras uutinen tilastoissa oli, että raiskaukset olivat vähentyneet 5,2 prosentilla. Tosin raiskausten tilastoihin ei maassa juuri

uskota, koska ylivoimainen osa raiskauksista tapahtuu perhepiirissä (*Mail & Guardian* online, 4.7.2007).

Oppositio puolueet, talousjärjestöt ja erilaiset kansalaisjärjestöt reagoivat jälleen voimakkaasti uusiin tilastoihin ja ilmaisivat syvää epäluottamusta maan hallitusta kohtaan (*Mail & Guardian* online, 4.7.2007). Muun rikollisuuden lisäksi eräs keskeinen huolenaihe ovat vuoden 2010 jalkapalloilun MM-kisat, joihin liittyviin valtavii rakennustöihin on kehittymässä laajamittaista korruptiota. Tämän pelätään entisestään huonontavan maan rikollista mainetta (*Mail & Guardian* online, 15.3.2008). Kun maan ylin poliisiviranomainen ja ANC:n puheenjohtaja ovat molemmat syytteessä korruptiosta ja petoksista sekä maan syyttäjälaitoksen suurien rikosjuttujen penkomiseen erikoistunut osasto Scorpion lakkautusuhan alla, on maan johdon uskottavuus rikollisuuden ehkäisyssä todella suurella koetuksella.

On pakko uskoa, että rikollisuus on Etelä-Afrikan johdon hallinnassa, vaikkei se siltä vuoden 2007 kevättalvella näyttänyt eikä varsinkaan nyt eteläafrikkalaisten tiedotusvälineiden välittämän tiedon mukaan tunnu siltä.

LÄHDELUETTELO

Altman, Miriam (2005) The state of employment. In Daniel, John, Roger Southall & Jessica Lutchman (ed), *State of the Nation. South Africa 2004–2005*. Cape Town: Human Sciences Research Council.

Burger, Delien (ed) (2005) *South Africa Yearbook 2004/05* twelfth ed. Pretoria, Government Communications.

Daniel, John, Roger Southall & Jessica Lutchman (eds) (2005) *State of the Nation. South Africa 2004–2005*. Cape Town: Human Science Research Council.

Dorfman, Lori & Vincent Schiraldi (2001) *Off Balance: Youth, Race & Crime in the News*. Berkeley Media Studies Group – Justice Policy Institute. www.buildingblocksforyouth.org/media/media.html

Erasmus, Zimitri (2005) Race and identity in the nation. In Daniel & al (eds), *State of the Nation. South Africa 2004–2005*. Cape Town, Human Sciences Research Council.

Grabe, Maria Elizabeth (1999) Television News Magazine Crime Stories: A Functionalist Perspective. *Critical Studies in Mass Communication*, 16, 155–171.

Grabe, Maria Elizabeth & Dan G. Drew (2007) Crime Cultivation: Comparisons Across Media Genres and Channels. *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 51 (1), 1–XXX.

Hemánus, Pertti (1966) *Helsingin sanomalehtien rikosaineisto*, Tampere, Tampereen yliopisto.

Jacobs, David & Amber M. Richardson (2008) Economic Inequality and Homicide in the Developed Nations from 1975 to 1995. *Homicide Studies*, 12 (1), 28–45.

Kruger, Franz (ed) (2004) *Black, White and Grey. Ethics in South African Journalism*, Cape Town: Double Storey Books, a division of Juta & Co. Ltd.

Legaassick, Martin (1974) Legislation, Ideology and Economy in Post-1948 South Africa. *Journal of Southern African Studies*, 1 (1), 5–35.

Legget, Ted (2005) The state of crime and policing. In Daniel & al (ed), *State of the Nation. South Africa 2004–2005*. Cape Town: Human Science Research Council.

Louw, Antoinette, The Start of a ‘Crime wave’? The 2005/06 Official Crime Statistics in Context. *SA Crime Quarterly* No 18 2006. <http://www.iss.co.za/index.php?link>

Luthuli, Albert (suom. Lauri E. Miettinen)(1963) *Päästä minun kansani*. Porvoo: WSOY.

Malala, Justice (2004) The value of a life still needs weighing. In Kruger, Franz (ed), *Black, White and Grey. Ethics in South African Journalism*. Cape Town: Double Storey Books, a division of Juta & Co. Ltd.

Mandela, Nelson (suom. Heikki Älli)(1995) *Pitkä tie vapauteen*. Porvoo: WSOY.

- du Plessis, Anton & Antoinette Louw (2005) Crime and Crime Prevention in South Africa: 10 Years After. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 47, (2). <http://utpjournals.metapress.com/content/p8517751853p4567>
- Rauch, Janina & Erena van der Spuy (2006) *Police Reform in Post-conflict Africa: A Review*, A publication of IDASA's Safety and Security Programme.
- Roberts, Benjamin (2005), 'Empty stomachs, empty pockets': poverty and inequality in post-apartheid South Africa. In Daniel & al (eds), *State of the Nation. South Africa 2004–2005*. Cape Town: Human Sciences Research Council.
- Rossow, Rehana (2004) Serving the public interest. In Kruger, Franz (ed), *Black, White and Grey. Ethics in South African Journalism*. Cape Town: Double Storey Books, a division of Juta & Co. Ltd.
- Seekings, Jeremy & Nicole Nattrass (2005) *Class, Race and Inequality in South Africa*. New Haven: Yale University Press.
- Simson, Graeme (2001) Shock troops and bandits: Youth, crime and politics. In Steinberg, Jonny (ed), *Crime Wave. The South African Underworld and Its Foes*. Johannesburg: Witwatersrand University Press.
- Shaw, Mark (2002) *Crime and Policing in Post-Apartheid South Africa. Transforming under Fire*. England: David Philip Publishers, an imprint of New Africa Books (Pty) Ltd., by arrangement with C. Hurst & Co.
- Sole, Sam (2005) The state of corruption and accountability. In Daniel & al (eds), *State of the Nation. South Africa 2004–2005*. Cape Town: Human Science Research Council.
- Sparks, Allister (2003) *The Mind of South Africa. The Story of the Rise and Fall of Apartheid*. Jeppestown: Jonathan Ball Publishers Ltd.
- Smolej, Mirka & Janne Kivivuori (2006) The Relation Between Crime News and Fear of Violence. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention*, 7 (2), 211–227. [hht://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=aph&AN](http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=aph&AN)
- Standing, Andre (2003) *The social contradiction of organized crime on the Cape flats*. Institute of Security Studies Paper 74, Pretoria.
- Steinberg, Jonny (ed) (2001) *Crime Wave. The South African Underworld and Its Foes*. Johannesburg: Witwatersrand University Press.
- Strand, Per (2000) *Decisions on Democracy. The Politics of Constitution-making in South Africa 1990–1996*. Uppsala: Uppsala University.
- Terreblanche, Sampie (2003) *A History of Inequality in South Africa 1652–2002*. Pietermaritzburg: University of Natal Press and KMM review Publishing Company Ltd.
- Waldemer, Patti (1997) *Anatomy of a Miracle. The End of Apartheid and a Birth of the New South Africa*. England: Clays Ltd.
- Williams, Paul & Julie Dickinson (1993) Fear of Crime: Read all about it? The Relationship between Newspaper Crime Reporting and Fear of Crime. *British Journal of Criminology*, 33 (1). <http://bic.oxfordjournals.org/cqi/reprint/33/1/33>